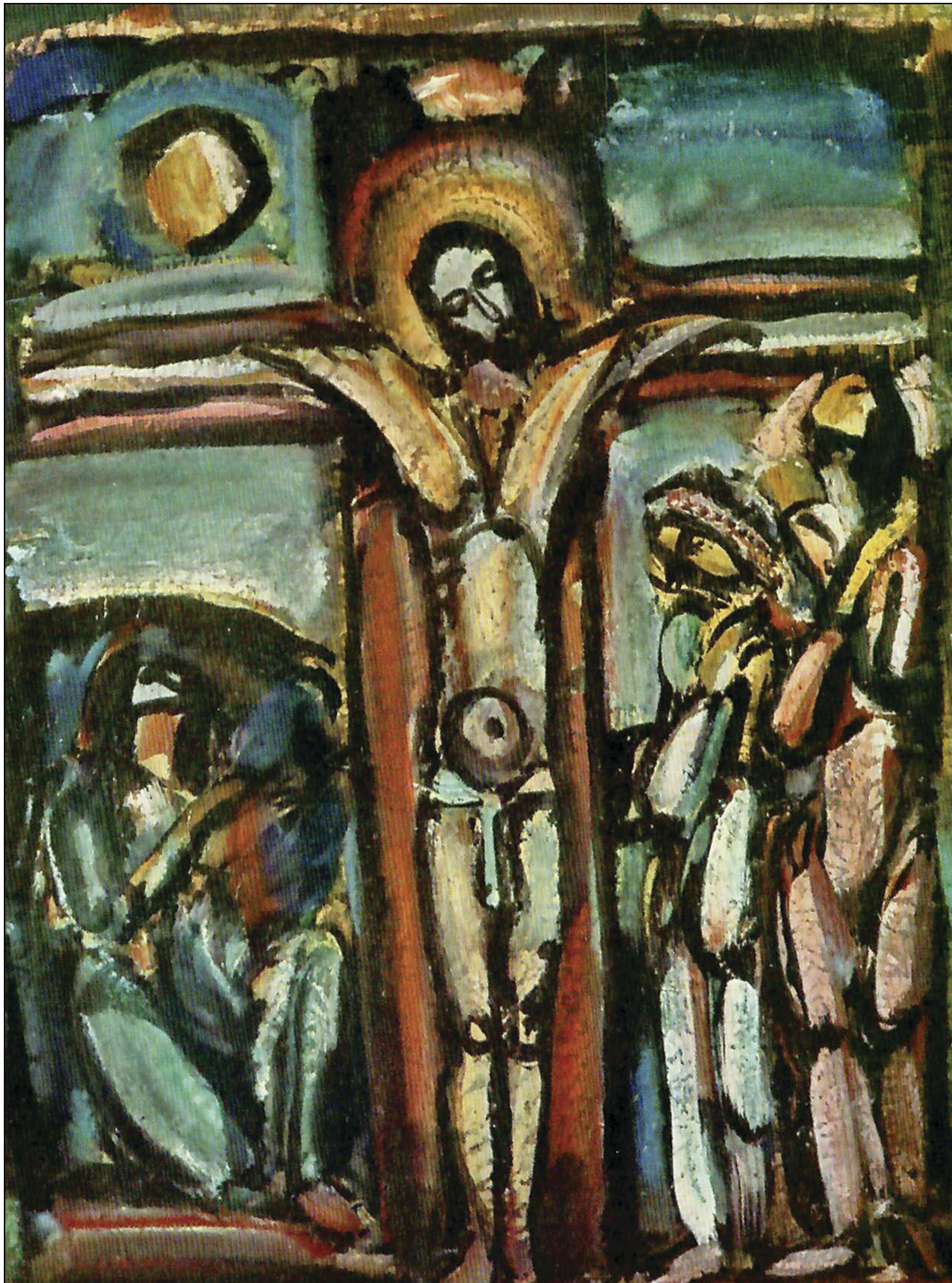
ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 4 (418) ■ Aprilie 2017 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

GEORGES ROUAULT - Răstignire

Mihai Barbu

Pe drumuri de munte, spre Inima statului dac. Fără Calistrat Hogaș și fără iluzii deșarte...

Ruinurile Costeștiului nu ne mai inspiră precum, odinioară, ruinurile Târgoviștei îl inspirau pe Cârlova. Felul cum arată, azi, ruinurile Costeștiului ne revoltă. Ne-am plimbat, ca vodă prin lobodă, avându-l alături pe fratele Constantin, prin situl arheologic. Nu ne-a întrebat nimeni de sănătate. Am citit la intrare că n-avem voie să strigăm și nici să pocnim din bici pe lângă boi. Așa că ne-am reprimat pornirile barbare și am coborât la mașină. La Costești, o rulotă, cu un câine flocos dormind sub ea, avea afișată pe geamul murdar o ofertă de clătite tradiționale uriașe cu scrob (brânză, smântână, ou), cu brânză de burduf, cu banane, cu nutela, biscuiți, gem plus niscaiva hot dog-uri. Fiecare costa 8 lei.

reportaj

Am consultat, decuseară, ViaMichelin și am aflat că, înainte de a intra în Sântămăria Orlea, ar trebui s-o virăm la dreapta. La prima intersecție am oprit la localul intitulat „La Popică" (ținut de SC Găbiță SRL) și am băut o cafea. Patroana (sau barmana, era una și aceeași persoană) face naveta de la Călan cu un Smart pe al cărui geam erau agățate o grămadă de cruci de diferite mărimi. Stăm afară și în depărtare, zărim o pârloagă pe care erau amplasate câteva jocuri pentru copii. Reclama localului („Povestea merge mai departe") ne dă curaj.

Revoluția agrară în România: o babă, o sapă și-un covrig de-un leu

Următoarea oprire o facem la Chitid. În centrul comunei e un panou publicitar care a rămas neschimbat de la ultimele alegeri. La reclamele electorale existente s-a mai adăugat una despre oferta, de nerefuzat, privitoare la găinile noastre ouătoare. Le rezumăm pe rând: 1.„Îndrăznește să crezi în România!", 2.„O nouă șansă pentru hunedoreni!" și 3.„Vând găini ouătoare. Preț fix 15 lei". Un telefon public fără receptor și neracordat la curentul electric întregește tabloul. În localitatea Chițid, la popa (neortodox) la poartă e o mâță moartă. Nu e vorba de mâța aceea din poezia copilăriei, e una reală dintr-o realitatea imediată. La terasa "Mihăiță", câțiva tineri combat energic cu bere „Timișoreana". Titi îmi reamintește un banc vechi cu temă rurală și ăia fac ochii cât cepele: „Voi de ce nu semănați?" Răspuns: „Pentru că nu suntem frați". Și povestea lor merge mai departe. Pe marginea drumului dăm de o veche piatră funerară care e ridicată în amintirea lui Ion Ileana și a soției sale, Maria (1893-1975). Dl. Ion a specificat că monumentul „sa ridicat de el fiind în timpul vieții în 1974". Omul era cinstit, ar fi fost mai greu după... Căscăm gura la un deal verde străbătut, de la un cap la altul, de terase, așa cum am mai văzut doar în documentarele cu harnicii țărani chinezi. Intrăm în vorbă cu două vârstnice țărănci care lucrau câmpul. Ne lămurim. Terasele dealului erau de pe vremea ceapeului, în vremea când localnicii cultivau vița de vie și ridicaseră chiar și o cramă pentru uz general. Asistăm la un arc peste timp. Nu numai Burebista ne-a distrus viile ci și capitalismul românesc. Pe drum, dăm nas în nas cu dna Lăsconi Silvia care pleca, voioasă, la munca de la câmp. Într-o mână ținea sapa, aruncată, nonșalant, peste umăr iar într-alta un covrig de-un leu. A acceptat să se fotografieze lângă un panou supradimensionat (și suprarealist) care informa poporul despre obiectivele naționale pentru dezvoltarea rurală. Un moș care a lucrat o viață la uzinele de la Călan cară, acum, un cărucior plin cu o grămadă de sticle butucănoase din plastic. Au câte 5 litri fiecare și sunt umplute de la „fântâna cu leacuri". Toată apa e pentru el și familia lui. Nu vrea s-o mai împartă cu nimeni. Când vorbește de combinatul siderurgic de la Călan lăcrimează. Totul a fost pus la pământ și peste pământ s-a semănat iarbă. Dar vectorii capitalismului românesc au și început să apară. În locul combinatului au răsărit o spălătorie auto și o magazie care vinde anvelope second hand. O babă, Floarea - pe numele ei mic, leagă un buchet de flori pe o cruce de fier aflată la capul podului. O jerbă a aruncat-o direct în ochiul de apă de sub pod. Omul ei, Coriolan, a căzut acolo acum vreo 30 de ani și a murit. Din decență nu ne-am satisfăcut curiozitatea privitoare la cauzele reale ale morții sale. Viața merge mai departe. Tineretul din Bucium a petrecut, în ziua de 7 ianuarie 2017, la tradiționalul Bal al călușarilor, organizat la căminul cultural începând cu ora 20. Le-a cântat formația lui Trandafir Bănățeanul. La Chițid drumurile se bifurcă. Până la Blidaru mai sunt de parcurs 17 km, până la cetățuia Costești sunt 16 și 15 până la castrul roman din Costești. Până la Sarmisegetusa sunt fix 33 de kilometri. Piatra Roșie era mai aproape, la 14 km, dar era în direcția opusă. Lăsăm în urmă Ocolișu Mic, după ce am traversat două dealuri cu serpentine multe și accentuate. La Ludeștii de Jos am văzut un Iisus mare așezat pe o cruce sculptată, migălos, în lemn. Ca să fie sigur că Iisus nu-și va lăsa crucea la Ludeștii de jos, cineva I-a mai bătut, preventiv, și două cuie în dreptul pectoralilor. Cuiele erau îngropate în lemn până la jumătate iar floarea lor a rămas afară. Crucea Mântuitorului e înconjurată de un gard metalic prevăzut cu o poartă. Stâlpii care susțin poarta se termină, în vârf, cu două cutii negre de „energy drink". Nu vom divulga marca pentru a nu profera o blasfemie. Ajungem la Costești. Avem două variante. Ori vedem Castrul roman, ori alegem Cetățuia. Erau cam la aceeași distanță, Castrul era la stânga, Cetățuia - la dreapta. Am ales s-o luăm la dreapta.

"Glorie Daciei Mari!" Între un „Val de pământ" și o „Scară de acces"...

Urcăm o pantă abruptă și, după o jumătate de kilometru, ajungem în vârf. Ne întâmpină câteva table ruginite peste care o mână tremurată a scris, șerpuitor, câteva texte de interes general. Cea mai proaspătă dintre ele ne avertizează, în trei limbi, că situl unde am ajuns face parte din patrimoniul universal UNESCO. Altă tablă ne informează că "perturbarea liniștii în incintă prin orice fel de mijloace (strigăte, pocnitori etc) este strict interzisă". Ne-am conformat. O treia tablă, la fel de ruginită, conținea un fel de desen abstract iar sub el se ascundea, discret, un text informativ. Desenul conținea trei figuri geometrice alungite, neregulate și concentrice. Am ajuns la concluzia pertinentă că schema respectivă aducea, oarecum, cu un vagin. N-avem dovezi dacă, în viziunea celui care a conceput panoul, era vorba de un vagin roman sau de unul dac. Un text ce părea scris cu vopsea simpatică se lasă greu descifrat. Nu ne dăm bătuți și îl transcriem. „Prima reședință a regatului dac din vremea lui Burebista, cetatea Costești se află pe culmea dealului Cetățuie și constituie un punct de pază pe malul stâng al apei Grădiștea. Sistemul de apărare al cetății era creat din valuri de pământ cu zid de piatră, flancat de trei bastioane și o dublă palisadă. Platoul superior era ocupat de două turnuri-locuință la care se ajunge pe o scară monumentală. Tot aici găsim urmele unui turn de veghe. Pe terasele mamelonului au fost identificate patru sanctuare rectangulare, cisterne de apă, turnul de apărare". O mână dibace, aparținând - indiscutabil - unui patriot român, a scrijelit pe tabla cu textul de mai sus: „Glorie Daciei mari!" Subscriem. La intrare în cetățuie, pe stânga, era un dâmb în care era un înfipt un par c-o tablă-n vârf. Tabla ne lămurește despre ce-i vorba: e un „Val de pământ". Un alt indicator, aflat în fața unei scări, ne dezleagă un alt mister: avem în față o „Scară de acces". Nimic mai adevărat. În rest, alte indicatoare ne avertizează că n-avem voie să călcăm în picioare bătrânele pietre din sit. Ne conformăm dar, din păcate, suntem nevoiți să călcăm pe coji de semințe de floare, pe uscate balegi de vaci dar și pe o iarbă grasă, năpădită de urzici, păpădii, trandafiri sălbatici, tufe de muri și de zmeură, de hepatica transilvanica și de arnica montana. Flori firave străpung spațiile strâmte dintre pietrele bătrâne, pline de un mușchi verde ce atestă patina vremii trecute. Pietrele respective erau "protejate" pe niște pari metalici ruginiți ce susțineau un acoperiș de tablă ros, la rându-i, de o rugină atotbiruitoare. Ruinurile Costeștiului nu ne mai inspiră precum, odinioară, ruinurile Târgoviștei îl inspirau pe Cârlova. Felul cum arată, azi, ruinurile Costeștiului ne revoltă. Ne-am plimbat, ca vodă prin lobodă, avându-l alături pe fratele Constantin, prin situl arheologic. Nu ne-a întrebat nimeni de sănătate. Am citit la intrare că n-avem voie să strigăm și nici să pocnim din bici pe lângă boi. Așa că ne-am reprimat pornirile barbare și am coborât la mașină. La Costești, o rulotă, cu un câine flocos dormind sub ea, avea afișată pe geamul murdar o ofertă de clătite tradiționale uriașe cu scrob (brânză, smântână, ou), cu brânză de burduf, cu banane, cu nutela, biscuiți, gem plus niscaiva hot dog-uri. Fiecare costa 8 lei. Rulota era închisă pe timp nedefinit. Probabil că va fi deschisă odată cu Întâlnirea tineretului cu istoria de la Costești. Am citit o ultimă recomandare înainte de a intra în inima ținutului dac. "Respectă-ți strămoșii! Nu arunca gunoaie în zona cetăților dacice!" Zona arheologică protejată e localizată între Vârful Fata bătrână, Dealul Groșilor, vârfurile Negru și Parva, Dobraia, Dealul Grosu, Fruntea, Baru, Prelucile, Dealul Arsului, Ocolișu Mic, Sibișel și Cucuiuș. Până la Sarmisegetuza Regia erau 18 km. La drum, așadar...

Descoperirile arheologice la români: „Un copac a căzut peste un alt copac și la rădăcina lui era matrița dacică..."

Drumul spre inima statului dac e, pe ultima lui porțiune, un drum pietonal pavat cu pietre cubice. Un zid de sprijin meschin, cam de-un metru înălțime, nu poate opri dealulurile care, la orice adiere de vânt sau la prima ploaie cu spume, o iau iau la vale. Falnicii copaci stau cu rădăcinile-n aer și când solul nu mai rezistă se apleacă și cad peste drum. Drujbele secționează copacii cât să nu afecteze circulația pietonală iar arborii rămân cu rădăcinile de-o parte a drumului iar cu vârful în cealaltă parte. Mijlocul e destinat încălzirii pe timp de iarnă a jandarmilor montani, a centrului de informare turistică și a casei de bilete. După prima curbă a drumului, un miros diafan de rahat îți mută nările din loc. Sunt mai multe cabine de lemn, pentru femei și bărbați, de unde se colectectează dejecțiile umane prin conducte de plastic care duc la un rezervor de dimensiuni apreciabile. E o metodă civilizată care adună la un loc tot ce lasă în urmă turiștii. Mai puțin mirosul care inundă pădurea cu arbori seculari. Cineva, care a vizitat situl într-o vară fierbinte a îndurat cu stoicism calvarului nasului. (La cealaltă Sarmisegetuză, cea de la șosea, e o altă

(continuare în p. 31)

Ştefan Dimitriu

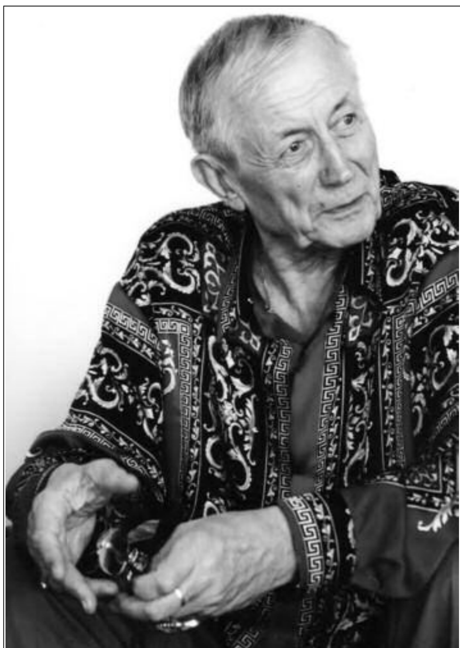
...când l-am vizitat la reşedinţa sa americană din Tulsa (Oklahoma), îmi scria pe bloc-notesul meu, la o masă dintr-un restaurant chinezesc: „România a fost prima mea ţară străină vizitată. Am simţit atunci că n-ar trebui să avem hotare între inimile noastre.

Ultimul mare poet al lumii

Evgheni Evtuşenko nu împlinise încă treizeci de ani de viaţă, când poezia sa ajunsese să circule în peste şaptezeci de limbi, inclusiv în română. Nici un alt mare poet nu se putea şi nu se poate mândri cu o asemenea performanţă. Mai cu seamă că de atunci încoace şi alte multe teritorii şi limbi s-au adăugat celor de mai înainte, făcând din el unul dintre cei mai citiţi şi mai iubiţi poeţi ai lumii. Şi asta în ciuda faptului că, născându-se şi trăind aproape şase decenii sub steaua roşie a Kremlinului, el fusese nevoit să vâslească aproape în tot acest timp împotriva curentului. Călăuzit însă mereu de marea sa dragoste pentru adevăr, pentru frumos, pentru oameni.

Venit în poezia Rusiei şi în poezia lumii după Esenin şi după Maiakovski, Evgheni Evtuşenko a făcut, după propria-i mărturisire, o sinteză între aceştia şi între mulţi alţii, răzbunând într-un fel moartea lor petrecută atât de devreme. Şi împlinind în acelaşi timp visul tatălui său – rachetă purtătoare – de a se realiza el însuşi, geologul siberian, ca poet.

Poezia lui Evtuşenko este pe cât de simplă, pe-atât de caldă şi de răscolitoare. El reuşeşte ca nimeni altul să transforme un fapt oarecare într-o minune poetică, în care bucuriile vieţii alternează de multe ori cu tristeţile ei sfâşietoare. De altfel, în poezia sa, liricul se împleteşte adeseori cu epicul, într-o perfectă simbioză, fie că este vorba despre o călătorie prin Roma tuturor anotimpurilor istorice, fie despre un cabaret al bătrânilor din Barcelona, fie despre o expediţie pescărească pe fluviul Peciora, fie despre nopţile albe ale Arhanghelskului, fie despre orice altceva, apropiidu-ne astfel de inima sa, uimindu-ne şi captivându-ne pur şi simplu cu versul său.

A fost, se vede, destinul meu de a fi fost cel care să-l aducă, masiv şi definitiv, în limba română. L-am iubit de îndată ce i-am citit primul vers. Venea, într-un fel, să mă consoleze de moartea lui Labiş. În 1965, i-am tradus primele două poeme, pe care le-am publicat în „Tribuna". Şi, văzând în copleşitoarea sa poezie ceea ce aş fi vrut – cu nu ştiu câtă îndreptăţire – să scriu eu însumi, am renunţat la aspiraţiile mele de poet şi mi-am încercat norocul în proză.

Totuşi, obsesia Evtuşenko nu m-a părărit niciodată. Şi, după decenii întregi, l-am adus cu aproape tot ce are el mai important în limba română. Drepturile pentru prima carte mi le-a cedat „în schimbul a şase sticle, ambalate cu grijă, din cel mai bun vin roşu sec românesc, delicat şi parfumat ca un amurg de catifea (Merlot sau Cabernet)", iar pentru a doua a cerut şi mai puţin: „jumătate din premiul pe care ni-l va acorda Uniunea Scriitorilor!" N-a fost cazul. Deşi, judecând după cele scrise de el în prefaţa la antologia noastră, îl aştepta.

„Sigur că, prin forţa împrejurărilor – scria marele poet –, traducătorul este obligat să-şi aducă şi partea sa de contribuţie la opera iniţială, dar important este ca el să-şi contopească fiinţa sa creatoare (o spun din proprie experienţă!) cu fiinţa creatoare a celui tradus şi, mai ales, să nu rateze niciuna din metaforele ori din înţelesurile sale esenţiale. Altfel spus, să realizeze nu o copie, ci un alt original, la fel de viu, de puternic, de emoţionant, în care contribuţia proprie să fuzioneze perfect cu întregul. Ceea ce Ştefan Dimitriu reuşeşte ca nimeni altul, atât în traducerea despre care vorbeam, dar şi în antologia de faţă, pe care am verificat-o de astă dată aici, în America, prin aceleaşi mijloace (audierea versurilor sale româneşti, în lectura unui profesor român, coleg de catedră universitară, şi apoi retroversiunea lor din română în rusă! *n.n.*). Şi pe care o socotesc, fără nicio exagerare, una din cele mai inspirate traduceri a versurilor mele, din toate limbile şi din toate timpurile".

Bucuria mea cea mai mare rămâne însă aceea de a-l fi adus de două ori la Bucureşti (2006 şi 2007). Prima oară vizitase România pe la începutul anilor 60, aceasta fiind de altfel prima sa vizită în străinătate, despre care, în anul 2009, când l-am vizitat la reşedinţa sa americană din Tulsa (Oklahoma), îmi scria pe bloc-notesul meu, la o masă dintr-un restaurant chinezesc: „România a fost prima mea ţară străină vizitată. Am simţit atunci că n-ar trebui să avem hotare între inimile noastre. Era exact ce-am simţit şi atunci când m-am îndrăgostit prima oară. Aşadar, şi România este prima mea dragoste".

În ultimii ani, ne vorbeam din când în când la telefon. Pierzându-şi, cu puţin timp în urmă, un picior, se bucura că învăţase să meargă la fel de bine cu unul electronic. Mă pregăteam să-l aduc din nou, şi în acest an, cu ajutorul unor prieteni, în România. Ca să ne umple iarăşi de poezia, de farmecul şi de vitalitatea sa. Dar, aşa cum se spune, timpul n-a mai avut răbdare.

Şi totuşi, deşi anunţată într-un fel de starea gravă a sănătăţii sale din ultima vreme, trecerea sa în nefiinţă mi se pare astăzi la fel de neaşteptată şi de neverosimilă, ca şi în cazul tuturor celor pe care ne-am obişnuit să-i socotim fără vârstă şi fără moarte. Din fericire însă, poezia sa de o neasemuită căldură şi frumuseţe va rămâne la fel de vie, de necesară şi de prezentă în existenţa noastră de fiecare zi. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Evgheni Evtuşenko
INVOCARE

Din cauza blândeţii şi-a bunătăţii Tale,
şi Tu, Mărite Doamne, greşeşti adeseori.
Rugămu-te, de-aceea, ca să ne ieşi în cale
nici mult prea blând, dar nici neiertător.

Ţie mă plâng, o, Doamne, cerşind înţelepciune:
nu mi-ai iertat prea multe pe-al vieţii mele drum?
Dac-ai fi fost cu mine mai exigent, pot spune
că mult mai bun eram şi eu acum.

Nu-mi face *dolce vita* mai *dolce* ca dulceaţa,
ajută-mă tot timpul pe oameni să-i ajut
şi ca pedeapsă, Doamne, fă-mi cât mai lungă viaţa,
ca să nu pot să spun că n-am putut.

Prăpăstii nevăzute se cască la tot pasul,
din zori şi până-n noapte, din noapte până-n zori,
cu teamă şi grăbire nălţăm spre tine glasul,
pândiţi de foame şi de închisori.

Iată, mă uit în dreapta şi-n stânga, ars de sete,
şi-l caut cu privirea pe-acela ce-ar putea,
purtând pe fruntea-i dalbă divina ta pecete,
să ne îndrepte din porunca ta.

Băgaţi suntem cu toţii în smârc şi-n şerpărie,
ne repezim de-a valma să prindem cu-orice preţ,
ca fiarele pădurii, luptând cu viclenie,
mai multă apă şi mai mult nutreţ.

De turmă, orizontul nici nu-l vedem prea bine.
Parcă-am orbit cu toţii. O, Doamne, cât aş vrea
să ne căim de fapta urâtă – şi ruşine
s-avem măcar în faţa cuiva.

Că nu iubiţi pe nimeni, ruşine să vă fie,
dar nu-njosiţi Rusia, neruşinaţi iloţi!
Într-însa, doar poetul mai are, cu mândrie,
ruşine pentru el şi pentru toţi.

2 noiembrie 2006

Traducere de ŞTEFAN DIMITRIU

Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...", ediţia a XXXVI-a, 14-16 iunie 2017, Botoşani

Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, cu sprijinul Consiliului Judeţean Botoşani, în colaborare cu Editurile Paralela 45, Junimea, Timpul, Charmides, Eikon, Vinea. Princeps Edit, precum şi cu revistele de cultură „Convorbiri literare", „Poezia", „Scriptor", „Feed beack", „Viaţa Românească", „Familia", „Vatra", „Euphorion", „Steaua", „Hyperion", „Conta", „Poesis", „Luceafărul de dimineaţă", „Porto-franco", „Ateneu", „Argeş", „Bucovina Literară", Filiala Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova şi ARPE, organizează în perioada 14-16 iunie 2017 Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...", ediţia a XXXVI-a.

Concursul îşi propune să descopere şi să promoveze noi talente poetice şi critice şi se adresează, astfel, poeţilor şi criticilor literari care nu au debutat în volum şi care nu au depăşit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secţiuni:
POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2016 – 5 mai 2017. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horaţiu Ioan Laşcu" al Filialei Iaşi a USR şi b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (***acelaşi volum şi pe un CD – un singur exemplar!***) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Acelaşi moto va figura şi pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda şapte premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către editurile menţionate. Juriul are latitudinea, în funcţie de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare şi alte manuscrise, în funcţie de disponibilitatea editurilor prezente în juriu.

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poeţilor premiaţi. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul unei edituri şi al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toţi poeţii selectaţi pentru premii vor apărea într-o antologie editată de instituţia organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene:* - Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (***în copie şi pe un CD)***, semnat cu un moto. Acelaşi moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicate în revistele care acordă premiile şi în antologia editată de instituţia organizatoare.

În măsura posibilităţilor, organizatorii vor acorda şi trei premii în bani.

Festivitatea de premiere va avea loc la Ipoteştila Ipoteşti şi Botoşani în ziua de 15 iunie 2017.

Organizatorii asigură concurenţilor cheltuieli de masă şi cazare.

Lucrările vor fi trimise până la data de 10 mai 2017 pe adresa:
CENTRUL JUDEŢEAN PENTRU CONSERVAREA ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIŢIONALE BOTOŞANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoşani.

Relaţii la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

PS. Se primesc grupaje de până la 15 pagini şi pe e-mail!

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„Din vise pot izvorî certitudini”

● Consideră că-și face o imagine favorabilă dacă vorbește insistent despre defectele sale, ba mai și inventează cîteva.

● Într-atît te-ai deprins cu un anume simțămînt al vieții, încît te distanțezi de momentele acesteia ce s-ar fi cuvenit să-ți dea satisfacții. E ca și cum, găsind în drumul tău un obiect de valoare, ai ezita să-l ridici cu gîndul că s-ar putea să-l mai găsească posesorul său.

● „Poți dori ceva așa de chinuitor și de tare, încît împlinindu-ți-se nici nu te mai bucuri: te-a costat prea mult suflet...” (Blaga).

● Autoritate și autor, termeni care provin deopotrivă din latinescul *auctoritas*, sugerînd astfel autoritatea apodictică a condiției autorului.

● Două vîrste au lecturile în viața cititorului. În prima, acesta caută, în devenirea sa febricitantă, ceea ce îl poate confirma, în a doua, caută ceea ce poate confirma textul. În cel dintîi caz, primește paginile preferate cum un dar, în următorul li se dăruie el unor atari pagini.

● Romanii acordau prietenilor denumirea de *necesarii* (necesari), iar prieteniei cea de *necessitudo* (necesitate).

● A scrie chiar dacă te simți nesatisfăcut de tine, înseamnă a te confirma. Și nu acesta e țelul scrisului pentru orice scriptor, balansarea între ipostaze constituind ea însăși un act al confirmării?

● De la o vreme, a cunoaște înseamnă a te recunoaște.

● Mi s-a întîmplat de vreo două trei ori de-a lungul vieții să prelungesc relația cu cîte un individ care, din capul locului, nu mi-ar fi putut inspira multă încredere. Îi intuiam poltroneria, dar felul dezarmat, ca să zic așa, cu care obișnuia să mi se înfățișeze (evident, o poză ticluită) mă dezarma pînă la un punct și pe mine. O eroare? Cred că da. Nu doar elementara politețe intra în joc, ci și o stranie compasiune față de ceea ce constituia inferioritatea unui semen. Reaua sa calitate o asimilam involuntar unei infirmități. A fost nevoie uneori de ani buni pentru ca, accentuîndu-se comportarea decepționantă a celui cu pricina, să-i întorc spatele (O. D., P. G. etc.).

● Japonezii consideră că puii de porumbei stau cu trei ramuri mai jos decît porumbeii bătrîni, spre a le dovedi respectul lor.

● „Sfinți există peste tot, inclusiv la televiziune: Sfîntul Gâdea – apostolul tătucului Dragnea și preaslujitorul Varanului, Sfînta Grecu și Sfîntul Ciuvică, și ei preaslujitori ai celebrului pușcăriaș, Sfîntul Turcescu – apostolul Zeului Băsescu... Eu am tendința să îi sfințesc pe domnul Pleșu, pe Dacian și pe alți cîțiva oameni cu care am lucrat îndeaproape” (Valeriu Nicolae, în **Dilema veche**, 2017).

● Camus, o personalitate care caută a-și depăși duritățile fondului teluric. Dar ajunge la o abstractizare și mai dură, deoarece nu-și mai ia în seamă, din orgoliu, substratul corporal. Marele senzual mediteraneean se măsoară în ipostaza doctrinară cu sine, nu cu un adversar. Din care motiv umanitatea pe care ne-o propune apare mefientă față de factorul spiritual, încleștată în terestritatea sa dramatică fără scăpare. Senzualitatea se proiectează în absurd. „N-ar trebui să scriu: dacă lumea ar fi inteligibilă, arta n-ar exista – dar dacă mi s-ar părea că lumea are o semnificație n-aș mai scrie”. Ca și: „Sexualitatea nestăvilită duce la o filosofie a non-semnificației lumii. Castitatea dă dimpotrivă un sens (lumii)”.

● Oboseala: un scepticism somatic.

● Din vise pot izvorî certitudini. Din certitudini nu pot izvorî vise, întrucît ar fi umilitor pentru vise.

● „Conform horoscopului lunar chinezesc, în 2017 Anul Nou a început pe 28 ianuarie și este Anul Cocoșului de Foc. Astroloaga chineză Laura Lau, consultată de «Evening Standard», spune că va fi un an plin de energie, caracteristica principală a anilor aflați sub semnul Cocoșului, acum potențată și de elementul Foc. «Anii Cocoșului sunt rareori plictisitori, așa că o să avem parte de multă acțiune», prevede astroloaga, precizînd că va fi vorba atît de momente dramatice, cît și de realizări concrete. (...) «Cocoșul îi favorizează pe cei care nu se feresc de munca grea și care se țin de un plan». În fine, astroloaga atrage atenția și asupra celei de a doua componente zodiacale, elementul Foc. Pentru că acesta se suprapune unui semn deja încărcat de intensitate, Cocoșul, se poate spune că 2017 va fi un an nebun, în care lucrurile se vor desfășura cu o viteză amețitoare” (**Adevărul**, 2017).

● Visul diurn ești tu însuți. Visul nocturn e o intruziune a lumii în ființa ta, de care nu poți fi răspunzător.

● Egotismul puterii de care dispune ființa în unicatul său: „Putem înțelege numai o lume pe care noi singuri am făurit-o” (Nietzsche).

● În plan etic, soluția adevărului „undeva la mijloc” e una capitulardă. Derivată din iubire, etica nu acceptă cîrpeala mediei, negustoreasca negociere pe care aceasta le implică. Pînă la urmă, Binele se cuvine despărțit categoric de Rău, fie și intuitiv. Se despart ele și de la sine, nici o grijă, dar frecvent cu cîtă întîrziere.

● „O companie britanică urmează să lanseze roboți sexuali care să întruchipeze celebrul personaj interpretat de Angelina Jolie în franciza cinematografică «Tomb Raider», ideea fiind dată de numărul ridicat al bărbaților care au fantezii sexuale cu Lara Croft. Reprezentanții companiei RealDoll au declarat că depun mari eforturi pentru ca robotul să satisfacă așteptările clienților. (...). Producătorii lucrează și la o nouă tehnologie care să le permită realizarea unor roboți sexuali care să fie calzi la atingere, dar și capabili să-și «încingă» zonele intime, mizînd pe faptul că în viitor vor apărea bordeluri robotizate cu păpuși sexuale interactive” (**Adevărul**, 2017).

● Putem recunoaște iubirea autentică prin faptul că ea nu se izolează, ci, dimpotrivă, se contopește cu fluxul existențial, cu normalitatea acestuia. Nu devine o rezervație, ci o expresie a condiției holistice a ființei.

● Voioșia grafică a ideii care-și trasează liniile exacte. Melancolia cromatică a metaforei.

● „Animalele chiar pot să rîdă. Mai multe studii făcute pe maimuțe, cîini și rozătoare demonstrează faptul că și în creierul lor există regiuni responsabile cu rîsul, iar atunci cînd se joacă, scot niște sunete asemănătoare rîsului nostru. Alți specialiști susțin însă că animalele nu trăiesc neapărat o emoție, ci își arată dinții pentru a comunica între ele. Cîinii, spre exemplu, copiază acest comportament al oamenilor pentru că au văzut că obțin reacții pozitive din partea stăpînilor” (**Click**, 2016).

● N-am nici o scăpare. Aș dori în acest ceas să scriu ceva „pe sufletul meu”, dar sună clopoțelul unei obligații publicistice. Trebuie să-mi duc în continuare crucea de colaborator la mai multe (prea multe?) publicații...

● A. E.: „Mai lasă-mă cu proiectele! Viața nu poate promite decît viață”.

● „Dacă aș avea tot ce doresc, aș avea imediat impresia că nu am nimic” (Jules Renard).

● Oricît de multe pagini am așternut pînă acum, încerc o senzație de trac în fața unui text pe care-l încep. Cred că îi înțeleg pe acei autori cu mărturisiri în același sens, pe care mai demult îi suspectam de afectare. Mă simt așa cum bănuiesc că se simte un actor începător în fața unei premiere pretențioase ori un acrobat înaintea unui salt periculos pe care are temerea că nu l-a exersat suficient. Necunoscutul devine tot mai amenințător. E cumva o adiere thanatică?

● „Un suflet se măsoară prin dorința sa, după cum judecăm catedralele, de la depărtare, după înălțimea clopotnițelor lor” (Flaubert).

● Timpul rulează amețitor. Se apropie de final. Clipele sunt numărate, dar au aerul a deveni imuabile, într-un spectacol mirobolant, care, în felul acesta, se împotrivește sfîrșitului. Aidoma exploziei de artificii multicolore, care, cu cîteva secunde înainte de a cădea în abis, izbutesc a imita curbura augustă a bolții celeste.

● Dacă sfîrșitul devine tot mai inteligibil, începutul pare tot mai ininteligibil, asumîndu-și parcă cu mărinimie nebuloasa sa inițială.

● „A iubi înseamnă tot atît de puțin a dori, precum a dori înseamnă tot atît de puțin a iubi. Anumite iubiri interzic imperios dorința” (Iorga).

● Pe ce lume trăim. E înfățișată la un post tv. imaginea unui paramedic, care, într-o tabără de școlari, a violat nu mai puțin de patru minore. Sancțiunea? Una incredibilă: doi ani de detenție cu suspendare. Europarlamentarul Norica Nicolai, prezentă la dezbatere, a apreciat scandaloasa sentință drept un ecou întîrziat, dar defel imposibil în România actuală, a mentalității staliniste. La un moment dat, NKVD-ul a transmis organelor judiciare sovietice un ucaz secret, potrivit căruia cazurile de violență nu trebuiau pedepsite cu asprime. Motivația? Înspăimîntînd populația, acestea o fac mai obedientă în fața autorităților. Așadar mlaștina bolșevismului încă n-a secat pe plaiurile mioritice...

● Urletul maimuței urlătoare poate fi auzit de la aproximativ 5 km. depărtare.

● 6 martie 2016. La un post de radio, cîteva cuvinte ale vîrstnicei cîntărețe argeșene Tita Bărbulescu: „Și după aia, știți cum este. Trece timpul ca nebunul”.

● Cînd moare o ființă dragă, intervin după o vreme tot mai numeroase, tot mai prelungite intervale de uitare, malefice însemne ale netrebniciei noastre. Nu înseamnă că acea ființă se îndepărtează de noi, ci noi ne îndepărtăm de ea, în loc de-a arde pînă la capăt în durerea noastră aidoma unor lumînări. Ființa dispărută rămîne pe loc, mustrător reper al absolutului.

● „Un grup de cercetători britanici care au studiat 300 de persoane de ambele sexe, cu vîrste cuprinse între 25 și 65 de ani, a descoperit că 92 % din insomniaci aveau un coeficient de inteligență peste medie. Chiar dacă nu e recomandat, un somn precar activează funcțiile cognitive, mărește puterea de concentrare și luciditatea din timpul zilei” (**Click**, 2017). Se mai contrazice și medicina uneori!

● Cîinele poate emite 30 de sunete distincte, cimpanzeul, apreciat drept cel mai evoluat animal, doar 23, la paritate cu gîsca.

● A-ți accepta pînă la capăt limitele ca autor, înseamnă a nu mai putea scrie. A-ți accepta pînă la capăt limitele ca ființă umană, înseamnă a nu mai putea trăi. Iată sursa atîtor compromisuri intime pe care suntem nevoiți a le săvîrși în numele supraviețuirii.

● „Sufletul este acel lucru care se chircește și se ascunde cînd vine vorba de scrierile algebrice” (Robert Musil).

● A levita puțin cînd scrii cîteva rînduri, fie și unul singur în care te regăsești.

● „Cultura este asemenea bunelor maniere ale minții. Există între spiritele cultivate o adevărată francmasonerie a lumii elegante. E de ajuns să se facă o vagă aluzie la un scriitor și fiecare știe despre ce e vorba, nimeni nu trebuie pus la curent într-un mod anume. Toți aparțin aceleiași lumi. Dar toate acestea își au și latura lor plină de slăbiciune, se raportează prea mult la sine, acordă prea multă realitate eului fenomenal, și o importanță în sine, o importanță, în orice caz, de relicve, unor cunoștințe ce n-au fost decît instrumente lipsite de valoare în sine, prin care s-a ajuns la adevăr” (Proust).

● Lăcustele verzi, care au corpul plat, se pot confunda ușor cu frunzele pe care le mănîncă. De aceea se întîmplă uneori să se mănînce unele pe altele.

● Odihna creatorului? Atenția încordată.

● Vremuri la urma urmei mîntuite pentru că le-ai trăit. Nu tu te bucuri de mîntuire, ci acele vremuri.

Două vîrste au lecturile în viața cititorului. În prima, acesta caută, în devenirea sa febricitantă, ceea ce îl poate confirma, în a doua, caută ceea ce poate confirma textul. În cel dintîi caz, primește paginile preferate cum un dar, în următorul li se dăruie el unor atari pagini.

aforisme

Nicolae Oprea

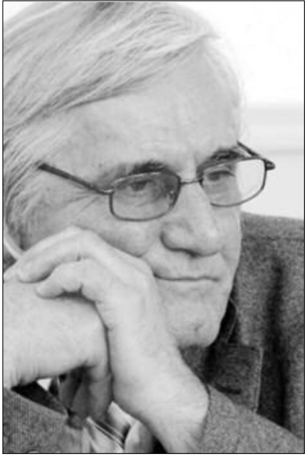

Foto: Liviu Ioan Stoiciu

Neliniştit şi aventuros, poetul captat de revelarea eului profund prin cunoaşterea universului în profunzime, se manifestă, ca un glóbe-trotter, hălăduind pe drumul poeziei, cum o făcea altădată Marin Sorescu, un model implicit al poeticii lui Leo Butnaru. Călătoriile lui pe meridianele lumii, îndeobşte est-europene şi asiatice – „transsiberiene, mongole, chineze" – constituie tot atâtea impulsuri creatoare, conducându-l spre un gen de „metafizică geografică", în expresiv enunţ. Convingerea intimă că poezia trebuie să revină la realitate este reiterată în ciclul cu o configuraţie meta-poetică, *Menajeria*...

cronici

Cronica literară

Poezia ca jurnal

La întretăierea secolelor XX şi XXI, literatura din Moldova de peste Prut a devenit, în mod firesc, parte integrantă a literaturii române. Dintre scriitorii basarabeni cu vocaţia reintegrării, foarte prolific şi polivalent se dovedeşte Leo Butnaru. În cele patru decenii care au trecut de la debutul absolut – mai cu seamă, după 1990 – poetul născut în 1949, la Negureni-Teleneşti de Orhei a publicat zeci de volume în mai toate genurile: publicistică, eseu, jurnal (intim sau de călătorie), proză, istorie literară, traduceri. Cred că Sadoveanu i-ar fi invidiat forţa creatoare dacă ar fi fost contemporani.. În poezie, debutează în 1976, cu *Aripă în lumină*, devansându-şi generaţia (optzecistă), dar întârzie cu al doilea volum, *Sâmbătă spre duminică*, până în 1983. După *Şoimul de aur* şi *Umbra ca martor* din 1991 urmează o veritabilă avalanşă de grupaje poetice inedite şi antologii (inclusiv versuri pentru copii): *Puntea de acces, Vieţi neparalele*, *Lamentaţia Semiramidei*, *Cetatea nu e gata de război, Sfinxul itinerant*, *Ordine de zi, ordine de noapte*, *Cu genunchii pe zaruri* etc. După volumul la care mă refer aici, cu oarecare întârziere, a publicat deja alte două, cu titluri paradoxale: *Protestatarul şi orga* (2016) şi *Surfing în Galileea* (2017).

Sub un titlu uşor redundant, salvat de ironia sub-textuală, *Instructajul santinelei de sine* (Ed. Junimea, 2015), Leo Butnaru adună o serie de poeme din care se conturează biografia lui spirituală. Pendulând între „banalul nisip al vieţii" şi „enigmatica inventare de supra-sine peste sine", poetul se auto-creează aievea: „Pe durata unei zile cap-coadă/ sau copită-coamă/ se întâmplă să trăieşti o zi şi mai bine/ în dependenţă de cum reuşeşti/ în enigmatica inventare de supra-sine/ peste sine. Într-un fel/ să te creezi peste ce/ şi cât eşti/ ce pari/ prin intensitatea de a trăi peste durata zilei pe care/ parcă scurtând cât de cât din ani/ pari sau impari.// E realitatea vieţii tale ca durată predestinată/ (... în ecleziastică avuţie ...)/ dar şi imprevizibilul câştig prin a te inventa peste prezenţa/ de sine/ (cap-coadă/ sau copită-coamă răsfirată)/ ca o imprevizibilă bucurie// e drept – şi ea/ de foarte scurtă durată..." (*De scurtă durată*) Pe traseul cunoaşterii de sine, fiinţa cotidiană coalizează cu eul profund spre a prinde contur fiinţa morală a poetului, cum sugerează şi poemul titular al volumului: „În noaptea de veghe târzie/ când sunt în schimbul doi al/ cunoaşterii de sine/ îmi zic:/ încearcă să ţii relele la distanţă// nu lăsa să se apropie prea mult de tine/ statul comunismul democraţia/ sectarismul lenea trădarea/ piatra aruncată în direcţia ta/ şi altele de acest soi/ pe care trebuie să le ţii la distanţă// inclusiv moartea -/ dacă vei fi în stare -/ să n-o laşi să se apropie la mai puţin/ de zece-cincisprezece paşi...//uite/ doar în ce priveşte cuvântul nu are rost să încerci -/ nu vei reuşi"

Poemele din *Instructajul santinelei*...au conformaţia unor consemnări de jurnal existenţial, cu dublă şi complementară raportare: realistă şi livrescă. Memoria afectivă (amintirile din copilărie, adolescenţă şi tinereţe) şi lectura operei precursorilor (inclusiv *traducerea* lor) fertilizează imaginarul poetic. În chip simptomatic, din 2000 încoace, poetul devine un autor fervent de jurnale – intime, de existenţă sau de călătorie. După *Student pe timpul rinocerilor*, mai publică: *Perimetrul cuştii* (2005), *Liber în oraşul interzis/ Drumul cu hieroglife (jurnal chinez)* (2007), *Drumuri cu şi fără hieroglife. Jurnale (Yes-eu)de călătorie, 1989-2011* (2012). Când schimbă registrul comunicării artistice, Leo Butnaru se manifestă, original, ca un poet-diarist care îşi ascunde intimitatea sub faldurile umorului şi ale ironiei suculente. Astfel, atitudinea morală şi incisivă devine constantă a discursului poetic, cu accente satirice în poeme precum *Sistemul de umbre* (un amplu poem exemplar); *Taxe şi tare, Ziua internaţională, Ochii cititorului, Ceva din august 2013*; sau *Poezia şi ministerele*: „ 1/ bineînţeles/ 80 la sută din personalul ministerului culturii/ habar nu are ce ar fi să fie/ tanka/ hokku/ adică e ceva rău înţeles/.../ 2/ Din păcate/ ministerul economiei a înţeles neadecvat spusa lui Eminescu/ poezie – sărăcie/ iar ministerul economiei rămâne în continuare absolut/ indiferent/ la starea sănătăţii literaturii în ţara noastră/.../ 3/ În fine/ fiind aspru criticat/ ministerul culturii globului pământesc a anunţat/ campania de răspândire a poeziei la sat...// Iar ministerul economiei l-a finanţat.// Dar/ să fim realişti: pentru ţăran/ pasărea paradisului e/ cocoşul din zeamă..."

După indiciile textuale, poetul postmodern simte nevoia unui punct de referinţă pentru a-şi desfăşura confesiunea lirică, fără înfrânările (sau autocenzura lucidităţii) determinate de cultura poetică. O scânteie ideatică de origine livrescă reprezintă adesea un impuls creator pentru poetul contemporan. Unele repere sunt divulgate în *motto* (Sf. Augustin, Dostoievski, Réne Ménard şi, bineînţeles, Hlebnikov), altele sunt *Parafraze*, cum se intitulează un poem ilustrativ: „1/ În cămăruţe ticsite cu de toate -/ bătrâni aplaudând parcă timid, surd, în/ obosita, neîndemânatica lor vânătoare de molii.../2/ Ce molii diferite în marea/ şi rezistenta proză rusească – cea din „Anna Karenina"/ sau „Mantaua"/ prima – posibil să atace covoarele din biroul avocatului/ secunda – crunta! -/ nărăvind să şubrezească mantaua bietului Akaki Akakievici..." Cele mai multe constituie revelaţii cu timbru personal provocate de opera lui Balzac şi Dante („Asta e domnule Honoré de Balzac – au trecut/ cam o sută cincizeci de ani de când/ comedia umană a început să devină antiumană – adică/ o comedie şi mai şi.../.../ Asta e domnilor Dante şi Honoré -/ lumea se antiumanizează/ se antidivinizează ireversibil"); Shakespeare („Dacă acest caşcaval ar fi de Danemarca/ mi-ar aminti de Hamlet/ personajul care joacă teatru numai/ pe la răscrucile întrebărilor"); Beckett („Uneori credeam că/ până şi din cauza bunului meu înger păzitor/ mi se întâmpla să întârzii la serviciu/dar/ până la urmă a trebuit să-mi dau seama că/ de fapt/ la mijloc nu era decât Godot/ care/ nici chiar prin iremediabila-i absenţă/ nu poate prezenta alibi convingător/ că dânsul nu ar fi totuşi un încurcă-lume..."); Hermann Hesse („Tinerii – cândva – filosofi prinşi până la uitare (şi.../ înnebunire a lumii enervate de – credea ea -/ nimicfacerea lor); aşadar/ prinşi până la uitarea de sine în/ jocul cu mărgelele de sticlă/ pe ultima pagină de roman..."); Eminescu, Caragiale şi Blaga (în *Liniştea şi chiorăitul*) etc. Culminând cu o „elegie vişinie" eminesciană în răspăr, deturnată ironic: „Ce-mi mai rămâne/ dulce minune/ decât să mă împac cu gândul că/ ş-a murit iubirea noastră/ floare-albastră floare-albastră?.../ Pentru că/ e mai uşor să te împaci cu gândul/ decât cu sentimentul...-/ floare-albastră floare-albastră/ pe care te voi mai iubi totuşi până/ voi cădea cu nările în inima ta/ pentru a mă convinge că ea/ într-adevăr mirosea deja/ a sentimente defuncte..."

Neliniştit şi aventuros, poetul captat de revelarea eului profund prin cunoaşterea universului în profunzime, se manifestă, ca un *glóbe-trotter*, hălăduind pe *drumul poeziei*, cum o făcea altădată Marin Sorescu, un model implicit al poeticii lui Leo Butnaru. Călătoriile lui pe meridianele lumii, îndeobşte est-europene şi asiatice – „transsiberiene, mongole, chineze" – constituie tot atâtea impulsuri creatoare, conducându-l spre un gen de „metafizică geografică", în expresiv enunţ. Convingerea intimă că poezia trebuie să revină la realitate este reiterată în ciclul cu o configuraţie meta-poetică, *Menajeria*: „Astăzi însă, - dincolo sau dincoace de mit – poezia – oricât/ de abstractă ar fi/ până la urmă reveni-va la realitate/ în zboru-i dezinvolt având a cunoaşte şocul vulturului care,/ din neatenţie/ a nimerit sub cupola unei paraşute/ zbătându-se disperat prin păienjenişul parâmelor: pentru a se salva/ e nevoie să ţină cont de realitatea concretă – inclusiv de zoo/ menajerie de/ z-o-o-s! s-o-s..." (*Vulturii*) Memoria şi fantezia conlucrează benefic la conturarea universul liric propriu. Din acest melanj al memoriei cu fantezia în registrul notaţiei fruste rezultă, de fapt, suprarealitatea de ordin avangardist, întemeiată pe efecte contrastante şi oglindiri demitizante.

Partea a doua a volumului, anunţată într-un inedit poem-interviu, *Dezgheţul* („Când m-am întâlnit cu avangardiştii?/ Bine, fie ca umbrele lor – Hlebnikov, Mandelştam?.../ Cu mulţi alţii în timpuri atât de triste.../ Era/ pe când din Rusia iarna se cam retrăgea") este rodul laborioasei creaţii de traducător a lui Leo Butnaru din *Avangarda Rusă* şi *Avangarda Ucraineană*. Punctul de reper este poetul futurist Velemir Hlebnikov, atracţie irezistibilă pentru poetul-traducător în delimitarea propriei *grădini* cu animale simbolice: „O, Grădină, Grădină!// Da, o, maestre Hlebnikov! Hlebnikov, o, da!// Deja şi pentru mine simpla vizită la zoo/z-o-o-s! s-o-s!/ e o feerie-metempsihoză/ imaginându-mi aproape aievea transmigraţia sufletelor/ umane/ ce parcurg şirul lung al reîncarnărilor în animale." Sunt convins că altul ar fi fost impactul cu cititorul dacă *Menajeria* apărea într-un volum independent. Ciudat este că un comentator avizat de poezie precum Ioan Holban nu spune nimic despre acest grupaj, într-un *Cuvânt însoţitor* al volumului superficial conceput. Oricum, ciclul unitar al bestiarului, deopotrivă vesel şi tragic, merită o discuţie aparte.

Biblioraftul cronicarului:

Poezie şi ştiinţă/ Poetry and science, antologie bilingvă, ed. de Grete Tartler şi Peter Forbes, Ed. Vremea, 2016

Cenaclul de Luni – 40, ed. îngr. de Ion Bogdan Lefter, Călin Vlasie, Ed. Cartea Românească, 2017

Minerva Chira, *Drumul de sub pământ duce în cer?*, Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, 2016

Gheorghe Mocuţa, *Salutări din Piaţa Reconcilierii*, Ed. Mirador, 2016

Adam Puslojiè, *Inscripţii abrupte*, Ed. Şcoala Ardeleană, 2016

Lucian Scurtu, *Exitus*, Biblioteca Revistei Familia, 2017

Radu Ulmeanu, *Ceea ce suntem*, Ed. Pleiade, 2016; *Ospeţele iubirii*, antologie, Ed. Tipoo Moldova, 2012

Gabriel Chifu, *Ploaia de trei sute de zile*, roman, Ed. Cartea Românească, 2017

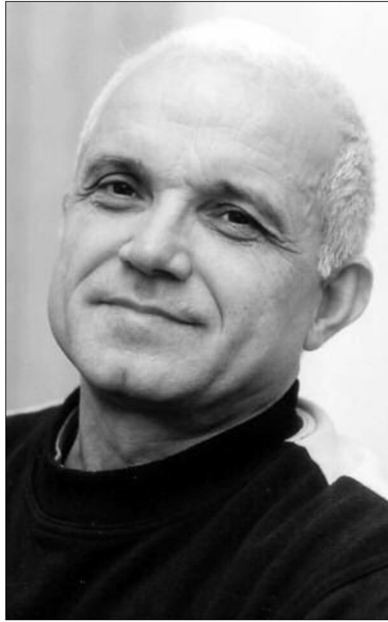
Florin Logreşteanu, *Negru profund, noian de negru*, roman, Ed. Ideea Europeană, 2016

Varujan Vosganian, *Copiii războiului*, roman, Ed. Polirom, 2016

Cassian Maria Spiridon, *Un vis al inteligenţei libere*, Ed. Ideea Europeană, 2016

Călin Vlasie, *Strategia de a moşteni nebuni cinstiţi sau ridicarea la putere*, Ed. Paralela 45, 2016

Liviu Ioan Stoiciu

În ce lume literară mai trăiesc?

Încerc să înţeleg în ce lume literară mai trăiesc, luând seama că sunt scriitori douămiişti care şi-au luat bagajele şi au plecat într-o altă lume decât cea păstorită de Nicolae Manolescu şi de revista pe care o conduce de la Revoluţie, *România literară* (în continuare, revistă fanion). Nu mă refer la debutanţi, ci la tinerii din custodia lui Eugen Simion (şi a filialelor Academiei Române), puşi pe baricadă adversă. Cei care au ajuns să-şi dea demisia din USR (intraţi în USR ca premiaţi ai USR). De fapt, dacă există o ruptură, ea pare a fi pusă pe seama autorităţii critice reprezentate de Nicolae Manolescu şi Eugen Simion (sau pe rivalitatea colegială; citeşte, pe „spiritul de emulaţie" sau de competiţie dintre ei), poziţionaţi pe alte baricade după Revoluţie (primul, „activist" liberal, al doilea „apolitic", dacă nu social-democrat). Citeam în numărul 13 al *României literare* (din 24 martie 2017) că Eugen Simion le-ar fi oferit *lupilor tineri* „posturi bănoase în felurite instituţii ale Academiei, burse de mii de euro pe lună, locuri în poziţii-cheie, de decizie din mediul universitar, plasarea ca şefi în diverse comiţii şi comitete, plecări în străinătate. Aşa şi numai aşa s-ar explica totul. Adică nu convingerile, principiile, idealurile, afinităţile îi mână în luptă pe tinerii simbriaşi, ci solda, solda şi avantajele foarte pământeşti". Să fie atât de simple lucrurile? Ani la rând s-a ţinut un colocviu al tinerilor critici patronat de USR prin Eugen Simion, la sediul Fundaţiei pe care o conduce (Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă; Eugen Simion conduce şi *Caiete Critice*). Colocviu iniţiat de Dan Mircea Cipariu, înainte de a intra în conflict cu USR-N. Manolescu, colocviu care edita broşuri cu intervenţiile criticilor tineri. E curios că azi N. Manolescu şi Eugen Simion sunt puşi pe poziţii diferite, fiindcă în chestiuni de istorie, teorie şi critică literară „gândesc la fel" (întâietatea esteticului şi a autonomiei lui, importanţa criticii de întâmpinare şi reconsiderarea literaturii române publicate până la Revoluţie; lasă că au mizat amândoi pe Răzvan Voncu şi Daniel Cristea-Enache). În 2008, Eugen Simion declara: *Cum arată viaţa literară românească? Arată ca un câmp de luptă. Lupte mărunte, epuizante, deloc creatoare, foarte provinciale. Aici se manifestă toate idiosincraziile, resentimentele, voinţa de putere... Dar şi luptele şi arţagurile, idiosincraziile, orgoliile, intoleranţele fac parte din ecuaţia literaturii. Aşa că nu mi-am pierdut firea şi sper să nu mi-o pierd nici de aici înainte. Chiar dacă timp de 18 ani am fost înjurat pe toate drumurile. Asta-i situaţia! ...Nu, domnişoară Ioana Revnic, nu este o rivalitate între mine şi N. Manolescu. Îl consider un mare critic, unul esenţial pentru literatura postbelică. Nu avem totdeauna aceleaşi păreri şi aceleaşi opţiuni, şi este normal să fie aşa. Ca preşedinte al Academiei Române, n-am ezitat să-l propun, atunci când faptul a fost posibil, membru al Academiei. După 1990, el a intrat în politica activă, eu - făcându-mi toate socotelile - am rămas pe margine. De aici mi-a ieşit reputaţia (rea, mizerabilă, ruşinoasă) de tip apolitic... Am condus un „cerc de critică" prin care au trecut mai toţi scriitorii şi criticii literari din generaţia '80 şi din generaţiile (promoţiile) de după ei. Îi urmăresc pe toţi cu atenţie şi mă bucur atunci când scot cărţi bune. Indiferent dacă mă salută sau nu când mă întâlnesc cu ei pe stradă. Salutul ţine de caracterul individului, nu de talentul lui... Mi-ar plăcea să formez o echipă de 5-6 critici tineri, care să scrie cu regularitate despre literatura română. Să facă, altfel zis, critică de întâmpinare fără să ţină seama de unde vine opera. Să se resemneze, adică, în faţa adevărului estetic... Criticii literari trebuie să stea departe de interesele, idiosincraziile, duşmăniile, intoleranţele — emanaţii, toate, ale spiritului primar agresiv din domeniul culturii. Nu zic să fie îngeri, dar să învingă în ei acest nenorocit spirit de aroganţă şi revanşă ce domină, azi, comunităţile intelectuale româneşti...* Opţiunile morale ale lui N. Manolescu le cunoaştem din *România literară* (revistă citită de toţi scriitorii care se respectă, nu e nevoie să le reproduc aici): sunt atitudini critice de bun simţ, împărtăşite şi de cei aleşi în fruntea filialelor USR. În 2008, când Eugen Simion făcea aceste declaraţii, N. Manolescu era preşedinte al USR. Practic, nu s-a schimbat nimic în „echilibrul de forţe", în timp, în afara faptului că, de anul trecut, a apărut o radicalizare a unui grup de scriitori care contestă, în instanţă, conducerea USR (fără nici un efect până azi, când scriu aceste rânduri, USR a anunţat că a câştigat toate procesele; dar cu preţul cheltuirii unor sume importante din vistieria breslei). Se bănuieşte că Eugen Simion se află în spatele acestei contestări a conducerii USR? Excluderea din USR a celor ce conduc „asociaţia USR" (înscrisă ca atare în Registrul naţional al ONG-urilor ca asociaţie de interes privat, nu de interes public, aşa cum e USR) a provocat reacţii şi din partea criticilor tineri arondaţi lui Eugen Simion. Nu mai pun la socoteală că tot critici tineri sunt şi Răzvan Voncu şi Daniel Cristea-Enache, care stau de-a stânga şi de-a dreapta lui N. Manolescu (vreau să spun că nu trebuie generalizată lista cu „critici tineri" ca trecută în barca lui Eugen Simion).

Încerc să înţeleg în ce lume literară mai trăiesc, spunem la început. Voi cita mai jos (din revista săptămânală *Cultura*, reapărută în format exclusiv online) doi tineri critici din fieful lui Eugen Simion (amândoi angajaţi la filialele Academiei Române), să vedeţi că şi la ei opiniile diferă. Zice Bogdan Creţu: *Prin diversitatea ei, prin miza uriaşă pe care şi-a asumat-o şi, nu o spun doar ca să contrariez, prin gradul de libertate pe care a ştiut să şi-o instituie şi să şi-o apere, prin marii scriitori pe care i-a dat, literatura română dintre 1965 şi 1989 pare să domine, calitativ şi mai ales ca notorietate, literatura de după 1990.* Al doilea, Andrei Terian, din contră: *Cu riscul de a supăra pe multă lume –, cred că, privită în ansamblu, literatura română contemporană (din postcomunism) e superioară artistic literaturii din perioada comunistă. Nu pentru că ar fi dat mai multe „capodopere" sau mai mulţi scriitori „mari" (asta e discutabil), ci pentru că a fost scrisă într-un regim al libertăţii care a scutit-o din capul locului de concesiile pe care a fost constrânsă să le facă literatura din comunism.* Chiar? Aşadar, percepţiile diferă, de aici încolo poate intra în discuţie şi simţul estetic, obligatoriu la receptarea operei literare şi la N. Manolescu şi la Eugen Simion, care ar putea să-i unească pe tinerii critici. Dar nu. Tinerii critici au altă părere, criteriul estetic, după ei, s-a relativizat: *Nici cronica literară, cel mai „conservator" gen al criticii, nu se mai face de pe poziţii exclusiv estetice* (Bogdan Creţu). Întreb: dar de pe ce altfel de poziţii se face critica, dacă nu estetice? Scrie celălalt tânăr critic: *Nu sugerez o revizuire a canonului pe considerente multiculturaliste sau prezenteiste. Sunt doar pragmatic – în sensul că, între a le transmite cititorilor de mâine o imagine cât mai „corectă" a canonului şi a le deschide apetitul pentru literatura contemporană, prefer literatura în detrimentul canonului* (Andrei Terian). Cum adică, „prefer literatura" (necontând valoarea; valoarea fiind stabilită după criterii estetice), în detrimentul canonului (rămas la anii 1980)?

27 martie 2017. BV

Poemul de colecţie

Nichita Danilov

Vulturii orbi

Pasărea a coborît
de trei ori din cer,
a fost un vultur. S-a aşezat
pe creştetul lui de fier,
pe umărul lui de fier.
Pe mîna sa dreaptă.

A spus: „Vei domni peste
acest ţinut nesfîrşit,
peste această ţară întinsă.
Braţul îţi va fi de fier,
voinţa îţi va fi de fier,
Legile drepte."

A domnit în gol,
sub un cer gol,
într-o sală goală,
peste un ţinut sterp,
peste o ţară fără supuşi.
Braţul îi era de fier.
Voinţa lui, de fier.
Legile aspre.

Apoi au venit alte păsări,
o groază de păsări. Erau tot vulturi.
Întîi i-au ciugulit ochii,
apoi l-au înălţat la cer.

A domnit orb, într-o ţară oarbă,
într-un timp orb şi veşnic.
Braţul îi era de fier.
Legile aspre, voinţa lui – neclintită.

Cerul a rămas gol,
sala a rămas goală,
ţara în continuare pustie,
pămîntul în continuare sterp.

Doar braţul de fier
a căzut peste pămîntul stîncos,
scrijelind în piatră
aceste cuvinte:

„Am domnit într-o ţară inexistentă,
într-un timp inexistent,
peste nişte supuşi inexistenţi.
Voinţa mea a fost dreaptă,
legile mele au fost drepte.
Braţul de fier, ochiul neîndurător.
Numele meu a fost Deşert.
Legea mea: Zădărnicie.
Timpul meu se va întoare."

Florentin Sorescu

întotdeauna sinuciderea vine

după ce ai eşuat în călătoriile pe care

le-ai pregătit

la un moment dat te saturi de atâtea

încercări

şi cauţi varianta scurtă

modul cel mai facil

de a ajunge unde visezi

pentru mine locul acela era

aşa cum v-am spus

Veneţia

L-am luat pe Nicolau deoparte şi i-am spus

Prima confruntare mai serioasă
cu viaţa
am avut-o în clasa 1-a poate a 2-a
nu reţin exact dacă înainte sau după sinucidere
l-am luat pe Nicolau deoparte şi i-am spus
că vreau să plec la Veneţia
cu barca pe Argeş
Nicolau era prietenul meu bun
printre puţinii care vorbeau cu mine
îl invidiam pentru că lui toate îi mergeau bine
avea o grămadă de prieteni
iar învăţătoarea îl aprecia
motiv pentru care m-am mirat
când mi-a spus că vrea să vină şi el
în călătorie
ideea cu Veneţia îmi venise de la tata
pleca adesea în interes de serviciu
prin toată lumea
odată s-a întors cu nişte fotografii
care pe mine m-au lăsat mut
şi ne-a spus că oraşul ăla străbătut de ape
ca nişte vinişoare
este Veneţia
mi s-a părut nemaipomenit de frumos
să trăieşti acolo
îmi imaginam cum e să te urci într-o barcă
şi să te duci încotro vezi cu ochii
fără să te constrângă nimic
dar poate că nu apele erau cele
care mă atrăgeau
ci oraşul acela putred
părând că reuşeşte să se ţină
deasupra apelor
în ciuda greutăţii lui
cert este că de câte ori lucrurile se împotmoleau
visam să ajung la Veneţia
ăsta era locul meu de refugiu
un fel de cimitir al tristeţilor
pe care le îmbrăcam sub forma unei aventuri
o zi întreagă am petrecut
pe Argeş
ne făcusem sediul general sub un pod
care tocmai se construia
arcuindu-se peste ape
visam să trăim hrănindu-ne cu peştii
pe care îi prindem
şi să facem călătoria vieţii
către seară însă am plecat
pe calea ferată ca să bem apă dintr-un izvor
întrucât n-am reuşit cu niciun chip
să-l conving pe Nicolau să bem apă din Argeş
pe drum ne-am întâlnit cu tata şi cu frati-meu
care ne căutaseră toată ziua
am luat o bătaie zdravănă
semn că nu toate călătoriile sfârşesc
bine
sinuciderea a venit mai târziu
cred că prin clasa a 4-a
când, spre uimirea mea,
am scăpat fără să fiu bătut
deşi în halucinaţiile mele
bâiguiam tot ceva despre călătorii
şi oraşe plutitoare
acum realizez că nu
putea fi înainte
ci numai după prima confruntare
întotdeauna sinuciderea vine
după ce ai eşuat în călătoriile pe care
le-ai pregătit
la un moment dat te saturi de atâtea
încercări
şi cauţi varianta scurtă
modul cel mai facil
de a ajunge unde visezi
pentru mine locul acela era
aşa cum v-am spus
Veneţia
acolo unde apele duc cu ele
tot soiuri de lucruri
ambarcaţiuni mici şi mari
cât un oraş
tristeţi lemne putrede rădăcini
vise,
aici ar fi trebuit să se termine
povestea mea
dar mai există şi o altă poveste
întrucât pe Nicolau l-am lăsat
în momentul acela în care ne-am întâlnit cu tatăl meu
şi l-am reîntâlnit după mulţi ani
ajunşi ditamai oamenii
trecuţi prin multe
am rememorat călătoria noastră
spre Veneţia
evident am făcut haz
între timp el s-a mutat chiar acolo
îmi povesteşte că părinţii lui divorţaseră
de mic copil
drept care se simţea abandonat
(trăia cu sentimentul că
spre deosebire de el
eu am o grămadă de prieteni
iar doamna învăţătoare mă apreciază)
călătoria pentru el fusese la fel de importantă
ca şi pentru mine
singurul lucru care ne diferenţia
era că iniţiativa îmi aparţinuse mie
în orice caz eu aveam un loc al meu
în care să mă refugiez
în timp ce el nu-şi găsise încă
o ascunzătoare pe potrivă
încercările lui au început mai târziu
şi s-au terminat tot printr-o
halucinaţie
el caută femeia care să-l înţeleagă
se visează plimbându-se cu ea braţ la braţ
în oraşul ăla vechi şi putred
unde toate lucrurile
par că plutesc
iar pânzele corăbiilor se înalţă la cer
curajoase ca nişte zmeie

Suporteri adevăraţi

Nimeni n-a văzut ca mine meciul Steaua - I.F.K. Göteborg din semifinalele Cupei Campionilor Europeni, nimeni!

Eram internat la Spitalul Nr. 10 din capitală, spital de dermato-venerice.

Da' se mai nimerea şi câte-un nebun pe-acolo, că eram gard în gard cu Nr. 9, spitalul de psihiatrie.

Sau poate că de fapt nebunii nu erau tocmai nebuni, ci doar rătăciţi. Că la noi, fiind dermato, se tratau multe femei cu păcate alese.

Dar să lăsăm micile detalii, cert e că îmi doream teribil de mult să văd o victorie a echipei noastre. Bolând cum eram simţeam eu cumva că o victorie a unei formaţii din blocul comunist este şi o victorie a noastră, handicapaţii.

Ce mai, i-am bătut măr, dar de văzut, l-am văzut la radio, că n-a vrut nimeni să mă primească la televizorul lui. De fapt era unul singur, Sport, dacă mai ţineţi minte, şi în jurul lui, lume căcălău. Care cu perfuzii, care bandajat, ba se mai nimerise şi câte-o curvă plină de avânt naţional.

Când m-am întors acasă, mă întreabă frati-meu:

- Ai văzut, bă, meciul?

-Văzut!

- Văzuşi pe dracu, se vede cât de colo că minţi!

Între timp apăruse taică-meu, se uita când la unul, când altul, ca la tenis de masă.

- Ba cum să nu-l văd, îi spun. Ne-au dus chiar pe stadion!

- Şi tu vrei să te cred! zice frate-meu aşteptând ca tata intervină şi să mă dovedească de mincinos.

- Zău, mă! îi zic. Au organizat o excursie cu spitalul. Toţi care ne puteam ţine pe picioare au fost chemaţi la meci, ca să sprijine echipa. Ba' i-au luat şi pe-ăia care puteau merge cu cărucioare.

- Şi nouă de ce dracu' nu ne-ai spus! intervine taică-meu prompt. Veneam şi noi cu tine acolo să facem împreună galerie!

P.S. Între timp tata a murit, frate-meu s-a operat, iar Steaua nu mai câştigă niciun meci. Înţeleagă cine ce-o putea.

Magnolia a rămas aceeaşi cofetărie pe care o ştiam

Dezastrul familiei noastre a început cu Toni, fratele lui taică-meu, adică unchiul meu, i-a rămas paralizată nevasta, parcă şi inima îi stătuse pe loc, deşi medicii ne asigurau că, aşa înţepenită cum e, încă bate, aveau trei copii, Bogadan, Sebi şi Gabriel, stăteau la Câmpina, când veneau pe la noi, taţii noştri se întreceau în generozitate, doamne, cât iubeam momentele alea, las de o parte faptul că ne întrecem în drăcovenii, dar puteam obţine orice jucărie la care visam cu puţin efort, "Uite Toni ce le-a cumpărat la ai lui" şi tata se executa pe loc, fiecare vizită avea un deznodământ fericit, mergeam la Magnolia şi comandam prăjituri după pofta inimii, mult timp a trecut de-atunci, nici nu mai ştiu cât, verii mei s-au risipit care încotro, Toni s-a îmbolnăvit de oftică, dar Magnolia a rămas aceeaşi cofetărie pe care o ştiam, fix aceeaşi, doar că acum trag pe-acolo doar bătrânii, nu se mai aud, ca altădată, râsete de copii, iar prăjiturile pe care le savuram atât de mult au devenit din ce în ce mai amare.

Magda Grigore

În numele poemului *(dimineţi sinoptice)*

Tu ştii adevărul
despre acele dimineţi nobile, singuratice,
cu tristeţi calme şi statornice –
când ţi se face frică să priveşti în oglinda zilei
de teamă să nu vezi bucuriile (toate) vremelnice
cum stau în spatele tău ca nişte umbre incerte.
Să nu vezi chipul cioplit
şi gheţarii fluorescenţi plutind în timp
(... un spaţiu polar care umple oglinda).
Acele dimineţi când vorbeşti doar cu tine
într-o limbă pe care n-o înţelege nimeni altcineva,
când tot ce-i omenesc se îndepărtează încet
şi speranţa e dintr-o dată ceva îngeresc;
dimineţile în care te simţi singur –
ani, luni, săptămâni se unesc în inima ta,
unde se extind continuu,
până reuşeşti *să auzi cuvântul*
care răspunde firesc la toate întrebările.

Tu ştii adevărul, atunci, eşti singur
şi trebuie să dai sens lucrurilor;
dimineţa îţi aminteşte de aurora polară.

Sentimentele ţi se fac arcuri,
furtuni de nedesluşit navighează prin sângele
roşu/ albastru/ violet,
dimineţile magnetice te schimbă cu totul
ziua (ta) eternă
devine o linie verde aurorală....

poesis

Liviu Capşa

O lume

e o lume şi aici
unde tentaculele oraşului
încă mai scormonesc în arşiţa pământului
până la inima fierului
unde pielea şarpelui se usucă
peste răutatea urzicii

o lume mai mică
în lumea asta mare
prin care trece autostrada furnicilor
peste care urinează haitele norilor

o lume unde înfloresc guşterii
pe pietrele arse
şi ciulinii aleargă fără odihnă
cu graţia gazelei
care nici nu atinge pământul

da e o lume aşezată
cu rosturi clare precise
de aici evadează muşeţelul
care ne surâde în plicuri
aici culege albina
dulceaţa care ne picură-n viaţă

da e o lume şi aici
unde nimeni nu-ncalcă legea ruginei
unde codul destrămării
nu se schimbă de ani
aici vântul îşi satură foamea
cu zgură
aici gândacii îmbobocesc
din minut în minut

aici unde şi-au găsit loc de popas
turmele mărăcinilor
unde greierii îngână noapte de noapte
odele năruirii

Savantul

aşa mi-l aduc aminte
meşterind la stupi în grădină
în pelerina sau halatul cel galben
cu masca de spadasin ratat
în ploaia de aur
a albinelor blânde

deschidea stupul ca pe-o carte
şi citea-n filele ramelor
într-o limbă numai de el ştiută
numai de el desluşită

când se odihnea
sub umbrelele norilor
părea o statuie de pe care
abia s-a luat pânza

un savant care îndulcea lumea
într-un secol tot mai amar

O dimineaţă

şi câte nu promitea
această dimineaţă zglobie
care sărea într-un picior
ca fetiţa ce-şi ascunde la şcoală
şotronu-n ghiozdan

cât de îmbietor se deschiseseră zorile
peste străzi peste case
peste locurile virane
în care nuntesc potăile
peste care sar culegătorii de voturi

cât de frumos se aliniaseră bulevardele
cum revărsau ele mulţimile
spre steaua călăuzitoare
a metroului

ce feţe luminoase seducătoare
pe panourile publicitare
câte triluri de sirene
cât verde pe semafoare

şi iar cât de promiţător începuse această
dimineaţă
care iată aproape s-a scurs
s-a topit
ca o lumânare sub ardoarea rugăciunii

Altă perspectivă

de la fereastra unui bloc cu zece etaje
lumea se dezvăluie altfel
ai şi tu o perspectivă
o detaşare ce clarifică totul

de pildă maşinile din parcare
sunt doar nişte mărgele colorate
risipite în praf
ghenele de gunoi
căsuţe din cuburi în care şobolanii
vieţuiesc în deplină armonie
cu căutătorul de peturi

bătrânii de pe bancă
jucării cărora li s-au terminat bateriile
parcă-ţi vine să-i apeşi pe cap
să chiţăie să se mişte şi ei
să nu tot stea de pomană

numai de aici poţi explora
craterul din pereţi
balcoanele din jur
din care se scurge esenţa unei vieţi
exemplare

când vreun sadic ratat
îşi maltratează covorul
salvele alea ce-ţi bubuie-n piept
îţi redeşteaptă bărbăţia pierdută

ehe dragii moşului
privită de la etajul zece
realitatea e cu totul alta
mai că-ţi vine şi ţie
să plonjezi în ea voiniceşte

Au trecut oameni

pe aici au trecut oameni
se cunoaşte după urme
o ciosvârtă de ram
iarba călcată-n picioare
o inimă ţintuită de-o săgeată
la care trudeşte o furnică
o potecă ce se evaporă-n câmp
un şanţ în care tot cad zorile
înserarea

şi pe aici au trecut
un pârjol de fiare risipite
de ziduri surpate
ale căror urlete
le cară şobolanii-n pământ
le urcă ciorile-n cer

peste tot au trecut oameni
prin vieţile altor oameni
prin sângele care seacă
în văile inimii
prin moleculele care macină-n gol
ca o moară furată de ape
prin seiful amintirilor
căruia bucuroşi îi uităm cifrul

Când bate gongul

au venit plini de avânt
au luat în stăpânire poiana
au bătut ţăruşii
au fixat corturile
focul i-a încălzit le-a luminat feţele
au băut au cântat
s-au iubit toată noaptea

o cât ar da să rămână aici
lângă izvorul hrănit cu gunoaie
pe iarba arsă de plăcerile burţii
în ploaia ce cade fără sens
ca urletul fiarei la lună

cât ar vrea să uite
să se-afunde-n hăţişurile
în care luminează puiul de vulpe
din care răzbate
bobul de sânge al măceşei

să mai simtă încă o dată
muşcătura spinului procesiunea furnicilor
peste piept
mesajul ciocănitoarei înfipt în copaci

să-i mai sperie tăcerile nopţii
urmele în care s-a cuibărit aşteptarea
tot ce s-a furişat din lumină

dar cum să lipsească
mâine când va bate gongul
ei trebuie să fie acolo
să lumineze ecranul
să mângâie colcăiala de cifre de semne
să ducă mai departe povestea
care îi ţine în viaţă
în care rătăcesc surâzând

Bătrâni şi seniori

nu nu sunt din filme
bătrânii ăştia chiar există
trec pe lângă noi
sunt din carne şi oase
sunt supravieţuitori autentici

o spun pielea lor subţiată
cuta din frunte
ca un şanţ însetat
privirea care le rămâne pe lucruri
ca o amprentă din altă lume

nu se despart niciodată
de parcurile lor roase de ani
de băncile peticite de aleile
pe care înfloreşte găinaţul

unii mai cu noroc
au devenit seniori
merg în excursii în extrasezon
ne zâmbesc din poze
gâdilaţi de monumente celebre
ş-au făcut şi un club numai al lor
pentru protecţie şi înlesniri

când citesc în cafele
seniorii văd noi dâre de drum
alte orizonturi

şi bătrânii cutreieră pieţele
dar între piramidele verzelor
şi catedralele în care robotesc măcelarii
nu-i loc de popas
nici de poze
i-ar strivi migratorii oraşelor

Cartier meloman

veselia cartierului a dat de pereţi
cu toate uşile
cu toate geamurile
din balcoane muzica susură dulce
ca o dulceaţă de cireşe amare

unul ambalează un motor
până intră-n cartea recordurilor
altul scutură de pe portativul covorului
toată gama de note

din grătare simfonia sfârâitului creşte
se înalţă-n eter
frige tălpile îngerilor pofticioşi

totul e sechestrat confiscat
de-această veselie nebună
ciripitul vrăbiilor bubuie-n boxe
şi-un freamăt de frunze vioaie
adie în căşti
un imn gâlgâie şi-n guşa cocoşului
care scurmă-n balcon

natura toată fredonează
mugetul asta puternic de viaţă
cu-i nu-i place
cine strâmbă din nas
n-are decât să ia drumul Ateneului

şi câte nu promitea
această dimineaţă zglobie
care sărea într-un picior
ca fetiţa ce-şi ascunde la şcoală
şotronu-n ghiozdan

cât de îmbietor se deschiseseră zorile
peste străzi peste case
peste locurile virane
în care nuntesc potăile
peste care sar culegătorii de voturi

poesis

Leo BUTNARU

DE LA VORONEŢ SPRE VORONEJ (IV)
(Jurnal cu Osip Mandelştam şi Nichita Stănescu)

În pauza de cafea, sunt solicitat pentru interviu de un post de televiziune. Nu puteam să nu fiu întrebat şi de creaţia lui Mandelştam în româneşte. Ce cred despre discuţiile despre necesitatea unui Muzeu Mandelştam la Voronej? „Sunt sigur că va exista un astfel de muzeu".

Voronej. Monumentul lui Ivan Bunin

Petru I a fost de mai multe ori la Voronej. Avea fel de fel de treburi pe aici. Uneori, reîntorcându-se la Petersburg, îi scria vreunei persoane de încredere cam aşa: „La despărţire, m-am pilit-mort, nu mai ţin minte nimic din ce s-a întâmplat. Întreabă-i pe comeseni, de nu i-am jignit cumva. Iar de s-o fi întâmplat astea, te rog să le transmiţi scuzele mele".

Unii colegi îmi oferă cărţile lor. Iar poetul Valentin Nervin chiar şi ceva... bitter de producţie locală. („Mi-am petrecut fiul la gară şi, iată, a mai rămas...") Încerc doar aşa, o degustare simbolică, deoarece, amice, când sunt la serviciu, inclusiv la colocviu, nu mă dau la... beutură.

Ni se oferă un buclet al Universităţii în care, reţin, cele mai multe pagini sunt dedicate studiilor... militare la această instituţie! De altfel, militare sunt şi cele mai multe pagini din prezentul societăţii ruse.

Dar iată un portret ingenios a lui Docukuceaev (1846-1903), geolog, dar mai ales celebru ca fondator al pedologiei ruse şi care, de altfel, a studiat componenţa şi varietatea solurilor dintre Prut şi Nistru. Iar studenţii i-au conturat un portret, utilizând, cromatic, diverse soluri din arealul voronejian. Ingenios. Ceea ce te mai face să uiţi de obsesiile militare (poate chiar militariste) la ruşi...

Iar după amiaza, ba chiar seara deja, trecut de 18.30, vizităm Muzeul de Arte „Kramskoi", unde am fost aşteptaţi, ţinându-se cont de programul nostru cam încărcat. Muzeul – bogat, cu multe exponate unicat. Iniţial, constituit din transferul la Voronej, în 1914, a excepţionalului muzeu din străvechiul oraşul Tartu, pe care ruşii îl botezaseră în Iuriev. (De, un obicei mai vechi, apucături imperiale, nu?). În primul război mondial, armatele germane se apropiau de acest oraş baltic, astfel că vremelnicii stăpânitori ai lui şi-au zis să confişte, evacueze, aproprieze etc. cât mai multe bunuri de acolo. Printre cele pese 20 de mii de exponate ale muzeului, aduse din Tartu, o deosebită importanţă o are colecţia de relicve din antichitatea egipteană, pe care o adunase, în 1815, pe malurile Nilului, Otto won Richter, general de infanterie. Sarcofagele faraonilor, mumii, sculpturi, amulete etc. Impresionante! După căderea URSS, guvernul estonian a pus problema ca Rusia să-i întoarcă oraşului Tartu ceea ce-i aparţinuse, comorile muzeale. Dar de unde! Cunoaştem şi noi cinismul Kremlinului în a-şi însuşi bunuri, tezaure străine...

Pictură italiană, mostre de artă greacă; pictură rusă, pictură occidentală... Ar fi păcat să vizitezi Voronejul şi să nu treci prin acest extraordinar muzeu „Kramskoi"...

La muzeu, am tot cules imagini cu tableta, iar la un moment dat mi-am zis să folosesc şi aparatul de fotografiat care are o rezoluţie mai bună, o sensibilitate cromatic–...realistă mai pronunţată. Scot aparatul din borsetă, fac câteva tentative de a fotografia, însă bunul meu instrument nu merge. Deschid cuibul pentru cele două mici acumulatoare, constatând, însă, că ele lipsesc. Mda, îmi amintesc că, de pe la miezul nopţii, le-am plasat în încărcătorul care mai e încă în priză acolo, la hotel... Se mai întâmplă.

În drum spre hotel, Pavel Nerler mă roagă să-l ajut să obţină o bibliografie Mandelştam în România. Cică, îi promisese o doamnă (i-a pierdut urmele poştale), ba chiar îi trimisese ceva foarte sumar, câteva repere doar. Îi dau numele a patru doamne pe care le ştiu pe la catedrele de slavistică din universităţile din Iaşi, Bucureşti, Craiova. Nu, nu-şi aminteşte, nu poate identifica vechea sa cunoştinţă. Îi propun să-mi trimită ceea ce are deja, atât cât are, iar mie nu-mi va fi dificil să completez bibliografia Mandelştam la noi, o parte din care am şi amintit-o deja în comunicarea-mi de la simpozion.

Nu pot să nu remarc că, la televiziune, se vorbeşte (chiar se trăncăneşte) despre retro-eroismul sovietic (cam totalmente trecut pe cont rusesc), despre necesitatea pregătirii ruşilor de astăzi de a se deda şi ei eroismului; despre obligativitatea prezentului de a consolida societate.

Ca o ţară întinsă, cu bugetul tot mai şubrezit, Rusia vrea să facă dovada că trăieşte într-o siguranţă de sine, la nivel ideologic încercând să pompeze în conştiinţa unor anumite pături sociale declarativismul retro-vitejiilor-victoriilor. (Bogătanii nu au nevoie de aşa ceva.) Ai impresia că această ţară trăieşte într-o cvasi-stare latentă de posibil război. Deocamdată, a celui ideologic, rece... Sunt repuse în acţiune metodele ideologice sovietice, printre ele „nezdruncinata prietenie a popoarelor", care, se ştie, de prea multă trâmbiţare, a dat chix în comunism. (Rusia e văzută de unii ca o URSS ceva mai restrânsă). Tonalitatea (auto)încurajatoare, pe alocuri (trasă de păr) optimistă a titlurile din presa locală, dar şi centrală; în special din ziarul regional „Kommuna".

Când plec de la hotel, printr-un scuar, trec prin preajma monumentului dedicat „Jertfelor terorii albe". Iar Voronejul încă nu e gata să aibă şi un monument dedicat „Jertfelor terorii roşii", care au fost mult mai numeroase. Inclusiv, cele ale represaliilor staliniste, una din care a fost poetul Osip Mandelştam. Nu, deocamdată Voronejul nu e pregătit pentru un astfel de moment şi monument, precum nu este încă gata pentru a avea o stradă Mandelştam, un Muzeu Mandelştam...

Voronejul e conservator, din păcate nu doar ca etno-ideologie, ci mai cu seamă ca socio-ideologie comunistă. Aici, comuniştii şi azi au mulţi susţinători.

E un oraş ciudat, cu reţeaua sa de străzi, dintre care cele mai multe poartă nume de ex-conducători de partid, unii de-a dreptul minori sau chiar mediocri; nume de evenimente şi întâmplări oarbe pe care ţine să le ridice la nivel de simbol, ce ar aminti de leninism, comunism.

P.S. (...la; sau: diverse – din ziua ce a trecut).

La simpozion, cineva spunea că Osip Mandelştam ar fi tradus versuri de Soso (Iosif) Giugaşvili. (Da, în tinereţe Stalin scria versuri.) Altcineva precizează: nu Mandelştam, ci Arseni Tarkovski a tradus versuri de Soso Giugaşvili.

Petru I a fost de mai multe ori la Voronej. Avea fel de fel de treburi pe aici. Uneori, reîntorcându-se la Petersburg, îi scria vreunei persoane de încredere cam aşa: „La despărţire, m-am pilit-mort, nu mai ţin minte nimic din ce s-a întâmplat. Întreabă-i pe comeseni, de nu i-am jignit cumva. Iar de s-o fi întâmplat astea, te rog să le transmiţi scuzele mele".

10.XI.2016

Alegerea „pro-rusului" Trump, „prietenul" lui Putin, s-a soldat cu un „cadou" foarte neplăcut pentru Kremlin: scăderea preţului la petrol. Din cauza „prietenului" să pierzi miliarde de dolari!

Apoi, o remarcă politico-onomastică: în Rusia, verbocreaţia reacţionează prompt la unele evenimente politice. Spre exemplu, deja e folosit tandemul onomastic: Trumputin.

După masă, îl citesc deja, amplificat, pe FB: Donaldimir Trumputin.

Asta e: ca pe timpuri, în verbocreaţia avangardiştilor.

Iar în SUA marşuri stradale, proteste contra rezultatelor scrutinului. Mai curând, proteste contra unui sistem ce vine în contradicţie cu opţiunile alegătorilor, mulţi şi... vii! Un sistem absurd, iese. Pentru că ia omul, mai bine zis – femeia, dna Clinton, un număr mai mare de voturi din numărul total, însă câştigă celălalt, pe care îl favorizează sistemul... constituţionalizat. Iese că nu contează, totuşi, votul universal, direct, personalizat, ci un calcul anapoda până la absurditate.

Dar cum va ieşi pe 13 noiembrie în Interriverania Prutonistreană?

Schimb de mesaje cu mai mulţi prieteni. Răzvan Voincu îmi scrie că va sosi la Chişinău, vineri, şi ar dori sa ne întâlnim, sa rezolvam unele formalităţi cu drepturile de autor de la „România literară", al cărei redactor-şef este. Mă voi întoarce şi eu vineri, însă mai spre seara. Propun să ne vedem a doar zi, sâmbătă. Răzvan zice că va prânzi împreună cu familia Pilchin, iar eu propun ca, după ce isprăvesc acolo, să vină cu toţii la noi. Cu Pilchinii, Ivan şi Maria, ba chiar şi cu piciul lor Mihu, suntem în relaţii excelente. De altfel, Ivan mi-a tradus textul comunicării, pe care am prezentat-o aici în cadrul simpozionului Mandelştam.

Iar din Israel, colega mea de tinereţe chişinăuiană, poeta Liuba Feldşer, se interesează de anumite detalii referitoare la Mandelştam şi Voronejul. Îi amintesc despre cele 3 volume pe care le-am tradus, despre antologii, despre publicaţiile în presa. Ea – de ce nu scriu despre toate astea pe facebook şi în ruseşte, să înţeleagă mai multa lume? Îi răspund că, într-o anume măsură, ceea ce fac eu se cunoaşte şi în spaţiul slavon, s-a scris în reviste din Moscova, Petersburg, ba chiar Novosibirsk, iar pagina mea FB e, înainte de toate, pentru colegii şi prietenii mei români. Liuba se oferă să publice ceva în ruseşte despre cele discutate de noi şi chiar o face neamânat, ba chiar declanşând o mică polemică (prin mesaje), referitor la traducerea lui Mandelştam în alte limbi, la dificultăţile, uneori insurmontabile, pe care le pun unele expresii poetice/ metaforice (nu, nu poemele integrale) ale sale.

Liuba traduce din George Bacovia, în doi sau trei ani, trecând în limba rusă douăzeci de poeme (îmi precizează) ale acestuia. Le publică pe net şi are ecouri frumoase. Zic de aceşti 2-3 ani, deoarece, din câte înţeleg, de cum a plecat în Israel, colega a fost prinsă de alte munci, severe, de redacţie, aproape că a abandonat scrisul propriei sale poezii (la Chişinăula Chişinău avea un ritm, un rezultat al scrisului). S-a pierdut în neantul nescrisului şi un alt coleg de-al nostru, Aleksandr Brodski, care a tradus foarte mult pe când se afla la Chişinău, edita la Moscova. Eu unul cred că a greşit că a plecat, însă nu este exclus să nu am dreptate...

Un alt mesaj: Vasile Garneţ îmi scrie că Pavel Nerler e un foarte versat exeget al operei lui Mandelştam. Aşa e. Plus tenacitatea şi priceperea lui de a promova idei de consolidare a postumităţii marelui poet. Aceste calităţi ale colegilor semiţi ar fi bine să ni le însuşim şi noi. Plus-bis, Pavel Nerler este preşedintele Societăţii Mandelştam, director al Centrului Mandelştam de pe lângă Universitatea Naţională de Cercetare „Şcoala Superioară de Economie" din Moscova... Ştie omul ce ştie.

Aşadar, această zi de joi e una pe care mi-am programat-o pentru a vizita în voie, liber de oricare alt program, Voronejul. Locurile lui mai importante, prin care încă nu am fost.

Plouă slab până la moderat. Caut metoda de a-mi raţionaliza fotografiatul, în timp ce am într-o mână umbrele. E mai simplu cu aparatul de fotografiat, ceva mai complicat cu tableta.

Mai întâi trec pe la Ivan Bunin, pe la monumentul său de nobil de viţă veche (asta se înţelege mai mult pentru cei care nu ştiu că a fost şi un celebru scriitor), stând pe o tulpină de arbore căzut. Alături – o carte deschisă. Ideea: sculptorul presupunea că astfel va transmite nelinişţea şi speranţa în clipele premergătoarei despărţiri a scriitorului de ţară. De picioarele sale stă lipit un ogar de rasă, precum îl avea orice dvorean-vânător ce se respecta, şi care, în

acest caz, simbolizează nobilimea ce dispare ca pătură socială. Simbolizează singurătatea.

Acum două sau trei luni, am publicat în revista „Argeş" un grupaj din poemele lui Bunin, pe care le-am tradus. Unele din ele consună perfect cu simbolistica acestui monument:

Cupa cu vin întunecos zeiţa tristeţii mi-o-ntinse.
Bând vinul, fui cuprins de-o mortală vlăguire.
Şi, zâmbind glacial, imperturbabil, zeiţa zise:
„Dulce-i îmbătătoarea-mi otravă.
E din loaze de pe mormântul iubirii".

Nu departe de aici, e şi monumentul lui Aleksandr Puşkin, în scuarul din apropierea Teatrului de Operă şi Balet. A fost inaugurat în 1999, când s-au marcat cei 200 de ani de la naşterea poetului.

Iar cel mai vechi monument al unui scriitor la Voronej e al poetului Aleksei Koltov, născut aici în 1809 şi trăind doar 33 de ani. Printre primii care i-au remarcat talentul a fost şi Puşkin. Bustul său, pe un soclu înalt, a apărut graţie grijii şi străduinţelor surorii mai mari, care a organizat o chetă publică.

Îmi amintesc (iar fişierele mele cu traduceri îmi confirmă) că, în unele poeme din *Caietele din Vornej*, Mandelştam s-a referit la Koltov. Iatăla Koltov. Iată un exemplu:

„Unde mă aflu? Ce e rău cu mine?/ Fără iarnă stepa e golaşă până departe./ Aceasta e a lui Koltov mumă vitregă,/ Glumeşti: patria unui fante!".

Al doilea exemplu se referă, localizat, chiar la monumentul pe care l-am fotografiat, pe fundal apărând neagra siluetă a lui Lenin cu mâna întinsă din piaţa centrală a oraşului:

„Lângă Koltov cel bucălat/ Sunt ca vulturul inelat/ Şi nu îmi vine vestitor/ Şi casa mi-i fără pridvor.// De gleznă îmi este legat/ Un crâng de pini lin legănat,/ Ca fără ucaz un vestitor/ Deschisă-i zarea zilelor".

Monumentul lui Aleksei Koltov este al doilea instalat în Voronej, după cel al ţarului Petru cel Mare, care a vizitat oraşul de vreo douăsprezece ori, pentru că aici a fost întemeiată şi scoasă la apă flota militară rusă. Bustul poetului apare la doar 8 ani de la statuia împăratului. Ce înseamnă să ai o soră grijulie, perseverentă în dragostea şi faptele ei de înveşnicire a chipului fratelui iubit!

După ce *vizitez scriitorii*, toţi importanţi, hălăduiesc prin centrul oraşului, fotografiez clădiri mai osebite, inclusiv din cele cu însemnele vechimii în arhitectură şi coloristică (foarte diversă cromatica acestora!), inclusiv de pe strada Andrei Platonov. Intru pe la piaţa agricolă acoperită, modernă, bine amenajată, bine întreţinută. Fac unele cumpărături. După care mă întorc la hotel, unde urmează să mă întâlnesc cu ghidul după-amiezii mele, poetul Valentin Nervin. Scurt, facem planul nostru de acţiune... – cum? turistică?... – nu, eu unul cred că e de documentare, de cercetare. Mai întâi să plecăm la locurile legate de activitatea generalului-fizician Nikita Vasilievici Cereaciukin, bunicul lui Nichita Stănescu.

E bine să cruţăm timpul şi să luăm un maxi-taxi. Iată unul, de la firma „taksoliot". Cum să vă traduc eu acest „таксолет – taksoliot"? E o noţiune verbocreată prin contaminarea a două noţiuni: „taxi" şi „zbor". Adică, uşor emfatic-metaforic, firma pune la dispoziţie maşini nu că repezi, ci chiar – imaginaţi-vă! – zburătoare. Când să urc, cu ceva întârziere, din microbuz coboară un bătrânel supărat (vorbeşte certăreţ). Eu întind mâna să-l ajut, el, însă, îşi smuceşte nervos cotul, continuând să se răstească la cineva. Da, iată coboară şi o femeie aproape tânără. Văzând nedumerirea mea provocată de gestul bătrânului, colegul Nervin zice: „Fii atent, nu încerca să faci bine la Voronej, să te implici în cine ştie ce relaţii cu cei de pe stradă. Ai putea să dai de belea ..." De ce? „Păi, odată cu năvala sătenilor, populaţia orăşenească şi-a modificat componenţa. Altfel spus, a scăzut gradul de civilitate". Etc. De fapt, cam acelaşi e şi tabloul în Chişinău...

(Zilele acestea, la Voronej, mi-am consolidat, din păcate, o părere pe care am „adus-o" încoace din alte părţi ale Rusiei, din precedentele mele vizite. Uneori, poţi întâlni feţe feminine care par sau chiar sunt aspre; femei cam necioplite în comunicare, în discuţie, inclusiv o doamnă din organizatoarele simpozionului Mandelştam de aici. În Rusia nu se poartă excesul de amabilitate caracteristic mai multor concetăţeni de-ai noştri. Bineînţeles, când aceştia sunt în duşi buni...)

Ajungem pe strada Feoktistov nr. 6, unde a fost Corpul de Cadeţi, care-l avea de educator şi pe generalul Nikita Cereaciukin. Clădirea a fost distrusă în timpul luptelor din anul 1943. În faţă, peste stradă, unde se afla platoul de instrucţie, astăzi se află o grădină publică, la una din intrările ei aflându-se monumentul lui Osip Mandelştam, inaugurat în 2013. Împreună cu poetul Valentin Nervin, ghidul meu, facem poze.

Nu ştiu dacă, în româneşte, s-a referit cineva la originea numelui de familie Cereaciukin. Însă el este unul destul de interesant, cu... subtexte genealogice mai speciale, constat, gândindu-mă că Nichita Stănescu putea prelua unele nuanţe din obârşia de botez a seminţeniei sale pe linie maternă.

Numele „Cereaciukin" este format din supranumele (porecla) „Cereaciuk" cu rădăcini ucrainene, ducând spre „cerciuk", care era varianta livrescă a cuvântului „cerneţ" (cum ar veni, „cernitul"), în traducere însemnând „monah/ călugăr". Pe de altă parte, este puţin probabil ca Cereaciukinii să fi fost monahi, deoarece acestora le era interzis să aibă familie, copii. Mai curând, Cereaciukin putea fi numit omul cu un mod de viaţă ascetic.

În ce-l priveşte pe Nichita, poetul nostru, nu prea avea el ceva în comun cu ascetismul...

Nu pot spune nici dacă se ştiu unele lucruri esenţiale despre originea şi devenirea ca militar de profesie a bunicului Nikita Cereaciukin. El a fost un cazac născut în staniţa Konstantinovka din Primul District al regiunii Armatei de pe Don (azi: oraşelul Konstantinovka, regiunea Rostov; cam de pe la Şolohov, să zicem). A fost fiul sotnicului (ofiţer de cazaci, echivalent în grad cu locotenentul) Vasili Kornilovici Cereaciukin, născut în staniţa Kocetovskaia. Nikita Cereaciukin a fost elev în Corpul de Cadeţi de pe Don, al şcolii de cavalerie din Nikolaev (de gradul întâi), după care a absolvit cursurile de pe lângă Direcţia Principală a Instituţiilor Pedagogice Medii. În septembrie 1892, i se acordă gradul de sublocotenent de cazaci (horunjii), peste patru ani – cel de sotnic, în 1899 – de esaul (grad între locotenent şi căpitan), în iunie 1903 – căpitan, iar din aprilie 1906 – superior în armată (starşina = maior).

A participat la Primul Război Mondial. A avut mai multe funcţii în regimentele de cazaci de pe Don, apoi a fost ofiţer-educator în Corpul de Cadeţi din Voronej.

A participat la Războiul Civil din Rusia, la răscoala cazacilor de pe Don contra bolşevismului. În 1918 este avansat la gradul de locotenent-colonel, în 1919 – cel de general-maior.

Există câteva versiuni ale evacuării familiei Ceareaciukin, care s-a întâmplat pe 2 noiembrie 1920 din oraşul Eupatoria din Crimeea pe dragorul „T – 412". Unii spun că a ajuns în Constantinopol, de unde, peste o lună, ar fi plecat în România. Alţii susţin că, de fapt, pe timp de vreme rea, nava s-ar fi rătăcit, în loc de Turcia ajungând în portul Constanţa. Altcineva se dă cu părerea că familia generalului Cereaciukin nu a reuşit să se îmbarce pe ultima navă care pleca din Crimeea spre Constantinopol şi a ajuns, pe o barjă, în România. Versiunile, ca nişte opinii aproximative, precum ar spune vreun matematician...

Apoi familia Cereaciukin se stabileşte la Ploieşti, unde, în 1931, fiica ei Tatiana, se căsătoreşte cu Hristea Stănescu. Iar generalul ar fi plecat din România, stabilindu-se în Bulgaria, unde mai activa statul major al cazacilor de pe Don. Se zice că ar fi fost pe acolo până pe la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial, după care urmele i s-au pierdut. A fost distins cu câteva ordine şi medalii.

Bunica lui Nichita Stănescu pe linie maternă a fost Maria Iosifovna Tiurmorezova, născută în 1873 în familia unei starşini (maior de cazaci). Mama poetului nostru, Tatiana, născută la Voronej în 1910, a mai avut doi fraţi: Vasili (27.X.1899 – ?), ofiţer de cazaci; Iosif (1904 – ?), pisar. În 1921 ambii se mai aflau în România.

Apoi familia Cereaciukin se stabileşte la Ploieşti, unde, în 1931, fiica ei Tatiana, se căsătoreşte cu Hristea Stănescu. Iar generalul ar fi plecat din România, stabilindu-se în Bulgaria, unde mai activa statul major al cazacilor de pe Don. Se zice că ar fi fost pe acolo până pe la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial, după care urmele i s-au pierdut. A fost distins cu câteva ordine şi medalii.

L.B.

Lazăr Popescu

Femeia destinală

Moto: *Ce ploaiefrumoasă, Dana, ce ploaie mângâind lumea și frunza.*

Până la urmă tot trebuia să vii,
poate că-n stele era înscris.
Poate că ceva s-a-ntâmplat,
s-a tulburat vreo curbă astrală
și-ai mers spre sud și nu spre vest,
atunci în gara de la Filiași.
Poate că ceva s-a-ntâmplat
când am trecut așa de aproape,
unul pe lângă celălalt am trecut;
când aproape copii, eu eram cu literatura
și cu toate teoriile ei
iar tu citeai enorm
istoria și teoria artei.
Poate că ceva s-a-ntâmplat
și deturnat a fost drumul tău.
Azi iată drumurile ni se întâlnesc
ca acum 29 de ani.
Până la urmă tot trebuia să vii,
poate că-n stele era înscris.

Te iubesc, doamnă doctor

Moto: *Scriu pentru tine în zarea nefiresc de reală.*

Rămâne extazul tăcut al plimbării prin parc
în noaptea vastă și înstelată.
Destul de-acum cu cuvintele!
Destul de-acumcu amintirile.
Rămâne mângâierea clipei și mângâierea mâinii,
camera și anticamera nețărmuritei iubiri.
Alchimia nopții reluată este
în șoaptă de vânt și imaginea apei.
Știi? Nopțile la Târgu Jiu sunt ca acelea
Din Serampore, mai adevărate ca înstelarea
ce sus se poate vedea. Cuvintele au tăcut
și tu te ghemuiești la pieptul meu și mâna mea
păru-ți dezmiardă. Da, doamnă doctor,
e-adevărat. Te iubesc.

Kilometrul zero al iubirii

De câtva timp ai plecat iar
Pe drumuri de zi și de noapte
Spre plaiuri mai depărtate și luminoase
Iar eu rămas-am doar cu bruma toamnei...
Presimt o brumă în serile reci
Însă o uit cu plimbarea-mi de ieri
Care exact prin centru și prin gang trece
Și tocmai la Kilometrul zero ajunge,
La kilometrul zero al iubirii
Din Târgu Jiul de septembrie copleșit.
Așa trecut-am prin parc
Și mai întâi am privit imobilul și-am tânjit
După vocea-ți neînchipuit de dulce și caldă.
Și mai apoi am privit îndelung banca pe care am stat,
Apoi am trecut podul de peste Jiu.
Pe insuliță era liniște, da,
Toate serbările trecute nu ne-au rămas
Decât pe retină și în memorie.
La kilometrul zero al iubirii în Târgu Jiu
E liniște, e o liniște întomnată,
Iar eu când m-am întors m-am așezat
Pe banca iubirii din nocturna de vară.
Deasupra noastră stelele zâmbeau.

Mircea Bârsilă

Poezia lui Viorel Lică

În această carte în care Viorel Lică și-a propus să realizeze, într-o formulă înnoită, o sinteză a experierențelor sale lirice, tematica se ramifică: spre o senină resemnare, spre îndoială, spre revolta mocnită și nu în ultimul rând spre autoironia însărcinată să dezamorseze conflictul interior al subiectului liric cu sine însuși. Poetul își scrutează propria viață, întrebându-se dacă afirmația lui K. Kavafis (,,Omul nu devine artist dacă mai întâi nu se distruge pe sine") merită să fie asumată ca principiu fundamental.

Deși aparține cronologic optzeciștilor, Viorel a Lică a debutat abia în 1997 cu volumul **Victoria amărăciunii** (Editura Ex Libris Universalis). Au urmat, la aceeași editură, **Tratat de căință** (1997), **Opriți-mă din cursă** (1998) și **Impacă-te cu Dumnezeu într-o singură carte (**2000**).** Cele patru cărți lasă impresia că aparțin unei etape în care autorul, care a fost coleg la Facultatea de Filologie din București cu Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Alexandru Mușina..., se afla în căutarea tonului liric propriu. Ultima dintre ele conține poezii scurte, concentrate la maxim, încât par niște finaluri, cu o tentă aforistică, ale unor texte ,,ascunse" cititorului, sau chiar niște pseudohaiku-uri cu o tematică insolită: ,,Cârtiță aventurieră/Dând autografe indescifrabile/Pe prima pagină (*Favoare*) ,,Mânjită de sânge/Ești unica formă a/Perfecțiunii (*Dioramă*), ,,Lasă-mă singur în/Mecanica perversiunilor/poeziei (*Poruncă 6*), ,,Ninge pe bandă/Rulantă cu/Profilul tău de victimă (*Eternitate*).

Cârtița sub cerul liber (Editura Cartea Românească, 2002) și **Formatul magic** (Editura Brumar 2005) aparțin prin scriitură și tematică unei noi etape în care poezia este dependentă de ,,glanda fantasmatică a Sincerității" . Poeziile intitulate ,,nouă" (,,Oare poezia/Favorizeză pe cineva până-n unghii/Cu groaza absolută de tot ce arată/ Bătrân?/ Rămâi un copil care face fapte rele până la capăt/Neîndemnat de nimeni și neplătit/*Fără să-ți pese, totul se află înăuntrul tău de-a dura*") și ,,douăzecișidoi" din **Formatul magic** (,,Vipera îmbrobonată este stăpâna./Joacă perfect rolul de gazdă a/Căderii în păcat./Curge din ea alandala mizeria/Succesului./Iar și iar/Se disecă Lecția de anatomie-/Nesănătoase cuvinte tot pornesc să/Curețe de năduf glanda fantasmatică a/Sincerității, /Carnea, visul, folosul,/Excesul *și, în toate ca-n Soare,/Nimicul/În stare de război/Pe patul de suferință din fiecare*") au finaluri – subliniate de noi - puternice și frumoase. Prin ele, discursul – un discurs elaborat, încordat și aluziv – înflorește în mod surprinzător. În această etapă, poeziile, găzduite de sinceritate, beneficiază de fuziunea abstracțiunilor cu materia concretă a unor viziuni în centrul cărora se află diverse stări sufletești cercetate atât prin grila unui trecut tot mai greu de înțeles, înstrăinat, cât și prin aceea a unui prezent instabil și contestabil, marcat de raportul dezechilibrat dintre trupul cu vane tentații lumești (diavolești) și sufletul ce tânjește spre o altă viață și, implicit, spre un alt limbaj, în învelișul ce i-a fost hărăzit. Cel mai frumos poem din această carte este, după gustul nostru, cel intitulat *patruzecișitrei*: Vorbesc limbajul/Unui lup/Care vine din cer/Sub formă de fluture.//Poate mai există un loc în aerul/Diavolesc al trupului tău/Lipsit de apărare".

Multe secvențe din **Formatul magic** au fost integrate (în volumul **Antisentimente,** Editura Eikon, București, 2016) în poezii cu un conținut nou și cu o desfășurare a scriiturii ce se deosebește sub multe aspecte de cea utilizată în **Formatul magic.** Secvența din poezia *3* (pe care o marcăm grafic) se află și în **Formatul magic**, la pagina 11: ,,Știi să porți h(t)ainele potrivite?/rangul tău e o otravă?// sub spada călăului/năpădită de stele/aștepți să vină pedeapsa./nu mai simți nimic/din ceea ce încleștatul joc/nu poate atinge.//*în vizorul pestriț al gherilei/porți pe umeri hulita și/nemișcata istorie a/pânzei de păianjen//până când cuvintele pornesc în devălmășie/clopotul de pe câmp să bată și/ în partea întunecată a soarelui".*

În poezia *27* din **Antisentimente** *(*,,poezia încetează după un punct./și trece pe ultimul plan.//cuvintele ard pe cer.//să mai trăiască o altă existență? //ce ne rezervă viitorul?/ar mai fi ceva de pierdut?/cum e să-ți fie terminat rostul?//*prin focul zarvei dintâi,/prin ochiul ființei/căzute-n genunchi,/te sărut, sabie neterminată/a lui Dumnezeu")* frumoasele versuri subliniate formau, în cealaltă carte, poezia numerotată cu cifra 29. Iată cum și-a schimbat părul, acum, textul *43* din ***Formatul magic*** și pe care l-am citat mai sus: ,,vorbești limbajul/unui lup scorojit de cărți,/un lup care vine din cer/ sub formă de fluture.//deschide o fereastră.//poate mai există un loc în aerul/diavolesc al trupului tău/lipsit de apărare". Din poezia *2* (în **Formatul magic)** au fost eliminate mai multe versuri, iar altele au fost rescrise. De pildă, versurile ,,să ne umflăm în penele pocăinței/ După regulile de fier ale/ Asfințitului" au devenit ,,să încerci penele umilinței/ după regulile de fier ale/ asfințitului.

Desigur, actul rescrierii unor texte atestă o conștiință artistică matură și, pe de altă parte, are menirea de a salva anumite nuclee lirice prin plasarea lor în contexte mult mai generoase cu ele.

În volumul **Punctul divin** (Editura Muzeului Literaturii Române, 2007), discursul se derulează într-o manieră ce lasă impresia că poetul cedează inițiativa cuvintelor. Singura grijă auctorială pare a fi aceea a frazării. În sprintena lor alergare, cuvintele poartă un mesaj incert, fără un contur ferm - și tocmai de aceea atractiv, plăcut: **1**) ,,Cheia noului balaur ascuns în tine pentru a-l decapita/revine pe tapet cu un cadou surpriză. În spatele/vizierei rămâne un vis despre vremuri de mult apuse./În rang de călău – instinctul taie legăturile cu cauza/bună a lucrurilor.Convertire și pocăință în luptă/deschisă de rugăciunea ta nefiresc de rece într-o cursă/cu argintul viu al recunoștiinței secrete.Doar o poveste/cu final fericit despre o bucată de istorie decisă la/ masa verde. Devastată de poftă, de canonul turbat al/ casei de ceară cu ferestrele larg deschise, poți începe/să gătești alt fel de tinerețe: tulbure, glodoasă,/pestriță. Poți începe un dialog deschis și sincer cu un/vampir secret –produs media de legendă -/ la marginea istoriei între mistică și experiment" (p. 16); **2**) ,,E timp de întâlnire cu un Înger de refugiu în/cercul pietrei reci, chircite și bolnave. În peisaj tăișul/fără cauză, trăit ca un dar, ești Tu în jocurile unui/crepuscul cu buzele cusute.Fără milă.În peisaj firele/subțiri acoperă cu furie veștile, halucinațiile, exorcizările, slăbiciunile,/ făcute să fie – în mii de întrebări fără răspuns – cât mai plăcut lustruite de criză pe mai multe/ voci. E timp de joc pe masa întinsă cu bunătăți/sub toate ferestrele veninului.Voi rămâne al tău,/în țâfna aceluiași ritual de purificare, până la/primul rid în plus al simplității, până la/ stupoarea cuștii în care un Înger este gata de refugiu" (p.55).

În volumele **Noul manual de ascuns trecutul** (Tracus Arte, 2012) și **Ierburi cât casa, nimic altceva** (Editura Eikon, 2015), peste problematica generată de o sceptică relație cu poezia (,,Ai ales poezia în detrimentul lui Dumnezeu./Privește acum:/ Ratarea plutește în aer./Dezgustul înmugurește./.../ ce crezi că o /să se întâmple cu scrisul tău?/Fie, odihnească-se în pace/ ideea închegării unei opere/determinate de propriul sacrificiu ! (**Noul manual**..., p.54) se suprapune o temă nouă ce transfigurează o dificilă încercare biografică, o temă cu două fațete - speranța și îndoiala cu accente thanatice: ,,Imens curaj de-a accepta eșecul./O ultimă încercare/în războiul ideilor cu viața sălbatică.//Tu vii la masa de disecție, alungi/bufnița pe alte tărâmuri,/cu un dor prea des pomenit de vindecare " (idem, p.32); ,,sub anestezie îți vezi/trecutul sângeros. Prezentul tâmp.//Viitorul zero" (idem, p.53) ,,Te forțezi să lupți cu proprii demoni" (idem, p.58); ,,Ești om și atât./Mai bine nu se poate.//Pe acoperișul tandru ard netulburate răspunsuri hipnotice,/cu momente de răcoare și pustiu.//Istovit și inert, vindecat de imaginație, locul tău este într-un hohot de plâns.//Sclipind, scăldată în sânge, tumoarea/redevine unica/formă a perfecțiunii" (idem, p.11); ,,Oare există terapie/care să-ți golească mintea complet?/ Uneori cuvintele pot deveni arme,/iar poemul – un mândru și atotputernic/ceai de mătrăgună./De nebăut?/De băut cu voluptate?/De aceea nu/ai dreptul/să nenunți/la comanda speriată a noului Înger./Nici la mândrie./Nici la lăcomie./Nici la frică./Ești încă viu și nedezmembrat,/ca un martor înțelept, ca un om vânat de mânie/ ori de pedeapsa (speranța?)/ de neoprit a/ poeziei cuceritoare,/ deasupra gropii comune " (**Ierburi cât casa, nimic altceva**, p. 102).

În **Antisentimente**, discursul poetic al lui Viorel Lică are o nouă matcă și o altă înfățișare: este gândit pe spații mai mari, iar textele conțin și alte centre de greutate, pe lângă cel plasat în versurile finale. Pe de altă parte, sinceritatea a fost înlocuită de meditații lirice, multe dintre ele strict metatextuale: ,,Subconștientul este heruvimul/în clipa de grație/a celei mai apropiate invazii a/poemului încărcat de autoironie.//ai aerul unei frunze în vânt.// poezia te poate distruge.//a venit momentul să afli/dacă există o aripă albă/ cenzurată de toamnă(faimă?)" [7]; ,,nu lăsa emoțiile să-ți întunece rațiunea./poți începe petrecerea/cu o lume pe cale de dispariție.//o lume îndopată cu temelii de nisip.//între ură și devoțiune/memoria copilului,/ajuns arhitect irecuperabil/de poem,// seamănă cu o aspră divinație.//ea îți închide mila în turn./așa nevăzuților corbi/ în travesti le sunt luate toate puterile.// ești tras pe roata cadențată de/o mierlă care cântă la nesfârșit" (38), ,,poezia te detestă./spui de fiecare dată adevărul/despre istoria ei./știi că cel care vânează/vânează pentru a se ucide singur" (*66*).

În alte texte, poezia despre poezie fuzionează cu meditația despre viață într-o formulă preponderent elegiacă: ,,totul e perfect./viața mea,tu, bătrână,/căptușită de răni subversive,//încotro o să mă duci//singură spre a fi/cu acel nimic/al bunului timp?//pe scena dată intră, în sfârșit, în joc/ideile fără aripi//și mila în reconstrucție,//cu toate atuurile promise./bezna lupului e totală în/pragul minunii furate"(66); ,, știu, ai nevoie de timp/pentru a-ți defini/mila față de poezie.//înconjurat,(absolvit?) de cărți/întunecate,bătrâne, amare.//singur aici în casa asta goală, doar cu o aripă albă/pe umăr,//vrei/nu vrei să lupți împotriva/a ceea ce urmează să se și întâmple,//o ultimă formulă a întegirii,/coborârea din cer//și să adormi plin de/păcate/unice, antisentimente/ pe o lamă negociabilă/de cuțit" (78).

În această carte în care Viorel Lică și-a propus să realizeze, într-o formulă înnoită, o sinteză a experierențelor sale lirice, tematica se ramifică: spre o senină resemnare, spre îndoială, spre revolta mocnită și nu în ultimul rând spre autoironia însărcinată să dezamorseze conflictul interior al subiectului liric cu sine însuși. Poetul își scrutează propria viață, întrebându-se dacă afirmația lui K. Kavafis (,,Omul nu devine artist dacă mai întâi nu se distruge pe sine") merită să fie asumată ca principiu fundamental. Atitudinea oscilantă în ceea ce privește răspunsul la o asemenea întrebare tensionează discursul poetic și implicit și ontologicul freamăt lăuntric. Interogațiile – unele directe, altele ocolitoare - , sintaxa discontinuă și imagistica uneori de extracție vindicativă, alteori crepusculară, în acord cu fluctuanta stare de decepție existențială conferă, prin însumare, o febrilă profunzime mesajului liric.

Mircea Bârsilă

Dumitru Augustin Doman

Colectivizarea ca film

Cititorul de roman

Era de crezut că romanul colectivizării şi-a cam trăit traiul, odată cu fenomenul strâmbat până la caricatură de corifeii realismului socialist, apoi încă o dată cu încercările de îndreptare parţială în epoca prozei obsedantului deceniu şi, a treia oară, prin abandonarea satului ca spaţiu epic. Dar nu, această ipoteză e o prejudecată, iată că procesul colectivizării încă mai poate fi sursă de inspiraţie pentru romancierii contemporani. O dovedeşte strălucit Ioan Florin Stanciu cu *Cinema Orient* (Editura *Junimea*, Iaşi – 2016) cu un cuvânt însoţitor de Ioan Holban. Este descrisă aici colectivizarea Dobrogei de Nord multietnice fără poncifele cunoscute, fără linii îngroşate într-o direcţie sau alta, ci într-o notă nuanţată, cu un amestec bine dozat de dramatic şi comic, cele două categorii coexistând de pildă în şedinţele de partid din comună. Activiştilor brutali, îndoctrinaţi integral, autorul le pune în faţă oameni „normali" ca Victor Sălceanu sau învăţătorul Petru Ezarhu, personaj care se situează undeva între Domnul Trandafir, ca înţelept formator de educaţie, şi Şeherezada, prin darul de povestitor fermecător, prin parantezele cu înţelepte parabole. Este memorabilă, în sensul primei ipostaze, o scenă cu elevii care învăţau sub cerul liber, aşezaţi pe dovleci, astfel că fiind vizitat de doi inspectori, învăţătorul îi primeşte astfel pe musafiri: „Apăi, cum şcoala mea n-are nici pereţi, nici uşi sau ferestre, (...) eu nu pot nici să vă poftesc înăuntru, dar nici să vă dau afară. Aşa că şedeţi frumos unde veţi vrea. Ia copii, mai strâns oleacă şi faceţi iute loc pe doi dovleci mai mari. Iar cei doi, cu cravatele lor înfoiate, cu tot, s-au aşezat printre noi, pe bostani, ascultând cu mare luare aminte şi scriind câte ceva prin caieţelele lor, desfăcute peste genţile negre, aşezate cu dichis, pe genunchi..." Surpriza celor doi a fost nivelul de cunoştinţe al elevilor, foarte ridicat pentru condiţiile materiale de învăţătură.

Colectivizarea se face desigur cu de-a sila, nu lipsesc momentele dramatice, mai ales că era o premieră nu doar pentru spaţiul dintre Dunăre şi mare, dar chiar pentru întreaga Românie Populară. Prezenţa Miliţiei şi Securităţii devine una obişnuită în regiune, ca şi cea a activiştilor de partid pe care-i caracterizează autorul într-o scrisoare însoţitoare a romanului: „...cum miliţienii-ăştia-n civil îşi spuneau între ei *politruci*, bieţii pământeni, abia scăpaţi cu suflet şi piele, după cinci sute de ani de stăpânire otomană, n-au prea înţeles turceasca asta nouă şi i-au numit, după ureche, *politurci*, ceea ce părea mult mai potrivit şi mai apropiat de experienţa lor existenţială". Deproprietăriţi brutal de pământ şi animale, înglodaţi în dări şi impozite, ţăranii încearcă să se opună fiecare cum poate, furând din fostele lor bucăţi de teren şi ascunzând grâul pe unde se găsea. Ba, există un episod excepţional în care – dintr-un tren cu destinaţia URSS – explodează grâul încintat, vagon după vagon, grâul acesta aprinzând „papura, ţipirigul şi-oţetarii, şi duzii rânzari de pe marginea drumului...", ţăranii trăgând concluzia că „n-a vrut, iată, pâinea noastră, săraca, să plece pe roate de-aici!"

Dar, tocmai atunci, în timpul colectivizării, regiunea Constanţa descoperă cinematograful; pe de o parte, prin filmele aduse cu caravana cinematografică, pe de alta, prin realizarea unui film documentar chiar despre ţăranii din zonă, film „frumos", deci fals, mincinos cât cuprinde, filmările nefiind scutite de episoade comice, precum cel cu incendierea closetului babei Niculina lui Dudă, un closte „din stuf împletit, pe care, dintr-o gravă eroare politică, îl vopsise cu *sângele vărsat de clasa muncitoare* în lupta ei de veacuri cu..." Ei bine, tocmai cinematografia, arta filmului, devine tehnica de bază a romanului lui Ioan Florin Stanciu, cartea fiind una vioaie, într-o structură dinamică, de scenariu de film, cu scene scurte, dar povestite cu vădită plăcere, fiind şi citite cu aceeaşi plăcere. De altfel, romanul ar putea fi lesne ecranizat, autorul suprapunând transparent liniile scenariului cinematografic peste liniile structurii epice. Romancierul schimbă mereu tehnicile narative, ca şi persoana întâi cu a treia, dar acestea nu fac deloc lectura dificilă, ba dimpotrivă, o fac savuroasă. Mai ales că el nu adoptă un ton apocaliptic, cum ar presupune un subiect atât de dramatic, ci unul – cum spuneam - plin de umor, de ironie, de „pâine şi circ", cum se şi numeşte un capitol. Iar finalul este luminat de o frumoasă poveste de dragoste între Victor şi candida lipoveancă Anuşka.

Concluzia rămâne cea pusă de criticul Ioan Holban: „*Cinema Orient* e unul din romanele cele mai importante din stricta noastră lume literară: prin tema sa, scriitura, modernitatea şi rigoarea construcţiei narative, umorul şi echilibrul fin menţinut între percepţia contemporană şi atitudinea autorului în legătură cu o epocă sinistră din istoria recentă a lumii ţărăneşti de la noi".

Misterele Bucureştilor fanarioţi

Doina Ruşti este o prozatoare de-un impresionant dinamism, scriind cărţi, la fel de convingător, cu acţiunea în Evul Mediu, de pildă, sau în contemporaneitatea anilor 2000. De asemenea, este prozatoare de tip american, de tipul americanului contemporan nu a celui din „generaţia pierdută" formată din scriitori boemi de mare talent: Hemingway, Scott Fitzegerald, T. S. Elliot, Dos Passos, Henry Miller... Autorul american de bestseller din zilele noastre se documentează în bibliotecă sau în arhive, ba chiar face pe detectivul înainte de a scrie. La fel procedează Doina Ruşti şi n-o face strict şi exclusiv pentru roman, ci poate că în primul rând pentru domenii conexe de care e preocupată: latinism, antopologie, scenariu cinematografic etc. Aşa se pare că s-a întâmplat cu romanul *Manuscrisul fanariot*, de pildă. Dar, documentarea este dublată de o imaginaţie de-a dreptul prodigioasă.

Acestea sunt valabile şi în legătură cu noul roman apărut la începutul acestui an: *Mâţa Vinerii* (*POLIROM*, 2017). Povestea începe ca-ntr-un roman de Balzac, cu o adolescentă descinzând din Braşov în Bucureşti, fără o motivaţie lămurită, dar, după numai câteva pagini, înţelegem că e o pistă înşelătoare. Povestea se petrece la 1798, deci în epoca fanariotă, în spaţiul Centrului Vechi al Bucureştilor şi are ca personaje de bază figuri reale ale epocii: Caterina Greceanu (care avea un cuvânt greu - în aur - de spus în numirea domnilor din Fanar), Pazvantoglu (adică Pazvante Chiorul), domnul fanariot Constantin Hangerli (aici, Costas), diplomatul francez Henri Dubois, bucătarul rob ţigan Silică, faimos în Bucureşti, luat cu anasâna din casa Greceanu de noul domn fanariot... Şi totuşi, acţiunea nu e deloc una realistă, ci una de domeniul magicului, spiritismului, vrăjitoriei, misterului, toate sub semnul lui Sator. Personajul narator Pâtca este de fapt chiar misterioasa Mâţa Vinerii despre care vorbea toată lumea, dar n-o ştia nimeni, deşi se vânzolea zilnic între centrul vechi al capitalei şi palatul domnesc din Dealul Spirii. Naratoarea se intersectează cu toate celelalte personaje, pitoreşti, în majoritatea lor, dar mai ales cu bucătarul Silică, amândoi creând reţete peste reţete de bucate, fiecare în parte având rolul ei în carte, benefic sau malefic. *Cartea bucatelor rele* este un manuscris în jurul căruia se învârteşte concentric mulţimea de întâmplări aproape fantastice. Romanul Doinei Ruşti este şi o tablă de materii, o carte de bucate presărată prin text, începând cu o descriere de mâncăruri „normale" din epocă de la un ospăţ de la palat: „Fripturi împănate, chiftele, sosuri pe care pluteau petale de trandafiri, peştişori pe jumătate ieşiţi din creme, chifle cu mac, gogoşele înşirate pe beţe şi mozolite în miere, farfuriuţe cu halva, rahat, baclavale, sarailii şi alte prăjituri îmbibate în siropuri", plus „un castron cu salată de maţe". Dar, în roman există şi altfel de zeci de reţete de bucate fantasmagorice, cu rol magic, cititorul înţelegând de la prima lectură că nu trebuie să le încerce acasă. (La toate lansările de carte, romanciera a oferit dintr-un pachet de cartoane, prin tragere la sorţi, câte o reţetă din roman. Mie mi-a căzut *Tocăniţa din inimă de cioară*, bună „pentru acei visători de elită care, după fiecare noapte întineresc în loc să se stingă" şi, „nu orice cioară e bună! Ci doar acelea îndopate cu grâu care au stat 40 de zile în ţuică...") Tot din Cartea bucatelor rele e de reţinut „reţeta minunatului hap al Syrkăi", din „petale de vineţele, cam două castroane, şi se adorm într-o cocă făcută din lapte, făină de grâu şi câteva ouă. În mocirla rezultată, care nu e mai groasă decât smântâna, se pun mirodenii, miere, iar la sfârşit nişte vise de greieri (!, n. DAD)... Ajuns aici, chiar că nu mai trebuie să continuăm. Ingredient într-o reţetă culinară: vise de greier!... Ca-n poezia lui Emil Brumaru, unele mâncăruri sunt descrise erotic: „Pasta de linte era ca o guvernantă bătrână, care devenea desfrânată imediat ce-o acoperea cu felioare de ceapă, prăjite în unt. Când (bucătarul Silică; n. DAD) lua prepeliţele în palmă, simţea fiorul pe care ţi-l dă sânul de fată necoaptă. Le mozolea cu miere şi cu ardei iute, le făcea cuib de spanac şi avea grijă să le îmbete cu vin de smochine..." Se observă plăcerea autoarei de a povesti, lucru mai rar în zilele noastre. Povesteşte la fel de savuros ca Eugen Barbu în romanele sale cu acţiune în aceeaşi epocă, dar Doina Ruşti nu se limitează la aceasta, ea fiind o maestră a suspansului, a acţiunii bine condusă, a creşterii controlat constantă a tensiunii epice, spre deosebire de romanele lui Barbu în care - în ciuda bogăţiei stilistice, a luxuriantei acesteia, a perfecţiunii texturii -, întâmplările băltesc. Acum, spre finalul recenziei, îmi dau seama că n-am povestit romanul, deşi el are story cronologic, cu fapte spectaculoase şi pitoreşti cât cuprinde, dincolo de orice realism, cu mistere şi enigme şi suspans a la Edgar Allan Poe. Dar, nici nu sunt de povestit, ci poate doar de incitat eventualul cititor să parcurgă romanul. Mai trebuie făcută observaţia că, în ciuda „culorii locale", romanele Doinei Ruşti sunt traduse şi se bucură de oarecare succes şi în alte spaţii culturale.

Romanul este tocat în opt capitole, acestea – la rândul lor – alcătuite din suple scene de două-trei pagini, structura dezvăluind latura de scenarist a romancierei şi înlesnind lectura şi prin dialogurile vioaie inserate, deşi textura este una densă, fără să treneze o clipă. În peisajul şi aşa destul de variat al romanului contemporan, *Mâţa Vinerii*, dimpreună cu romanul precedent *Manuscrisul fanariot*, reprezintă o pată de culoare cu totul originală şi cu totul fascinantă.

cronici

Adrian Alui Gheorghe

Cartea de poezie

Rita Chirian şi “frumuseţea ca disperare umilă”

(“Casa fleacurilor”, Casa de Editură „Max Blecher”, 2016)

Într-un interviu din anul 2012, din „Ziarul financiar”, cînd publica cel de-al treilea volum, „Asperger”, Rita Chirian spune: *„Am încercat ca volumele mele să nu semene unul cu celălalt, să deschid o paranteză nouă cu fiecare carte pe care o public.* Sevrajul *era, cu scăderile şi cu creşterile lui de tensiune - ca orice debut -, o culegere amestecată, a cărei intenţie era să spună totul deodată, pletoric şi torenţial. Cu* Poker *face am ieşit din biografismul imediat, din notaţiile minimaliste, de tip diaristic, dar am păstrat conotatul gothic, întunecat. (...) În* Asperger, *accentul cade aproape exclusiv pe fragmentaritate, pe conexiunile subterane dintre nucleele colajului, pe secvenţial, chiar dacă temele sunt, în mare parte, cele intuite: obsesionalul, traumaticul, feminitatea, cu toate corolarele lor. Îmi place să cred că Asperger e, într-adevăr, un obiect artistic. E cel mai cerebral şi mai atent construit volum al meu, chiar dacă, spunând asta, o să dau jos mantii şi o să îmbrac salopete...”.* Aflată la a patra carte de versuri, „Casa fleacurilor” (Casa de Editură „Max Blecher”, 2016), Rita Chirian duce mai departe „un proiect poetic” cu detaşarea celui care controlează, tiranic chiar, limbajul şi efectele sale, realitatea şi subliminalul. Şi trebuie să precizăm de la început că poezia sa nu mizează pe rostirea inspirată, nu e nici joc verbal, mai mult sau mai puţin ingenios, ci este o întreagă ceremonie, o solemnitate care are în centrul ei o fiinţă greu de definit, poate om, poate fiară, poate holograma unei viziuni care îşi iţeşte capul în lume de sub „luciul” textului: *“mai mari decât gura copilului,/ numai buni să acoperim din spărturi./ cineva a plâns, însă foarte-foarte puţin, şi dragostea/ a fost frumoasă ca sângele în pantofii/ prea mici, rana a fost aici dinainte,/ noi ne-am născut pentru ea.”* (număr privat)

Pe acest fond emoţia pare a fi un mod recurent de agregare a lucrurilor imaginate, iar discursul poetic are o “incoerenţă spontană” care dă impresia că vine pe firul fluxului memoriei involuntare. Astfel, tensiunea internă ţine împreună secvenţe ce se deschid aparent spre alte sensuri, poemul este „construit” cu migală, numai că sunt îndepărtate rapid urmele care să trimită cu gîndul la travaliul constructorului: *“tristeţea noastră pentru părţile încă sănătoase, şi-apoi transparenţa acestor zile când crinii sunt vaporaşe prin sânge, tristeţea ca gloanţele oarbe, şi tu eşti un mort din care cresc rădăcini, am văzut râul născându-se, m-am gândit la cerul tău şi l-am urât, am stat printre lucruri, a fost de parcă am smuls aripi, ce faci?, ce vrei să bei?, cât să înghiţi din creier?, dragostea ta cere ceva de mărimea umui atom, dar invizibil, baloane roşii plutind, şi nu e un lift cu oglinzi, cercurile se fac dezastre mici, leagăne de copil, şi golul e frumos, vorbesc despre cădere şi cineva merge la câţiva paşi distanţă, de partea acestui om respirând foarte aproape trăiesc, şi spun fericire şi puţin somn printre gheme de sfoară, şi spun nume simple ca pentru insecte, memorez feţe & alte contururi câştigătoare, şi-n zori muzica spânzură în cap, un strat de gheaţă întinsă cât dormi, şi vântul prin steaguri de învins, şi raze cuminţi sub linia orizontului, amar a fost bun & pervers, a bătut din nou, dar n-a deschis nimeni”* (staub).

În poezia Ritei Chirian se manifestă o conştiinţă poetică în alertă, care conduce la schimbarea registrelor şi a „dicţiei poetice” chiar în tinpul evoluţiei textului exact din motivul de a nu banaliza sensul şi miza poetică. Această schimbare de atitudine lirică, „din mers”, în manieră mazilesciană, permite poetei o planare pe deasupra unui univers aglomerat, în care şi timpurile sunt discontinue, în care textul trebuie să se regleze, în final, într-o structură bine definită. Reţin aici cîteva poeme mai ample care ar trebui citate în întregime pentru tensiunea dintre lexic şi sugestie, dintre „fizica literei” şi viziunea poetică: *„on plonge”*, *„împărţire”* sau *„generator”*. Am putea face referire, vorbind despre poezia Ritei Chirian, la celebrul “paradox al actorului şi al poetului”, despre care a vorbit Diderot. Actorul ca şi poetul, spunea Diderot, nu trebuie să se lase invadat/ dominat de sentiment, ci să-l domine el, să-l disciplineze, să-l formeze, să-l contureze, să-i dea o structură exemplară. Dar pentru toate astea trebuie să aibă sentiment. Sentimentul nu este, astfel, în poezia Ritei Chirian o sursă/ resursă a vitalităţii, ci o structurare estetică: *“zâmbetul şi lacrimile îi scot pe oameni din minţi, noi organe externe, frumos învelite în foiţă de aluminiu, linii trasate pefect pentru cei frumoşi & puternici. cu reverenţe, ne permitem coroane care apasă, podoabe care nu sînt nici pentru umeri, nici pentru capul de copil al sexului. cei frumoşi & puternici sunt foarte bolnavi. cu simplitate începe: osul care se rupe, mobila căzută, apoi dansul în plasă şi în lumină umedă. câştigă cine uită cel mai mult. cum te cheamă, pe inima cui te-ai urcat? râsul tău e o haină de molii. ce e numele tatuat pe încheietură? – muchiile gemene care-ţi sunt inimă. nimeni nu ştie când se pleacă în grabă, cauciucuri scârţâind între jumătăţi de oameni.”* (dansul în plasă). O remarcă faţă de acest poem dar şi faţă de altele ale Ritei Chirian, care au fost publicate în anii din urmă în reviste, dar care aveau o cu totul altă structură, erau mai „verbioase”, mai epice şi, de aici, parcă mai calde, mai accesibile, „mai poetice”. Cel puţin în cazul poemului „dansul în plasă” preferam/ prefer (parcă) forma publicată cândva în reviste, mai apropiat de structura mea de cititor de poezie. Dar iată, pentru comparaţie, un fragment din varianta din revistă: *“... dacă plângi n-o să mă mai vezi niciodată – spune – şi atinge vârful nasului cu arătătorul – şi ea nu ştie dacă – şi-şi lasă capul, umărul şi genunchiul să atingă peretele. cei frumoşi & puternici sunt foarte bolnavi. şi boala lor este dansatorul în plasă. şi dansul lor se face viaţa. dar o femeie nu, pentru că zâmbetul şi lacrimile îi scot pe oameni din minţi. viaţa ei niciodată, pentru că există organe învelite în foiţă de aluminiu şi linii perfect trasate. dacă vorbeşte, totul începe să fie, şi pasărea cu inimă de tinichea, şi creierul de silicon? n-a purtat niciodată haine de carne, numai coroane foarte grele, coroane care nu sunt nici pentru umeri, nici pentru sâni, nici pentru capul de copil al sexului. cineva i-a frecat ochii cu vată de sticlă. cineva i-a îmbrăţişat picioarele. când a fost linişte, au fost rândunicile dinăuntru, şi a spus, rândunicile sunt şerpi dacă te uiţi cum trebuie. mortul – şi ştie că e mort – o sărută, morţii au scuipatul rece, spune. mâine sărutul va fi uitat, şi uitat a fost ieri. aşa începe: piciorul care se rupe, şi mobila căzută, apoi dansul în plasă şi în lumină. câştigă cine uită cel mai mult. cum te cheamă, pe inima cui te-ai urcat? frica este o rochie de fluturi. nu vezi dacă te uiţi în apă, nu vezi dacă ochii nu ţi-au fost cusuţi cu grijă... (...)”* (dansul în plasă, în revista „Ramuri”, 2015). Asistăm, astfel, în multe texte, la o contractare a poemelor şi a sintaxei acestora, în spiritul paradoxului că simplitatea artistică este mai complexă decît complexitatea artistică. Dincolo de asta, prezenţa variantelor indică un travaliu susţinut, obsesia pentru prefecţiune, în măsura în care aceasta nu este doar iluzorie în artă.

În alte texte, în raport cu realitatea, poezia reprezintă un fel de structură care se “autoreproduce” conducînd la ceea ce I. M. Lotman numea “dezasimilarea” limbajului în faţa unui model-semn care este chiar textul poetic. Înregistrăm, astfel, o răzvrătire paşnică, o risipire a identităţii în text şi chiar o moarte afectivă pe fondul meditaţiei de tip (dacă tot suntem la Sibiu!) cioranian: *„pe măsură ce soarele apune, vei observa că strada e o scară care duce în lumea corectă, acolo e un om foarte palid, împlinit şi, de la distanţă, pare să aibă numai jumătate din vârsta pe care o are, poate chiar tu eşti, fumează şi se uită către străzile deturnate cu o oboseală mare şi dulce, ca-n marile magazine, te uiţi la acele mişcări ca şi cum ai ajunge la sfârşitul unui verset esenţial şi foarte dureros, sau într-un uriaş depozit de răbdare, paralizat în culori indecise, şi înţelegi, încet, fără chin, că realitatea se coagulează, şi nimic nu poţi să faci împotriva ei, că morţii au fost şi ei foarte nefericiţi”* (membrul fantomă).

De remarcat pista falsă indusă de titlul volumului, „Casa fleacurilor”, care sugerează „reţeta minimalismului” propriu multora dintre combatanţii generaţiei din care face parte Rita Chirian, în fapt poeta noastră tinde mai mult spre (un) neo-modernism din care nu lipsesc chiar accentele neo-romantice, iar rostirea aforistică produce, ca la orice poet care stăpîneşte „pînă la tiranie” materia poetică, versuri memorabile: „frumuseţea e disperarea noastră umilă”, „tandreţea e o bucată de carne crescută în mijlocul măselei”, „lumea a trecut fără să lase vreo urmă,/ iar în mulţimea noastră/ n-a fost niciun erou, dar atâta fericire”.

Dacă primele trei cărţi de poezie puteau să o încadreze pe Rita Chirian într-o generaţie, cu minusurile şi plusurile ei, cartea de faţă, „Casa fleacurilor”, o individualizează, impunînd-o între vocile lirice care s-au conectat la ce are mai bun poezia românească de azi.

Piatra Neamţ, 5 aprilie 2017

De remarcat pista falsă indusă de titlul volumului, „Casa fleacurilor”, care sugerează „reţeta minimalismului” propriu multora dintre combatanţii generaţiei din care face parte Rita Chirian, în fapt poeta noastră tinde mai mult spre (un) neo-modernism din care nu lipsesc chiar accentele neo-romantice, iar rostirea aforistică produce, ca la orice poet care stăpîneşte „pînă la tiranie” materia poetică, versuri memorabile: „frumuseţea e disperarea noastră umilă”, „tandreţea e o bucată de carne crescută în mijlocul măselei”...

Echivalenţe

Virgil Mazilescu - 75

(n. 11 aprilie 1942 – d. 10 august 1984

dormi dragostea mea

plînsul în oraş: mîini fricoase îşi schimbă într-ascuns culoarea – şi
încă o noapte izabela va fi a dreptăţii a nisipurilor (respiraţia
cavalerului printre cavaleri e cea mai galbenă)

şi spre dimineaţă la castel – dacă s-ar auzi cîntece: o cheie pe buze
oho şi pe trădare. dulce strigăt. sarea depusă la porţi. spera să se
joace mai frumos (cavalerul în depozite mari de sînge)
tu dormi dragostea mea. sînt singur am inventat poezia şi nu mai
am inimă

SLEEP MY LOVE

By VIRGIL MAZILESCU
Translated by
PROCOPIE CLONȚEA

weeping in the town:
distrustful hands secretly change their colour and
for another night isabella will belong to righteousness to the sands
(the respiration of the knight among knights is the yellowest)

and at daybreak in the castle if songs were heard:
a seal on lips and on betrayal. sweet crying. the salt
accumulated at the gates. he was hoping for more beautiful dancing (the knight
in big deposits of blood) do sleep my love.
I am lonely I have invented the poem and I no longer have a heart.

Viorel Nica

Umilință și emancipare

În calitate de autoare a scrierii realist-fantastice *Femei fără bărbați* (tălmăcită din persană în română de Cristina Ciovârnache, publicată de Polirom în 2014), scriitoarea pakistaneză Shahrnush Parsipur se remarcă printr-o scriitură curajoasă, printr-o viziune echilibrată asupra lumii concepute într-o manieră determinist-probabilistică, printr-o abordare delicată a problematicii feminine contemporane.

În măsura în care aparține modernității târzii, ea își dă silința să înțeleagă și, implicit, să descrie dificila condiție a femeii dintr-o societate încă patriarhală, profund islamizată, în care dominația agresivă e preferată de nenumărate ori cooperării chibzuite, în care discriminarea insolentă e totdeauna la ea acasă, în care vexația și violența se abat nemilos asupra unor ființe slabe, precum li se întâmplă din plin protagoniștilor cărții menționate cărora, în pofida oricăror adversități crase, li-i aminte să se emancipeze, să scape de sub tirania viriloidă, să-și îmbunătățească stilul de viață, să-și sporească doza de libertate și de demnitate, fără de care nici-o formă de existență nu merită să fie asumată integral.

Ca „fată naivă", Mahdokht „nu suportă niciun fel de conflict", „își dorea ca toată lumea, chiar și nuanțele de verde de pe pământ, să conviețuiască în bună înțelegere". Câteodată „era în stare să plângă un râu de lacrimi dacă vedea o furnică rănită". Dând dovadă de o dărnicie ieșită din comun, „pe vremea când era profesoară, fusese de trei ori la orfelinat (...) și le dusese copiilor câteva kilograme de dulciuri". Nu doar o dată se arăta mai mult decât îngrijorată „pentru soarta orfanilor". Din când în când simțea nevoia „să-și vadă chipul în oglindă". Surprinzând un bărbat violând o fetișcană, s-a revoltat împotriva hegemoniei masculine, nedrepte și sfidătoare. În câte o reverie hiperbolizantă îi face plăcere să se imagineze asemnea unui copac bogat în mlădițe, integrându-se în regnul vegetal.

În 1953, Faezé a hotărât că „trebuia să-și apere drepturile". Ori de câte ori se privea la oglindă, încerca „să se asigure că nu face parte din tagma proștilor". De la un timp „se obișnuise să judece oamenii după forma feței". Indignată de abjecta comportare a lui Parvin, cumnata sa, o vorbea de rău pe aceasta în fața oricui. Modernă fiind, era dispusă să-și interpreteze virginitatea mai degrabă ca un orificiu decât ca o perdea, așadar dintr-o perspectivă profană, nu sacră. Iubindu-l în taină pe Amir Khan, se ferea să-l contrazică, deși avea cu totul alte idei decât ale lui, năzuia să se căsătorească neîntârziat cu el.

Aflând de la prietena ei, Faezé, că starea virgină „nu-i o perdea, ci un orificiu", Mounes „simțea că ceva s-a frânt în ea și o furie rece îi cuprinsese tot trupul", s-a azvârlit de pe acoperișul casei pe asfalt. Ca una ce are norocul să-i supraviețuiască tentatvei sinucigașe, ea „a simțit un regret profund", s-a trezit dornică de a cutreiera străzile pe care „era mare agitație", căci „oamenii erau ocupați să se bată și să se ucidă între ei" (în timpul loviturii de stat din 1952), a îndrăznit să cumpere o carte sexologică spre a se lămuri asupra zestrei sale corporale. O lună de zile a stat departe de casă, dorind să se maturizeze, să se emancipeze, să-și depășească atât de limitata condiție feminină. Ca urmare a aventurii strașnice, e bătută fără pic de milă de intransigentu-i frate Amir Khan care nu ezită să înfigă cuțitul în inima surorii, chipurile, desfrânate. Scăpând cu viață a doua oară, fata și-a modificat radical fața și comportarea, a început să râdă „diabolic", speriindu-o pe Faezé care crapă de necaz că nu se poate căsători mai repede cu fratele ei, Amir Khan, a decis să înființeze „o organizație împotriva fraților, pentru ca nimeni să nu-și mai ucidă sora, să nu-și mai vădească brutalitatea, să nu-și mai facă simțită neomenia, să nu mai dea curs vreunei tendințe dezonorante. Făcându-și apariția la nunta fratelui căsătorit cu o fetișcană mult mai tânără decât el, a iscat groaza în sufletele nuntașilor, l-a intimidat pe mirele beat. Mai apoi a căpătat puteri paranormale, ajungând să citească multe din gândurile celor care se apropiau de ea cu vreo intenție mai bună sau mai rea, a putut hoinări în voie pe unde poftea, fără a mai fi vreodată pedepsită cu bătaia rușinoasă de către fratele ce își băgase, în sfârșit, mințile în cap, nemaiîndrăznind să o vatăme câtuși de puțin.

Odată cu ieșirea soțului (Golchehreh) lipsit de tact la pensie, rafinata și ambițioasa doamnă Farrokhlagha se simțea mai stânjenită decât oricând. Uneori stânjeneala ei se transforma în dezgust față de atât de plata-i viață conjugală, în cadrul căreia i se părea că se sufocă din când în când. Între ea și soțul cinic, dezgustător se intercala frecvent „aversiunea reciprocă", neîncrederea vicleană, iritarea încordată. Tot șicanată de bărbatul zeflemitor, ce-i amintea destul de des că se află la menopauză, hipersensibila, înfuriata frmeie n-a mai putut răbda, „a strâns pumnii și l-a lovit puternic în stomac", făcându-l să se clatine, să cadă pe scări până jos, ba chiar să moară.

Prostituată fiind, Zarrinkolah „obosise de atâta muncă" la pat. Dincolo de oboseala cu pricina, „era o ființă plină de vioiciune", „știa mereu să facă haz de necaz", „se împăcase cu soarta ei". Numai că „de șase luni nu mai gândea limpede". Din cauza acestui fapt i se năzare că are parte doar de clienți fără cap, de o anormalitate frapantă. Temându-se să nu-și piardă mințile, a început să cânte. La un moment dat și-a întrerupt cântecul cam la nelocul său, simțind dintr-o dată „dorința să se roage" lui Allah. După ce a zăbovit o noapte întreagă în fața celei mai apropiate moschei, rugându-se atât cât au ținut-o puterile, „se simțea nespus de ușoară, ca un fulg". Treptat-treptat „pe chipul ei nu se mai putea citi că fusese cândva prostituată", iar în ființa-i ușor transfigurată a încolțit năzuința de a începe o viață nouă, cu totul alta decât cea precedentă, de care nu-i părea câtuși de puțin rău că se desparte.

Dornică să scape de neplăcuta „subjugare a bărbaților" posesivi și aroganți, Faezé a pornit spre Karaj unde spera să trăiască altminteri, la înălțimea celor mai cutezătoare speranțe. Aidoma ei a procedat și Mounes care nu-și mai putea suferi existența limitată, lipsită de orice perspectivă emancipantă. Din păcate, pe drum cele două tinere nemulțumite de traiul auster și fad s-au întâlnit cu niște șoferi brutali, care n-au șovăit să le violeze, să le umilească în fel și chip, să le abandoneze.

Rămasă văduvă, Farrokhlgha „își planificase în amănunt o viață socială bogată și incitantă", „se gândea visătoare că în fiecare vineri îi va invita la Karaj pe toți prietenii ei din Teheran", intenționa să-și transforme casa într-un salon literar. Pe când se plimba prin grădină, a descoperit că pe viitoarea-i proprietate se plantase ... o fată nebună (Madokht), metamorfozată într-un copac de toată frumusețea. Ascultându-și instinctul ce „îi spunea că acest copac îi va aduce o binemeritată faimă", mai vârstnica femeie s-a atașat de copacul fantastic. Cât de curând, pe proprietatea ei și-a găsit adăpost și nefericita de Zarrinkolah ce-l găsise, în sfârșit, pe primul om cu cap în persoana generoasă a unui foarte descurcăreț grădinar. Ulterior au descins în aceeași grădină salvatoare ultragiatele Mounes și Faezé. Dorind să devină faimoasă, Farrokhlagha s-a apucat să scrie poezii. De îndată ce s-a lămurit asupra lipsei de talent poetic, a început să pozeze pentru un pictor, nădăjduind să cucerească gloria mult râvnită în calitate de model al unui veritabil artist plastic. Supusă dezintegrării lente, femeia-copac (Madokht), s-a sfârșit în cele din urmă.

Ceva mai practică, Faezé a încheiat o „căsătorie temporară" cu Amir Khan și a început să ducă o viață „nici bună, nici rea". Râvnind să trăiască normal, Zarrinkolah s-a căsătorit cu grădinarul priceput și amabil. Dornică de încă o experiență inedită, Mounes a ajuns într-un „deșert nesfârșit". Norocoasă fiind, Farrokhlagha s-a căsătorit cu un om bogat, ce a propulsat-o în înalta societate.

Citind romanul (apărut în 1989) Zanan Bedun-e Mardan, descoperim că în Iran viața nu-i deloc ușoară pentru majoritatea femeilor silite să trăiască în asfixiantul spațiu privat, să îndure o mulțime de frustrări și umilințe, să-și blesteme zilele lipsite de bucurii și de speranțe, sesizăm că orice închidere sufocantă e compensată (din generoasa perspectivă ficțională) de o deschidere aerisitoare, mijlocită căreia se poate păși în direcția emancipării treptate, se poate aspira la un alt mod de viață mai omenos și mai echitabil, mai demn și mai liber, mai just și mai suplu, mai transparent și mai dinamic, mai prielnic și mai atrăgător.

Petru Pistol

Diortosiri

Moto-ul: *„că nu este nici o gramă / Dîn a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă"* (*Levantul*).

Carpe diem

La primele ore ale dimineții privesc zăpada căzută în noaptea aceasta. *Hoc erat in votis*: Un perdaf de iubire pe scorțoșenia vieții. Câte vor mai fi, *Tu ne quaesieris, scire nefas.*

Carpe diem, „Bucură-te de ziua prezentă!", este îndemnul lui Horațiu, continuat cu avertismentul: *quam minime credula postero*, „cât mai puțin încrezătoare în ziua de mâine" (*Ode*, 1,11,8). Valențele semantice ale verbului *carpo, -ĕre* sunt cât se poate de concrete: *a culege, a strânge, a aduna*. Sensul sintagmei horațiene este metaforic: așa cum albina culege din florile câmpului hrana nelipsită de dulceață, ființa umană se bucură de oferta zilnică a vieții. Îndemnul horațian e molipsitor; el împânzește nu numai propria-i operă, dar și poezia latină: Ovidiu, Tibul, Properțiu, Marțial. Nici filosofiei nu-i este străin, nici posterității nu-i displace, mai ales sub forma recomandată de Persius: *Carpamus dulcia*, „Să profităm de plăcerile vieții". De aici se revendică și variata goliardică *Gaudeamus igitur iuvenes dum sumus*, pe care Evul Mediu a lăsat-o moștenire modernității.

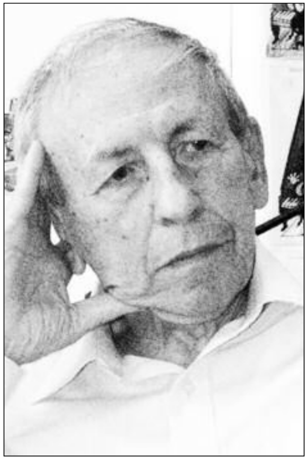
Hoc erat in votis, „Aceasta îmi era dorința" (Horațiu, *Satire*, 2,6,1). Poetul, fiul libertului, grație talentului și seriozității în viață și în artă, devenise prietenul lui Mecena, consilierul și apropiatul lui Augustus. M(a)ecena (de la numele lui, prin antonomază, se ajunge în limbile moderne la *mecena* și *mecenat,* denumind protectorul literelor, artelor, științelor) i-a dăruit poetului o proprietate la țară, mai aproape de ispita muzelor. Poetul se arată mulțumit. De această „ipostază" horațiană își amintește Rousseau într-un capitol din *Confesiuni*.

Tu ne quasieris, scire nefas, „Nu te întreba, nu e permis să știi" (același poet, în aceeași odă 1,11,8). Îndemnul la trăirea completă a prinosului zilei continuă cu acest sfat: *Nu încerca să afli voința zeilor, ce plănuiesc ei în privința soartei tale, pentru că legea divină, Fas, îți interzice.* Consultarea voinței zeilor, *per Fas et Nefas*, „cu mijloace îngăduite de legea divină ori neîngăduite", nu e recomandabilă. Este și aceasta o modalitate de a te desprinde din plasa țesută în jurul omului de zeii nemuritori, lăsându-le lor Olimpul, iar ție rezervându-ți bucuria zilei „ce ți s-a dat". Astfel se dovedește Horațiu a fi un adept al școlii lui Epicur, sau, cum spune poetul (cu mansuetudine): „un purcel din turma lui Epicur".

Carpe diem, „Bucură-te de ziua prezentă!", este îndemnul lui Horațiu, continuat cu avertismentul: quam minime credula postero, „cât mai puțin încrezătoare în ziua de mâine" (Ode, 1,11,8). Valențele semantice ale verbului carpo, -ĕre sunt cât se poate de concrete: a culege, a strânge, a aduna.

litere

Marin Ioniţă

Radu Cosaşu, de la “anii de ucenicie”, la Premiul de Excelenţă

De la tribuna Conferinţei Naţionale a Tinerilor Scriitori din România, Radu Cosaşu a scos sabia din teacă, înfigând-o în pieptul acestei teze aberante. Luând drept scut realismul socialist, a susţinut că eroii literari nu trebuie să fie nişte construcţii artificiale, nişte şabloane. Şi a arătat cât de absurdă este chiar etichetarea personajelor în viaţă. Şi a adus în discuţie un fapt concret...

Primul care a îndrăznit să dea lovitura a fost Radu Cosaşu. A tras sabia din teacă şi s-a luptat cu *eroul tipic* de origine sovietică, pe care l-a răpus... Am vrut să-l numesc Radu lu Anghel, haiducul din Fureşti, dar m-a refuzat.

Era pe la jumătatea secolului trecut. Şi noi, ce tineri, ce frumoşi şi la trup mai sănătoşi! Şi la cuget mai curajoşi...

Se pregătea primul Congres al Tinerilor Scriitori din România. Eveniment crucial. S-a desfăşurat sub numele de “Conferinţă Naţională”. În prezidiu, conducerea Uniunii Scriitorilor şi marii scriitori de pe atunci, de la Sadoveanu, la Beniuc. Operativul, poetul Mihu Dragomir, asistat de Niculae Stoian. În intenţia anunţată, trebuia să fie un model pentru următoarele. Dar n-a mai avut loc niciuna. Puterea comunistă a fost de-a dreptul iritată. Şi a luat măsuri de interdicţie.

Primul care a îndrăznit să dea lovitura a fost Radu Cosaşu.

Dar cine era el? Am să-l înfăţişez aşa cum l-am văzut, cum l-am priceput şi s-a păstrat în amintirile mele.

Poate să fie şi altfel. Nimeni nu este numai aşa şi numai atât cât îl prezintă un singur ins...

Îi eram recunoscător înainte de a ne cunoaşte... Eu, elev la o şcoală de ofiţeri de la Oradea, el, sub arme, la Cluj, unde îşi avea comandamentul Regiunea a III-a militară şi nu ştiu ce învârtea pe acolo. Am primit o scrisoare de felicitări pentru câştigarea unui premiu la un concurs de literatură. Radu Cosaşu făcuse parte din prezidiu. Şi, ca şi cum nu ar fi fost de ajuns, el a aranjat să fie atenţionată unitatea din care făceam parte despre acest succes. Mi-a prins bine...

Ne-am întâlnit civili într-un palat de pe bulevardul aristocrat al Bucureştilor, numit Şoseaua Kiseleff. Palatul unde îşi are azi sediul partidul de guvernământ al lui Liviu Dragnea. Cedat de actualul moşier de la “Cetate”, poetul decembrist, lider al Revoluţiei, preşedinte pe atunci al Uniunii Scriitorilor din România, Mircea Dinescu. Desigur că nu pe degeaba...

Dar să înnod firul povestirii. Ne-am trezit colegi de an al acelei adunături numite Şcoala de Literatură. Cu elevi de liceu, ucenici, studenţi, licenţiaţi, profesori, ingineri, teologi convertiţi, mulţi activişti.

Am sosit cu o lună după examentul de admitere. Jocurile erau făcute: grupările, prieteniile, idilele. Eram elementul străin care tulbură întotdeauna o comunitate de-abia stabilită. Izolat, distanţat, chiar suspectat, tatonat. Dar Radu Cosaşu, care era un fel de lider nenumit, mi-a întins o mână prietenească şi chiar m-a luat sub ocrotire. Nu l-am făcut de râs...

Inteligent, pragmatic, eficient, nu se puteau dispensa de el. A fost cel care a condus revista “Anii de ucenicie”. Lucru deloc uşor. I se îngrămădeau în sertare sute de manuscrise de începători, unele excelente, altele nefinisate, dar toate cu speranţe şi pretenţii. Trebuia să-i convingă pe destui veleitari. Toţi eram nerăbdători, dar numărul de pagini era limitat. Organizaţia de partid şi conducerea şcolii exercitau presiuni. Cenzura îşi spunea şi ea cuvântul. Lipsea tipografia. Se tipărea manual şi prin muncă voluntară. Dar, cu toate acestea şi multe altele, publicaţia s-a impus până la cele mai înalte niveluri. Şi este un document nespus de valoros, în care îşi au începuturile toţi scriitorii care au trecut pe aici. Fără Radu Cosaşu nu ştiu cum ar fi fost...

Ne-am reîntâlnit la scurt timp după absolvire. Era un tânăr şi frenetic publicist, dar care suporta cu greu să plătească tribut tiparelor impuse. Se pregătea, spuneam, primul Congres al Tinerilor Scriitori din România, eveniment unic în istoria ţării. Puterea avea nevoie de cronicarii şi cântăreţii săi. Dar Radu Cosaşu a fost cel mai vehement dintre cei care au şocat puterea. Şi, după câte ştiu, primul care a acţionat împortiva principiilor aberante, chiar pe timpul când ele fecundau în Uniunea Sovietică, stăpâna lagărului socialist. De la Comitetul Central, până la organizaţiile de bază, se dezbătea problema *tipicului* în literatură şi în artă. Se constatase că eroul pozitiv absolut este necredibil. Ca să devină accesibil, trebuia să i se toarne în plămadă câteva picături de smoală. Sau măcar să fie puţin zgâriat, pătat, peticit, cârpit, pe ici-pe colo. Dar în ce procent? Cei mai mulţi teoreticieni credeau că este suficient un procentaj de 5%. Alţii mergeau până la 15%, dar nu mai mult. Nu era o glumă. Chiar la ultimul congres al Partidului Comunist (b) al Uniunii Sovieticii, la care a participat şi Stalin, secretarul general Malenkov a abordat tema *tipicului*. Care a devenit *teză* în documentul final. Preluată automat, se înţelege, în toate ţările satelite.

De la tribuna Conferinţei Naţionale a Tinerilor Scriitori din România, Radu Cosaşu a scos sabia din teacă, înfigând-o în pieptul acestei teze aberante. Luând drept scut realismul socialist, a susţinut că eroii literari nu trebuie să fie nişte construcţii artificiale, nişte şabloane. Şi a arătat cât de absurdă este chiar etichetarea personajelor în viaţă. Şi a adus în discuţie un fapt concret: *“Am întâlnit pe şantierul de la Bicaz un tânăr inginer - îi şi dau numele, dacă vreţi să mă verificaţi - cel mai apreciat şi care străpunge tunelul cel mai dificil. Fiu de ţăran, şcoala profesională, liceul la seral, din producţie, şef de promoţie la Institutul de Mine. Am scris despre el un reportaj care mi-a fost refuzat! Nu poate să fie promovat nici în producţie. Nu este un personaj pozitiv. Şi ştiţi de ce? Este căsătorit cu o colegă, fata unui general care a luptat şi în Răsărit, deşi s-a distins în lupta cu armata lui Hitler până la căderea Berlinului. Care ste vina inginerului de tunele? El a declanşat războiul? El l-a trimis pe general pe front? Fiica acestuia, care de-abia învăţa să meargă în picioare? În câte procente este el negativ? De ce nu poate să fie tipic pozitiv?”.*

Poate că nu chiar acestea au fost cuvintele. Dar ideile sunt exacte. Sper să se păstreze înregistrarea undeva, într-o arhivă. reacţia a fost, oricum, pe măsură...

De la acelaşi microfon, Tita Chiper, o altă fostă colegă de-a noastră, cu alte exemple. Şi încă o mulţime de opozanţi. Prezidiul a pierdut controlul. Conferinţa a fost condusă până la sfârşit din loja centrală, unde domina Nicolae Labiş. De aici se da, de aici se lua cuvântul vorbitorului. Teza tipicului a rămas şifonată, de-a dreptul mototolită. Fără curajul lui Radu Cosaşu poate că nu s-ar fi întâmplat chiar aşa...

Şi trec anii... Reportaje în ziarele şi revistele vremii. Şi cărţile: “Opiniile unui pământean”, “A înţelege sau nu” şi, mai ales, “Maimuţele personale”. Spre nenorocul meu, nu-i cunosc activitatea din perioada postdecembristă, dar fără îndoială că nu a stat degeaba. Aflu de curând că publicistul şi scriitorul Radu Cosaşu, colegul meu de la Şcoala de Literatură, din seria cu Labiş, Carabăţ, Acsan, Lucian Raicu, Mugur, Tomozei, Ion Gheorghe, Doina Sălăjan, a fost distins cu Premiul de Excelenţă al *Radio România Cultural* şi al revistei *Observatorul cultural.*

Noroc şi viaţă lungă, prietene! Dă-i înainte!

Aurel Udeanu

Lumină neîncepută

De parcă nu I-ar fi fost de ajuns,
de parcă I-ar fi fost prea puţine patimile
pe care le-a îndurat, le-a cunoscut,
aici, jos, pe pământ, printre/ pentru noi!

Nici nu i s-a uscat bine oţetul de pe buze,
nici nu i s-au vindecat bine rănile
de la mâini, de la picioare, de sub coastă
şi trebui să-şi potrivească coroana de spini
şi s-o ia de la capăt, să urce din nou
pe Golgota. De data asta, în cer.

Stă acolo, sus, în Inefabil, de-a dreapta
De-Ne-Pătrunsului şi suferă că noi ne facem
rău singuri, ne-o căutăm cu lumânarea, ocolim
pârtia de lumină pe care El ne-o deschise,
o luăm totdeauna în partea opusă,
nu vrem să ne ridicăm capul din tină
şi să mutăm cerul pe pământ.

Ştie ce este suferinţa trupească,
ştie ce-nseamnă să simţi cum ţi se retează axele,
cum Universul înnebuneşte, se prăbuşeşte peste tine
şi invidiezi pietrele, ai vrea niciodată să nu fi descins
în această carne, îţi doreşti să devii mai repede
Nimic perfect, nefisurat, iresponsabil.

Suferă El pentru tot ce ni se întâmplă,
nespus suferă că nu vrem să ne odihnim în El,
I se rupe sufletul pentru noi,
iar suferinţa noastră nesăbuită, oarbă
Îl urcă pe El, în intelectul nostru, din nou, pe cruce,
Îl pune să repete patimile încă o dată
şi încă o dată, şl încă o dată, ca şi cum
acestea nu i-ar fi fost de ajuns pe pământ.

Dar cum ai putea ajuta un copil
cu care te-ai chinuit, l-ai făcut mare, are acum
viaţa lui şi nu vrea să te mai asculte, i se pare
că vrei să-l ţii în lanţuri, alege singur
să se îndrepte spre prăpastie, numai ca prăpastia
să fie doar a lui, să-şi pună doar el
semnătura pe ea?

În veci vom fi vinovaţi că refuzăm darul Lui
de-a locui în Nenăscut, de-a ne muta în Nepieritor,
o veşnicie ne vom căi că nu vrem să fim Însuşi El:
Lumină neîncepută, fagure fără prihană.
Cu toată ţărâna gândurilor, cu tot sângele cald
al Mielului înjunghiat de Paşti ce-şi curge ochii
la picioarele noastre murdare nu ne vom spăla,
nicicând, nu vom mai fi ca înainte.

Ne ducem toţi, unul câte unul,
şi-n ochiul Ofeliei nu va mai înflori niciodată prunul.
Se duce unul, în locul lui altul răsare,
o binecuvântare mare: Stingerea, se pare.
Dar cu El ce se va întâmpla?,
patimile sădite de noi în El cine le va secera?,
drămuindu-le bine, iarna, cine le va mânca?

litere

Al. Th. Ionescu, moralistul

Anul acesta, pe 28 martie, s-au împlinit 8 ani de la plecarea dintre noi a lui Al. Th. Ionescu. După ce în numărul trecut al revistei “Argeş” am discutat cele şase cărţi ale sale, consider că fragmentele următoare, alese din cele două cărţi de articole A(l)titudini şi A(l)titudini culturale, pot da seama de dimensiunea etică a inteligenţei lui. Înţeleg prin aceasta curajul de a spune lucrurilor pe nume învingând cenzurile interioare şi exterioare ce ne îngrădesc, falsificându-ne opiniile. Să spui exact ceea ce gândeşti cred că este astăzi unul dintre cele mai grele lucruri.

*

Ironia presupune o doză de înţelegere a adversarului, pe care politicienii noştri nu o au, şi un coeficient de rafinament cu care nu te naşti şi dacă ţi l-ai dobândit, n-ai mai avut timp să devii om politic.

*

Niciun aparat, niciun calculator, niciun manual, nicio planşă sau schemă sofisticată nu pot ţine locul dascălului şi nu pot băga în căpşorul copilului structurile logice care îl vor ajuta apoi să treacă prin viaţă.

*

Întrebarea e, la urma urmelor, cine e de vină. Clasa politică? Da, pentru că n-are nimic logic în prestaţia ei şi pentru că nu se gândeşte decât la binele personal. Şcoala? Da, pentru că sistemul de valori etice, pe care e obligată să-l implementeze, nu are nimic de-a face cu realitatea.

*

Să o lăsăm aşa, căci, ne învaţă cărţile pe care nu mai avem timp să le citim, societatea este un organism cu autoreglare. Atenţie, nu a valorilor, ci a timpului de receptare a valorilor. Omul care îşi face “cultura” la televizor poate ajunge mare: consilier, primar, parlamentar... Omul care îşi face cultura din cărţi poate ajunge, în cel mai bun caz, un prăpădit. De intelectual.

*

Sigur că există un remediu împotriva frustrării: asumarea propriei ratări.

*

V-ati întrebat vreodată câte mici drame umane se pot ascunde în spatele unor formule? “Şarpe monetar”, “aliniere a preţurilor”, “racordare la legislaţia europeană”, “aliniere la legislaţia europeană”.

*

Românului nu-i place să-şi vadă goliciunea sufletească în toată splendoarea ei, măruntă şi derizorie.

*

Aşa e viaţa politică locală: banală, nesemnificativă şi ruptă de realitate. Ca să nu zic coruptă.

*

Criza cea mare, criza-crizei, e că nu spunem lucrurilor pe nume.

*

O fi “ireal” să te gândeşti la un comportament “real” al politicienilor?

*

Politicianul român nu ştie când să se oprească. El crede că, odată ce a câştigat o demnitate, este veşnic alesul poporului, care a devenit pentru el prostime, iar drumul nu mai poate fi decât în sus.

*

În ceea ce mă priveşte, voi continua să-mi spun părerea, cu o onestitate care poate să meargă de la calm şi plictis până la furie. Voi lăuda ce e de lăudat şi voi critica mai abitir ca până acum ceea ce va fi de criticat. Până mă voi sătura. Dar nu voi lăsa nepedepsit pe oricine va mai spune că iau bani de la unul sau de la altul. Vai de chipul lui...

*

Aştept cu răbdare ziua în care în provincie, ca şi la centru, obiecţia va fi considerată o formă de respect. Va veni oare?

*

Dat fiind specificul vieţii politice româneşti, expresia “nicio raţiune” este perfect sinonimă cu “raţiuni politice”.

*

Căci omul nu are ochi decât pentru sine şi pentru învingători, iar şi pe aceia îi ia de martori la gândul ascuns, dar reconfortant, că îi e şi lui la îndemână aşa ceva. E profund uman, dar cât de trist că e aşa! Iată de ce, în momentele noastre cele mai bune, ar trebui să elogiem, fie şi doar în gând, pe cei care au fost învinşi. Să ne simţim aproape de ei, căci majoritatea dintre noi am pierdut de mult mai multe ori în viaţă decât am câştigat. Dar câţi dintre noi recunoaştem acest lucru?

*

Între a ne face iluzii ca toţi naivii şi a nu mai avea nicio speranţă ca toţi lucizii, e de preferat a doua atitudine.

*

E clar că în politică sentimentele n-au ce căuta, că politicianul aflat pe val n-are mamă, n-are tată, iar agentul motor al acţiunilor sale este doar profitul. De orice fel. Astfel procedează toate partidele din România, aşa că nu-i pot crede pe cei aflaţi temporar în opoziţie când se plâng de abuzurile celor de la putere. Câştigătorul ia tot! Este un principiu care funcţionează de când lumea.

*

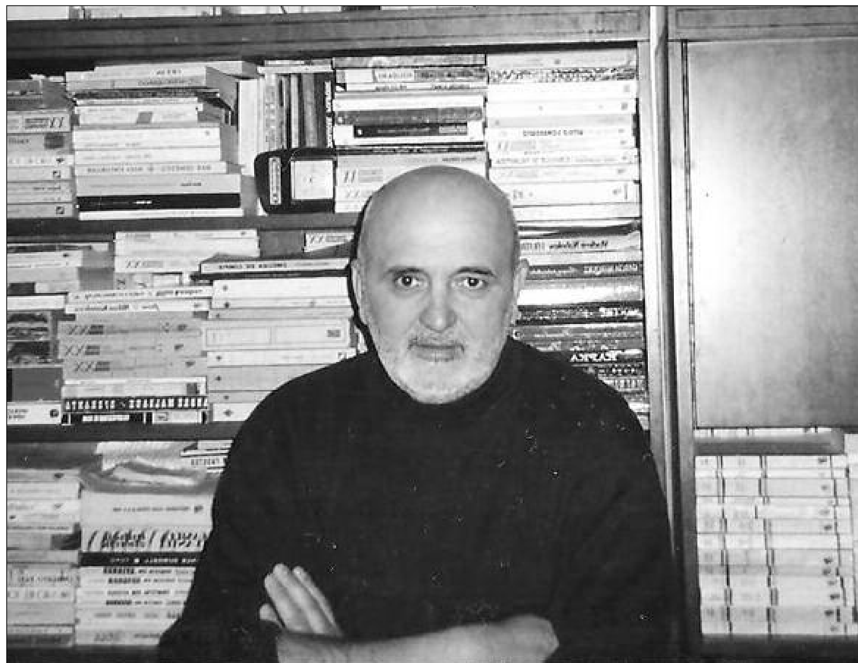
Trist şi adevărat: sub presiunea crizei economice, simţul civic nu numai că nu are sorţi să se manifeste, dar nici măcar nu mai există.

*

Mă dezechilibrează, de asemenea, lipsa totală de interes a dascălilor pentru elevii de valoare medie, care constituie grosul fiecărei şcoli. Nimeni nu-i bagă în seamă, nu transpiră (şi) pentru ei, cu toate că pe umerii lor va apăsa greul ţării. Mulţi dintre aceştia suferă, se închistează sau se revoltă, după temperament, aşteptând cu nerăbdare să termine o şcoală, care n-are răbdare pentru ei.

*

Câtă viaţă culturală are un oraş ca al nostru? Este o întrebare firească al cărui răspuns sincer nu este prea încurajator, chiar dacă un număr de festivaluri – poezie, film religios, folcloric etc. – punctează calendarul manifestărilor oficiale ale comunităţii. Ce se întâmplă cu viaţa culturală a oraşului între aceste festivaluri, care vin şi pleacă fără a lăsa prea multe urme? Şi aceasta este o întrebare la care n-ai un răspuns prea încurajator, dacă e să fim cinstiţi.

*

E reconfortant să vezi atâţia tineri adunaţi la un loc, să te “contaminezi” şi tu de tinereţea lor, de entuziasmul şi de optimismul lor. Dincolo de toate mizeriile vieţii, de salariile mici, de dispreţul autorităţilor, meseria de dascăl are acest mare avantaj: te ţine tânăr; dacă vrei, poţi avea de fiecare dată vârsta elevilor tăi. Ceea ce nu e deloc puţin.

*

Aroganţa în învăţământ este mai periculoasă decât oriunde. Cum la fel de periculoasă e şi tendinţa de a le cere dascălilor să se îngroape în hârtii. Câte hârtii, tot atâtea justificări. Câtă justificare, tot atâta lucru de formă.

*

Eu unul, în naivitatea mea, de care râd toţi triştii politicieni locali, mai cred în regenerarea acestei naţii, în purificarea ei morală prin voinţă proprie.

*

Decât o carte proastă cu idei rumegate de-a gata de tip Coelho, e mai bine să-i pui în mână adolescentului o carte serioasă. Căci aceasta poate acţiona ca un vaccin. Te învaţă să preţuieşti valorile umane şi să accepţi că toate au o vreme a lor.

*

Ceea ce mai vreau să spun este următorul lucru: pericolul cel mare, în provincie, este exacerbarea propriei valori. Creatorii, onorabilii de altfel, pierd contactul cu nivelul superior al domeniului cultural în care activează şi încep să creadă că valoarea lor este mult mai mare decât “văd” alţii, iar lipsa simţului critic şi autocritic este, pe termen lung, distrugătoare. Ca să nu mai vorbesc de tot felul de veleitari care cred că fiecare vers al lor este o inestimabilă contribuţie la patrimoniul universal.

Selecţie de LEONID DRAGOMIR

Politicianul român nu ştie când să se oprească. El crede că, odată ce a câştigat o demnitate, este veşnic alesul poporului, care a devenit pentru el prostime, iar drumul nu mai poate fi decât în sus.

litere

Gruia Novac

Nicolae Labiș ar fi împlinit, în 2016, 81 de ani

Prieteni, Nicolae Labiș trebuie citit și recitit; de explicat, doar la cerere. Naturalețea versului lui poate fi prilej de ironie pentru superficiali sau oportuniști, dar asta nu înseamnă diminuarea valorii lui care doar cu a lui Eminescu poate fi asemuită...

Iași, 1952, toamna. Sediul organizației orășenești a Uniunii Tineretului Muncitor se afla într-o clădire veche, dar cochetă, cu fațada la trotuarul apropiat și cu intrarea laterală-sud pe niște scări îngrijite de beton, clădire aflată pe strada Cuza Vodă, aproape de și pe aceeași parte cu Turnul Goliei. Aici, într-o duminică dimineața, cu încă doi-trei colegi de la Școala Pedagogică „Vasile Lupu“, am fost convocați (sic!) la o ședință a cenaclului literar al tineretului muncitor. Printre participanți, și elevul Nicolae Labiș. Nu i-aș fi reținut numele, dacă nu s-ar fi răspândit, rapid și fără efort, zvonul stârnit, nu știu de cine, că acest elev de la Școala Medie „Mihail Sadoveanu“ (azi Colegiul Național) a fost mutat disciplinar de la Liceul „Nicu Gane“ din Fălticeni.

Ce-a citit atunci – dacă va fi citit ceva – nu-mi amintesc, însă fizionomia adolescentului mi-a rămas întipărită în memorie. Ochii erau teribil de pătrunzători, sprâncenele bogate aproape că se uneau, două cute deasupra nasului evidențiau un nas puternic și hotărât (ca să nu zic obraznic!), o mustață mijită bine, cu un contur stufos dar neglijent, toate arătau o figură de copil, încruntată (sau poate concentrată!), care scotea la vedere o bărbie, frumos conturată, de om matur. Părea să se exprime greoi, în momentul acela, cu o naivitate pe care mi-o explic azi, motivând observația prin existența unor buze groase care-i dădeau o alură de bărbat bosumflat. De altfel, și acum mă animă încredințarea că tânărul – oricum, mai altfel decât noi, ceilalți – nu numai că părea, dar chiar purta cu sine o nemulțumire tacită.

Când am terminat eu școala (în 1953), am aflat că plecase la București, chemat ori recrutat, unde urma cursurile „fabricii de poeți“, adică Școala de Literatură și Critică Literară „M. Eminescu“.

Târziu, destul de foarte târziu am făcut cunoștință, în direct, cu întreaga lui operă, fascinantă prin unicitatea dată de un gen de valoare pe care n-o găsim la niciunul din generația sa.

Moartea prematură i-a fost, paradoxal, benefică. Aplecarea serioasă asupra poeziei sale, de către condeiele nefabricate ale timpului de atunci și de mai târziu, au arătat, în amănunt, toate, chiar toate fațetele Omului și Poetului. E de la sine înțeles că speculațiile au prevalat adesea, dar acestea n-au întinat totuși aura pe care Nicolae Labiș o poartă. Și nu-i am în vedere doar pe obsedații care bat aceeași monedă: complotul. N-au scăpat de „aceștia“ nici Eminescu, nici Marin Preda, nici chiar Cezar Ivănescu...

Că a avut o viață, hai să-i zicem interesantă, e adevărat! Eticheta hilară de „poet comunist“, pusă de cei care nu sunt în stare să îngaime câteva propoziții raționale despre ideologia comunistă, nu va reuși nicicând să-l înțeleagă pe Poetul care pricepea cel mai bine, dar în felul său, conceptul de libertate. De ce a fost exclus Labiș din U.T.M.?! De ce? Că era poet comunist!? La Congresul Scriitorilor din Republica Populară Română, cu lucrări desfășurate pe zile multe (18-23 iunie, 1956), Raportul General al U.S. din R.P.R. a fost citit de secretarul general (al scriitorimii), Mihai Beniuc (scriitor, de altfel, cu antecedente poetice de luat în seamă prin volumul, *Cântece de pierzanie*, din 1938, plină perioadă interbelică!) făcea referiri și la... „indisciplinați“. Iată un fragment: ***„Se găsesc și din aceia care preferă libertatea de a nu vorbi despre marile adevăruri ale vieții, ale omului, și de a purta pe cititor de nas. Snobism, evazionism, influențe ale ideologiei burgheze, infiltrații liberaliste în capul artistului, slaba pregătire ideologică, lipsă de contact multilateral cu realitatea precum și confuzii cu privire la raportul dintre libertate și îndrumare, pot face câteodată și pe la noi pe unii să alunece în gropile de lângă drum și să pornească după focuri mincinoase pe cărări inexistente. Adesea este cazul la tinerii care vor să «măsoare veacul cu pasul lor și singur». Întocmai cum spune un copil pe care vrei să-l ajuți să treacă peste prag și el răspunde încăpățânat «Eu trec» și cade. Așa tânărul poet Labiș, de exemplu.“***

Argumentele critice ale lui Mihai Beniuc, de la „snobism“ și până la „jocurile mincinoase“, au în vedere mai multe persoane, numele lui Labiș fiind rostit in extremis. Poate că întregul lui comportament de gândire și statura etică îl deosebeau dintre toți ai generației lui, conferindu-i un statut de personalitate unică. Acest „amănunt“ l-o fi sesizat și raportorul, așa că alegerea numelui vine ca o confirmare a individualității sale. Eu nu cred că regimul era deranjat de talentul său indiscutabil, ci mai cu seamă de curajul cu care punea niște adevăruri incomode în forme artistice care depășeau posibilitățile scriitorilor (sic!) vremii. Crezurile sale, inoculate odată cu educația tacită primită de la părinții și bunicii din Poiana-Mărului și Mălini, erau exprimate cu sinceritatea mărturisirilor, nu prea pe placul politicienilor aleși, atât dintre pământeni, cât și dintre alogeni, în proporție egală. Dar Labiș avea „boala privighetorii“: nu putea învăța altă melodie și, fiindcă iubea libertatea, refuza mereu și mereu... eliberarea. (Cine cunoaște povestea s-o rememoreze!)

Prieteni, Nicolae Labiș trebuie citit și recitit; de explicat, doar la cerere. Naturalețea versului lui poate fi prilej de ironie pentru superficiali sau oportuniști, dar asta nu înseamnă diminuarea valorii lui care doar cu a lui Eminescu poate fi asemuită. ***„Este grozav de vesel în oraș - / Tramvaiele cu muzica lor dură, / Copilul cu nas cârn lipit de geam / Și, într-o curte, tufa de răsună... / În fiecare dimineață cred, / Când șuierând pășesc cu vântu-n față, / Că niciodată încă n-am trăit / O mai fermecătoare dimineață.“*** (*Cuvântul eroului*, vol. „Primele iubiri“, E.P.L., București, pag. 380, din care vom mai da exemple). Când l-am văzut, în 1952, nu știam cine este. Acuma – asta însemnând toți anii mei ulteriori – cineva-mi spune că POETUL Labiș e chiar cel de-atunci. Frânturi din scurta lui perioadă ieșeană am aflat de la prietenul și colegul meu de facultate, poetul Vasile Filip, care-a-nvățat în aceeași clasă cu Labiș la „Național“, fiindu-i tovarăș și-ntr-o tabără montană. Cică îi intimida și pe profesori cu inteligență lui, însă mai ales cu spontaneitatea care nu ierta. Îmi relata, Vasile Filip, că Labiș părea un om grăbit, de aceea probabil citea enorm și mereu, punea întrebări îndrăznețe, imposibile pentru vârsta celorlalți colegi, dar și încerca să(-și) răspundă rapid, parcă pentru a se verifica și fără să-i pese că ceilalți rămâneau uluiți. Se grăbea...

...Revista „Viața Românească“ din ianuarie, 1957, publica, postum, o poezie pe care N. Labiș o scrisese în ziua de 3 decembrie, 1956. Exact cu o săptămână înainte de nefericitul accident de tramvai (10 decembrie, 1956!). Pe ***2 decembrie, 1956 împlinise 21 de ani. Era născut în 1935***. Strofa întâi trebuie să v-o reamintesc: ***„Sunt douăzeci de ani și încă unul... / N-aș vrea nici unul să i-l dau minciunii / Să zboare toți spre zare cum colunul / Care apoi se-ntoarce în pântecul genunii.“*** (*Sunt douăzeci de ani...*, pg. 323).

Mulți cititori, și când spun mulți îmi rezerv dreptul de a păstra, pentru mine, o doză severă de relativitate, mulți – ziceam – reduc poezia lui Labiș la patetismul din „Moartea căprioarei“. E riscul lor, aceștia nu-l vor înțelege niciodată pe Labiș, acceptându-i pe moraliștii, pe puriștii care, din motive (interese?) ferme, obscure însă, îl vor târî în zona speculațiilor ideologice, care prind teribil la oportuniști. Nicolae Labiș, însă este creatorul unei poezii insurecționale, mascată de inteligența artistică a poetului și de veșmântul stilistic a cărui unicitate stă în chiar eufemismele mai dificil de sesizat de către profani. Mă ascultați? Mă urmăriți? ***„Trec văile cu cântec, și-n cântec urc pe coaste / Ca să cobor spre alte văi largi, cu nou cuvânt... / La cumpăna de munte, sub cerurile vaste, / Mă las tăcut cu ceafa la pământ. // Scântei și muchii lucii în zări, pe stânci, vibrează / Când sufletu-n tăcere cu lună mi-l încarc / Și-mi răspândesc făptura pe-ntregul pisc de rază, / Descătușând prelungul minții arc. // Reiau apoi colanul de zile dăruite, / Le-nșir pios pe cale și sufletu-mi încord, /Astfel, pân-oi ajunge la mările-nverzite, / La mările uitării, cu sloiuri, de la nord.“*** (*Odihna lăutarului*, pg. 210, datată: iulie, 1956, Mălini).

E-adevărat, că unele poezii, la o analiză cu celeritate întocmită, pot conduce la opinii care să nască, vezi Doamne, certitudini. Da, titluri precum *Partidului* (pg. 283), *Manifest* (285), *Comunistului* (71), dar, ca-n *Bilanț* (288) de exemplu, ele sunt destinate celor cu știință de carte, nu activiștilor (de orice fel), nu fărăfrecvențiștilor, nu rebelilor fără rebeliuni. Ce-ar înțelege **aceștia** oare din fragmentul final din ***Bilanț***? ***„Se măcinau vechi legi și se surpau, / Și izvorau elanuri uriașe, / Prin noapte pâlpâia cu licăriri / Fluorescența noilor orașe. / Iar oamenii simțeau cum cu putere / Un sânge nou le arde în artere, / Cel care a decis și a schimbat, / Și viselor le-a dat puteri și viață, / Tot eu eram, de mine oglindit, / Tot eu – mulțimea adunată-n piață.“*** (!)

Curios, n-a scris despre Lenin, nici despre Stalin, dar i-a făcut o statuă lui Marx, care ***„de-un veac încheiat s-a săpat nepătat / Chipul lui viu în mentalul memoriei mele.“*** N-ați citit versurile de la pag. 281! *Lui Marx*. Lăsându-vă vie curiozitatea, vă ademenesc doar cu câteva, numai și numai pentru a vă convinge că el n-a scris doar „Moartea căprioarei“!... ***„Marx, mi-amintesc și-acum de tine. / Zburdai cu puștanul în cârcă, și-n creierul tău / Gânduri în timpul acesta treceau în dulbine, / Să limpezească pe veacuri lumina de hău. // Să doară-acest timp consemnându-l, să doară, să cheme / Lumea la clopote și la blesteme, / Să cheme, să doară, să cheme-n vibrări repetate / Lumea la fapte și luciditate.“***

⟶

litere

Serghie Bucur

ENCICLOPEDIA CALINIC

O covârşitoare întâlnire spirituală cu Înalt-Prea-Sfinţia sa Arhiepiscopul Calinic Argeşanul mi-a prilejuit-o, în această toamnă, două din seria de cărţi semnate de preacucernicul părinte, sub titlul TOATĂ VREMEA-ŞI ARE VREME, ce au văzut lumina tiparului sub teascurile Editurii Arhiepiscopiei Argeşului şi Muscelului, în frământatul an de după Hristos 2016. Lucrare enciclopedică, „Toată vremea-şi are vreme" cuprinde volumele I -1944-1971, II – 1971-1985, III – 1985-1990. IV – 1990 şi V – 1991-1992. Împrejurarea a îngăduit să mă aplec numai peste paginile volumelor IV şi V, adevărate tomuri ce tezaurizează momente de răscruce în evoluţia României post-decembriste, în anii de binefăcătoare întoarcere a mărinimiei lui Dumnezeu, către năpăstuitul pământ românesc de comunism.

Cărţi de iscusită consemnare şi înţeleaptă aşezare pe cântarul moralei noastre creştine, aceste volume fac parte din monumentul editorial amintit, uzitând de genurile publicistice în care prodigiosul Arhiepiscop Calinic captivează, informează şi luminează cititorii acestei inedite şi stufoase lucrări. O policromie a caracterelor în alb şi negru se împleteşte cu aceea a faptelor, a gândurilor – bune şi rele – pe fundalul de esenţă vie pentru România în sfârşit liberă, alcătuind o lume zugrăvită în admirabile portrete, reportaje, interviuri, eseuri şi interpretări – de pe înălţimile eticii credinţei stărbune. Edificiu cu valenţe jurnalist-scriitoriceşti, de la gravul amar la elocvenţa omenescului, dublate de efluviile conştiinţei neobosit ascendente întru Iisus Christos Mântuitorul, întregul ciclu cărturăresc-istoric TOATĂ VREMEA-ŞI ARE VREME aduce timpurile privite de autor, cu luciditate critică şi creştineasc- înţelegere, când cu mulţumire, când cu iertare, când cu aspra judecată, aidoma cronicarilor valahi şi moldavi, săpând în stâncile lui Kronos vigurosul urcuş – în cumplite meandre – către Binele pândit de înverşunatul Rău.

Prima carte, tomul IV în ordinea seriei TOATĂ VREMEA-ŞI ARE VREME (concept cronicăresc Neculce-Hasdeu), trece în revistă, după coperta I, cu podoaba arhitecturală a mânăstirii Pissiota, de-a lungul a 500 de pagini, personalităţi, evenimente şi locuri vizitate de părintele Arhiepiscop Calinic. Înmuiată în evlavia faptelor creştineşti, peniţa fericit purtată pe pergamentul memoriei complineşte nevolnicia Răului omenesc în antiteza adesea pozitivată de toţi aceia smeriţi şi devotaţi Binelui. Orizontala părtaşilor la faptele şi întâmplările binecuvântate, cu bucurie sfântă aşternute pe hârtie, se întretaie echilibrat cu verticala intensităţilor – luminos-umbroase – în care dramaticele istorisiri povestite în carte s-au petrecut.Vâltoarea şi seninul sunt pe rând sau laolaltă reprezentative, în materia a aproape 60 de subiecte. Constrâns de spaţiu, notez: „Primul Sinod Ortodox Român după Revoluţie" (p.31), „Decapitarea" Patriarhului Teoctist" (163), „Detronarea Episcopului Emilian Birdaş de Alba Iulia" (233), „Constituirea Parlamentului României 9 iunie 1990" (307), „Bâtele „democraţiei" prin Cetatea lui Bucur" (370), „Întoarcerea Regelui" (473).

Trec la a II-a carte, volumul V, care, sub acelaşi titlu cronicăresc, paginile scrise alternează cu numeroasele altele consistent şi artistic ilustrate, ca de altfel şi precedentul, cu portrete, scene de grup şi reproduceri după documente capitale în acea „Vreme" căreia îi sosise vremea ori sorocul să se întâmple pe drumul pe care plecaserăm cu toţii – fericiţi, dar orbi, fără busole! Cu inimile sus ridicate, să ni le ierte şi să ni le lumineze Dumnezeu! Pe mai bine de 500 de pagini, regăsim oameni, momente şi înfăptuiri care, cu tot sângele vărsat începând din seara zilei de 22 decembrie 1989, unii, foarte mulţi şi foarte răi – în „subordinea" Satanelor alogene şi străine, alţii – puţini şi patrioţi, au tras România pe alte făgaşuri... Spicuiesc: „Conferinţa Naţională a Preoţilor din România" (12), „De la oi, la Parlamentul României" (52), „Noul Seminar de la Piteşti" (181), „Maica Alexandra" (197), „Teodor Stolojan" (329), „Siguranţa Naţională a României" (457), „Prin Moldova-Basarabia" (505). Imaginea uşor difuză a primei coperte, redă spirala orizontală în decupajul din brâul uneia din sfintele mânăstiri, prefăcându-se într-un nor fremătând de îngeri... Şi care devine pământeană îndată ce, din luxuriantul evantai al paginilor, ca şi în volumul precedent, iconografia şi izvoarele documentare edifică – în abundenţă – valoarea istorică şi literară a întregului proiect editorial.

Cu sclipitoare inserţii din Nicolae Iorga, aceste scrieri ale Arhiepiscopului Calinic Argeşeanul, alături de celelalte, înalţă coloane pentru un templu al dramaticelor Vremi care îşi trăiesc vremea într-un continuu şi febril prezent. Substanţa lor e oamenii şi faptele acestora, mireni şi slujitori fie ai Ţării, fie ai Bisericii – Casa Sfintei Treimi. De la solemn, la frusta sinceritate, părintele Calinic ne este ca lumina zilei: „ – Bunicii i-a plăcut mult cartea. Când am întrebat-o ce părere are de carte, a zis plină de voioşie: - Măi, măi, dar mare trăznit a mai fost şi Calinic, ăsta!", detaliu din dialogul prea-cucerniciei sale cu preotul Silviu Dumitrache, parohul de la Corbeni, despre cartea ajunsă la bunica acestuia. (IV, p. 11); „ – Gata, s-a dus dracului! Peste două zile, pe deasupra chiliei lui Bartolomeu Anania, elicopterul cu familia Ceauşescu, decola de pe acoperişul Comitetului Central. (...) Mult „revoluţionarul" Bartolomeu n-a putut ieşi în piaţă (...). Acum se mulţumea cu „scârţâitul oaselor", cu elicopterul zburând pe deasupra străzii Brezoianu, unde se afla garsoniera îmbietoare şi pe micul ecran, pe Patriarhul Teoctist cum aştepta pe scara Televiziunii să-i vină rândul la studio (...). De data aceasta, Bartolomeu Anania, în dosul perdelelor, iar Teoctist în bătaia puştii! Biata sciatică! Semna al Providenţei!" (IV, Grupul de Reflecţie, p. 145-146); „ – Aţi chemat pe Regele Mihai la Curtea de Argeş pentru sărbătorile Crăciunului? – Nu l-am chemat! A venit singur şi din proprie iniţiativă. – Câte persoane au sosit în Argeş? – Niciuna! A venit Emil Hurezeanu de la Europa Liberă şi tot insista să deschidem poarta pentru că a venit să vadă pe Regele Mihai! – Aşadar Emil Hurezeanu avea informaţii că este deja sosit în palatul episcopal. – De data asta nu mai avea informaţii de niciun fel, dacă el mă întreba pe mine unde este Regele (...) – De unde aţi ştiut de venirea Regelui Mihai în România? – De la consilierul Mihai Marinescu, de la Domniţa Bălaşa, unde a participat şi principesa Margareta, care a spus despre venirea tatălui său la ora şase seara pe Aeroportul Otopeni, iar Simina Mezincescu organiza această vizită la Argeş, pentru a se reculege la moşii şi strămoşii săi, care se odihnesc în Catedrala lui Neagoe Basarab. – Dacă le-aţi pregătit camere de găzduit la Posada (hotel – n. red.) înseamnă că eraţi sigur că vor veni la Argeş. – Nu prea eram sigur, pentru că în dialogul telefonic cu Simina i-am spus că Regele Mihai este o persoană oficială şi că nu poate veni ca persoană

particulară, fără să ştie Preşedintele României, care-i asigura paza şi securitatea personală. (...) – Atunci dacă nu aţi ştiut mai dinainte, de ce aţi pregătit în Sala Manole, sala tronului, un jilţ preţios, regal. Pentru ce l-aţi aşezat în acel loc? Cu ce scop? – Acel tron era al Regeleui Carol I, pe care l-am adus în Sala Manole a Muzeului Judeţean Argeş, pentru o expoziţie documentară şi a rămas acolo mai multă vreme. (...) – Dar de unde aţi luat coroanele pentru încoronarea Regelui Mihai? – E culmea, domnilor deputaţi şi senatori! Cum puteam să fac eu încoronrea Regelui Mihai în Sala Manole? Sunt eu deputat şi episcop, dar insinuările acestea nu au niciun temei. Ar fi fost o bravură copilărească şi grăbită. Revenirea Regelui o hotărăşte Parlamentul sau poporul român printr-un „plebicist", vorba mucalitului Caragiale. Cât despre coroanele regale pot spune că-s la Muzeul de Istorie al României, care nu se dau aşa la voia întâmplării! – Aţi dori să vină Regele Mihai la cârma României? – Aceasta nu o hotărăsc eu. Am spus mai dinainte cine are putere să o facă. (...) Colegii mei din Parlament erau curioşi să le spun cum a fost şi de ce nu ajuns Regele Mihai la Argeş. După o vreme am fost lăsat în pace". (V, p. 9-11). Unul din semnele temeinicei cronici a TOATĂ VREMEA-ŞI ARE VREME îl desferecă cititiorul aplecat asupra acestei paradigme: „Pe 3 ianuarie 1990, spre seară, unul câte unul, ierarhii soseau la Bucureşti, de pe întinsul întregii ţări. Pe feţele lor se citeau îngrijorări ascunse şi nemărturisite. Nimeni nu avea curajul să întrebe ceva, pe careva. Parcă ne-a pălit pe toţi o muţenie colectivă". Vremea ce vine îşi va avea vremea lecturii impresionantei enciclopedii cronicăreşti, pe care Arhiepiscopul Calinic al Argeşului o lasă posterităţii, un imens şi îndreptător dar spiritual al spiritului creştin ortodox românesc.

Cu sclipitoare inserţii din Nicolae Iorga, aceste scrieri ale Arhiepiscopului Calinic Argeşeanul, alături de celelalte, înalţă coloane pentru un templu al dramaticelor Vremi care îşi trăiesc vremea într-un continuu şi febril prezent.

⟶ Nu ştiu câţi cititori serioşi mai are Nicolae Labiş în ceasul de faţă; dar simţul meu nativ îmi spune că foarte mulţi dintre aceştia sunt defetişti, explicaţia putând fi găsită în absenţa lecturilor, concomitente cu judecata analitică logică. Singurul lui volum, *Primele iubiri*, din 1956, urmat de postumul *Lupta cu inerţia* (1958), sunt în măsură să-i convingă de bunăcredinţa Poetului care a căutat permanent „curatul sunet al perfecţiunii", dintr-un noian de teme variate, selectate fără precipitare şi cu stăpânire, puse într-o euritmie doar la Eminescu simţită. E banal să afirm că forma şi fondul constituie un tot consolidat perfect, dar o spun mai ales pentru aceia neobişnuiţi cu travaliul serios. În cazul lui Labiş exemplificările aproape că-s inutile, dar dacă o fac, e pentru că mai bine să prisosească, decât să rămână „omul" nedumerit... ***„Cineva-mi spunea: «În lume / Echilibru-i neclintit – / Fericite-aceste spume / împăcate-n infinit, / Fericiţi şi noi, în timp / Înecaţi şi-n Olimp – / Sufletul limpede, cugetul clar... / Marea respiră precum ar dormi / Calmă, puternică-n zorii de zi... / Et quelle paix semble se concevoir!» // Şi ce pace pare a se zămisli!"*** (*Marină*, pag. 261).

Poate că cel care a înţeles cel mai bine opera lui Nicolae Labiş este Nicolaie Cârlan, biograful lui, trăitor în Suceava, un excepţional istoriograf şi un împătimit al poeziei bune.

Eu? Nu mă mângâi la gândul că, alături de alţi stâlpi, aproape biblici, ai Literaturii Române, îl am şi pe „prietenul" meu în spirit şi gând, ***Nicolae Labiş***. Mi-o spune însuşi Poetul, şi le spune la fel tuturor acelora care pricep „omul recent" – pur şi... perfect –, în dorinţa intenţională de găsire (sic!) a panaceului universal pentru întronarea dreptăţii pe Planeta Albastră. ***„Atunci, puri şi mândri, când vom apuca / Frânele vremii în palme ca-n cleşte, / Nu-i vom ierta pe cei răi şi cei laşi, / Vom răsădi tot ce încă lipseşte. / Astăzi, în creşterea noastră de mai, / Sporiţi-vă forţa simţirii şi-a minţii, / Sorbiţi însetaţi şi cu cugetul treaz / Cele ce pot să ne-nveţe părinţii."*** (*În mai*, pag. 436).

Nicolae Labiş? Ar fi împlinit în acest trecut Decembrie – mai nins ori mai nenins – 81 de ani.

SIGILII ŞI PECEŢI*

Cu aparenţa unei sumativităţi în triplete de stanţe, prin numerotarea lor „se încifrează” etimologic şi la vedere maxima şi absoluta stabilitate planimetrică — statornicie, dar şi nesfârşita vibraţie a zbaterii fiinţei în nemişcarea fără limită a timpului.

I.V.B.

„Iconosfera noastră modernă — aveam să scriu în 1991 la apariţia primei cărţi de versuri a lui Vasile Rodian, *Jefuirea templului*. Poeme — este, în urma conclusivei ruperi istorice din 1989, modificarea conceptului de artă (poetică) prin chiar această rămânere în-de-sine a poeziei”, a celei adevărate — se înţelege.

Iată, însă, că după cartea de debut — cea din 1991 —, şi următoarele două (*Reconstituire anarhică*, 1997 şi *Surâsul potecii ascunse*, 2003), Vasile Rodian avea să ivească a treia sa carte de poeme (cum şi le denumeşte, de altfel, pe toate) *Sigilii, peceţi* (2006), carte despre care, iarăşi, ne face bucurie, încercare şi trebuinţă să scriem acum. Pentru că sub semnul şi puterea sigiliilor şi peceţilor se marchează, precum vedem, jumătatea unui drum poetic alcătuit din două continuităţi, doar cronologic succesive (una alteia), consecutive.

În sine, titlul *Sigilii, peceţi* poartă metaforic veşmântul unui trainic eleatism perpetuat în cele două continuităţi. Vom face, aşadar, un scurt popas în dreptul volumului de la jumătatea celor două continuităţi, uzând de cuvenitele citări argumentative şi glosând succint în jurul lor.

Ca tehnică poetică proprie (dau acestei sintagme înţelesul particularizat, ba chiar unicizat, al termenului de stil — în formula „stilul este omul”), volumul din miezul celor două continuităţi, în discuţie aici, permite selecţia pentru ilustrare şi argumentare a unor stanţe (de mărimea, mai bine-zis de micimea) unui poem.

Iată cele mai dense (poetic vorbind — ele însele — nu noi) din această categorie a stanţelor-poem:

Drumurile întind corpul / rotirea / la umbra unui zid / împotriva înălţării prin sine / înviorată e disperarea // (**Recidivă**)

Este cea dintâi imagine-blitz, o strălucitoare hologramă atât de tensionată şi de fulgerătoare care imprimă clipei unice a revelaţiei poetice pecetea eleatismului.

Tot astfel (dar într-un unic altfel!) o altă hologramă prinsă sub o altă pecete, unde imaginea momentană prinde eternitatea pură personificată — de fapt fulgerător revelată — prin majuscula pronumelui El:

Mările, depărtările / tot felul de nave / care îţi brăzdează sufletul / rude îndepărtate / şi El care vede pământul / dar nu îl atinge // (**Direcţii**).

Aceeaşi imagine (iarăşi alta şi în alt fel închipuită poetic) întruchipează eleatismul — principiul contemplativ filosofic — în metafora (aparent la-ndemână, aproape banală) a titlului unui poem: Circuit închis, însă pe larg întrupat, fixat în cele trei puncte care numerotează (1, 2, 3) cele trei stanţe-poem(e). Aici stilul este (adică stă) — în transluciditatea acestui poem — prin aceea că în planimetria (neschimbătoare) a lumii eleate, în puritatea ei de cristal, cele trei puncte numerotate sunt „trinitatea” fixităţii absolute — mereu neîmpuţinate şi mereu sporite, mereu altele şi mereu neschimbate, mereu obosite şi mereu obositoare — chinul nesfârşitelor zbateri ale fiinţei în eterna neschimbare. Cu aparenţa unei sumativităţi în triplete de stanţe, prin numerotarea lor „se încifrează” etimologic şi la vedere maxima şi absoluta stabilitate planimetrică — statornicie, dar şi nesfârşita vibraţie a zbaterii fiinţei în nemişcarea fără limită a timpului.

Pe pagina următoare (20) întâlnim revelată o altă imagine-poem a aceleiaşi (şi mereu altei) holograme: a istoriei — clipă nu doar a eternităţii risipirii fără sfârşit şi fără sens a fiinţei:

Lucrători cu ciocane, dălţi / stânca e stârnitoare regatul de sus / regatul de jos / un salut ţie / aprins în drumurile soarelui / faraonul a ajuns fluture / care zboară în rotocoale — / zăgazurile vremii sale // (**Dincolo de stânci**)

În înşiruirea neîntâmplătoare şi neexhaustivă a hologramelor imageriei poetice a lui Vasile Rodian, iată şi o altă şi un alt fel de întru(chi)pare a ideii: imaginea-idee de un suprem esoterism întrucât ea încifrează (nemetaforic, nesimbolic, dincolo de orice etimologie) aparenţa pură, nesfârşită şi totuşi ocultă a vremelniciei:

Ceea ce mişcă / e mişcat de ceva / indienii cu elefanţi / prinşi în trecutul de umbre / dezrobirile zeului / fără să fie el cuprins // (**Şanţurile regilor**).

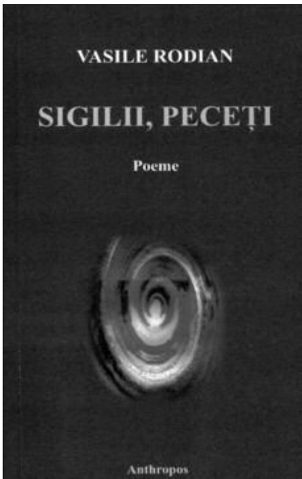
Premonitoriu, editorul unui volum anterior al lui Vasile Rodian (*Reconstituire anarhică*. Poeme, Hestia, 1996), pe coperta IV selectase un fragment dintr-o încă şi mai veche intuiţie critică a mea în legătură cu determinarea trăsăturilor definitorii ale poeziei lui, fragment din care transcriu aici:

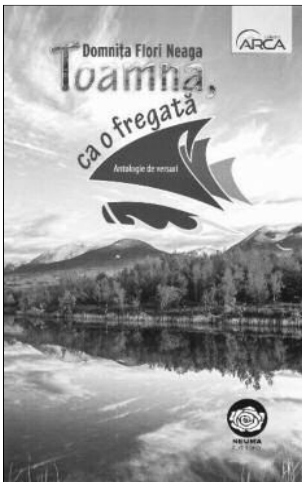
„Spuneam, demult, că Vasile Rodian atribuie discret şi prudent sensuri; acum mi se înstăpâneşte convingerea că el are (avea dintru început) instinctul de a reface la scara poeziei sale un aspect esenţial al avatariilor simbolicii care guvernează destinul omului modern. De aici rezultă şansa unui plan ideatic propriu în care, bunăoară, refuzul de a echivala, de a sinonimiza cotidianul cu efemerul se tălmăceşte poetic prin paradoxala atitudine a răsturnării eternului, a grandiosului în vremelnicie, în heracliteana trecere, dar nu în derizoriu.”

Acum întrevăd finalul premoniţiei: Plecarea din templu ce avea să împlinească cealaltă jumătate a unei valoroase şi unice continuităţi, definitorie pentru poezia lui.

IOAN VIOREL BOLDUREANU

* Vasile Rodian, Sigilii, peceţi. Poeme, Timişoara, Editura Anthropos, 2006.

Povara iubirii?...

Domniţa Neaga din Roşiorii de Vede a găsit de cuviinţă să iasă în lumea literară, în 2017, cu o antologie de poeme din cele patru volume publicate: **Noaptea ploilor acide** (2000), **Călător spre Crucea Sudului** (2002), **Muntele din vis** (2013) şi **Floarea de lotus** (2016). E un bilanţ semnificativ pentru o autoare care poartă în sânge adagiul festina lente şi pentru care metafora a devenit un mod de existenţă. Apoi, este evident faptul că poeta abordează cu aceeaşi dezinvoltură atât versul clasic, cât şi pe cel al prozodiei bulversate, şi nu de puţine ori bulversante, fără să fie cazul autoarei care îşi poartă cu farmecu-i specific povara iubirii. De data aceasta, am avut surpriza unui adăugat supranume, coperta, cu o superbă imagine, fiind străjuită de Domniţa Flori Neaga. Sună bine. Şi nu numai atât. În felul acesta se „produce” o fericită interferenţă cu labirintul poetic al volumului **Toamna, ca o fregată**.

Semnul întrebării din titlul acestui material nu e fără rost. Iubirea-i într-adevăr o cruce şi doar de pe altarul ei orice muritor se poate înălţa, iar înălţarea presupune o evidentă şi necesară lepădare de sine, de egoismul cotidian paralizant, iar fenomenul merge până acolo când două fiinţe îşi conjugă identităţile, rezultanta fiind un singur trup, căci, nu-i aşa?, trăirea iubirii la intensitate maximă se înscrie pe calea atingerii androginiei. Şi atunci, paradoxal, povara se subţiază, se rarefiază şi devine uşoară, echivalentă cu ieşirea din labirint, poezia cuvântului intrând în zona tăcerii, unde nu rămâne decât candoarea sentimentului atotbiruitor.

Iubirea e, aşadar, o invazie atotcuprinzătoare ca o ardere a inerţiei, care poartă o forţă ziditoare, de eliberare a unor energii nebănuite, aşezând două persoane într-o stare dialogică pe aceeaşi lungime de undă. E cazul să ne aducem aminte de **Replici**(le) lui Mihail Eminescu. Şi, dacă tot am ajuns aici, să începem cu finalul volumului poetei, şi dumneaei **Trestie gânditoare**: Trupul meu, un roi de stele, mănăstire să îţi fie,/ Tu, călugărul sihastru, vieţuind întru vecie! Suntem în faţa unei extrem de interesante triade („trestie gânditoare”, „roi de stele” şi „mănăstire”) care, în aparenţă, tinde către materialitate, când, de fapt, vectorul, plecat din formularea lui Blaise Pascal, devine purtătorul subordonării materiei faţă de spirit, lumină şi rugă, adică iubire mântuitoare, dincolo de orice vremuire. Am mai spus-o, poezia Domniţei Neaga exprimă o uluitoare sete de iubire, fără ca autoarea să coboare nici un moment în spaţiul deşertăciunii carnale. Sunt versuri diafane, o permanentă sugestie a sentimentului biruitor, chiar şi atunci, ori mai ales atunci, când în suflet i s-a cuibărit o dragoste rebelă. Cum rebeliunea din expresia abia citată ar putea fi învestită cu multiple conotaţii, încercăm doar, pe un anumit sens, o simplă, desigur, retorică, interogaţie: nu cumva sentimentul însuşi e, de obicei, o rebeliune care ne pune personalitatea în alertă, clădită pe un alt paradox? Avem în vedere că arderea pe rugul iubirii ne face asemănători omenirii, unindu-ne cu întregi generaţii şi, în acelaşi timp, ne separă de lume, la mijloc aflându-se conştiinţa unei trăiri unice, irepetabile, rupte de istorie, având nevoie de un cronotop al securităţii: Şi să pornim spre neştiute ţărmuri,/ Departe de-astă lume-surogat!/ Frumoşi şi trişti asemenea unor îngeri,/ Senini şi blânzi, ca mieii la tăiat... , ori, în altă parte În sfârşit, tu şi eu,/ Două tornade înlănţuite! şi... paşnice, având în vedere că metafora creează imaginea colosală a două inimi bătând în acelaşi ritm, cucerind Universul prin armonie.

Visătoare şi bolnavă de iubire, în sensul cel mai bun al cuvântului, Domniţa Flori Neaga se mişcă într-o prea plăcută şi aparentă captivitate a celui mai nobil sentiment, a cărui ofertă se manifestă prin libertate de nimic îngrădită, până la urmă libertatea jocului poetic, unde sufletele perechi şi-ar găsi împlinirea aşteptată: Ne-om odihni pe patul de verdeaţă/ Pe care-am strâns un maldăr de pelin/ Şi vom rămâne-acolo înc-o viaţă:/ Eu, o Scânteie, tu, un Foc divin...

Mulţumită sau nu de realitatea cotidiană, poezia pare să adeverească mai degrabă regretul de a nu-şi fi găsit pe deplin rostuirea într-o lume oarbă cu o nevoie acută de înţelepciune întru asanare, căci deriva lumii îi priveşte mai ales pe cei cu sufletul plin de sensibilitate, glasuri ce strigă, de cele mai multe ori, în pustie: „Salvaţi templele!”, striga bătrânul/ (...) „Salvaţi bisericile”, repeta./ (...) „Salvaţi iubirea!”, se auzi, firesc,/ Din gura unui tânăr rătăcit/ În cetate... întru izbăvirea sufletului, singurul lucru vertical din viaţa aceasta, conform constatării poetei, verticalitatea lui însemnând comunicarea permanentă cu Divinitatea şi viaţă în veşnicie. În unele texte, pot fi reperate aspecte ale conjugării verbului „a fi” sub forma lui afirmativă privitor la singularitatea fiinţială a poetei (Mai cred în nemurire şi-n visul de-a iubi) şi, accidental, negativă, cu referire la pluralul cuplului, versurile fiind următoare celui deja citat: După o nebunie ce-a vrut să-nsemne viaţa/ Pe care o trecurăm prin verbul „a nu fi”. Autoarea s-a crezut o vreme Şeherezada, stăpână pe cuvânt şi poveste, fără ca vraja să-şi facă efectul scontat, „povestitoarea” trebuind să se vindece într-un fel iluzoriu, întrucât intră în pielea Penelopei, pânza va fi fiind de data aceasta, ne imaginăm şi noi, însăşi poezia: Te-oi aştepta ca altă Penelopa,/ Să germinăm, sub caldele ninsori. Versurile din urmă surprind şi un alt aspect al poemelor în discuţie, cu aceeaşi importanţă ca şi cele de până aici. Este vorba despre monocromatismul întregului volum, dominanta fiind albul inocenţei, susţinut inclusiv de momentul prezumtiv al cununiei cu merii plini de floare, stihurile finale din **Nuntă de demult** sugerând ideea „logodnicei de-a pururi”: Încărunţit-a vremea în lespedea din poartă,/ Stau şi mă uit în zare şi încă te aştept./ Rochiţa de mireasă e pusă la păstrare,/ Iar florile de nuntă îmi vestejesc în piept...

Menită, la naştere, armoniei (Doi îngeri te-nchinară armoniei) şi trăind într-o lume dizarmonică, substanţa stihurilor e marcată de un sentiment al unei uşoare melancolii tinzând spre seninătate şi ca urmare a unei încrederi în propria persoană, din moment ce în jur spaţio-timpul e marcat de o dereglare ce pare să-şi fi asumat caracteristica permanenţei, obligând poeta să constate cu regret Ai colindat apoi înverşunată/ Meleaguri de poveşti cu prinţi şi zmei,/ Dar n-ai găsit pe nicăieri, vreodată,/ Din pânza fericirii un crâmpei... Amară constatare pe calea trăirii poetice, ca o adeverire a statutului omenirii ducându-şi prin viaţă, de data aceasta povara protopărinţilor, cu adăugarea propriilor sminteli, în permanentă duşmănie cu ceea ce ne-am obişnuit să numim fericire: În linuştea din noapte, doar sufletul se zbate,/ Când bea în taină stropul de miere şi pelin.

Domniţa Flori Neaga pare să fie fără vârstă, arzând ca un rug. E o combustie interioară de proporţii care nu lasă în urmă nici un fel de cenuşă, ci doar poezie de calitate într-un context literar cu tot felul de experimente fără căpătâi. Pentru ea, iubirea imaculată la care visează mereu se împleteşte cu poezia, singura modalitate de a se salva din rostogolirea impetuoasă a cenuşiului de fiecare zi. În plus, poeta se dovedeşte o luptătoare, dăruindu-şi fiinţa „luptei celei bune”, reuşind, ca o impresie generală, să dea viaţă până şi timpului amorţirii. Şi cum să nu fie aşa, când pe deasupra poemelor se poartă duhul înţelepciunii evanghelice, luminând serafic întregul volum.

IOAN ŢICALO

cronici

Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica Literară

Poezia iubirii care nu ţi se dăruieşte

Iată un poet care, ignorând secole de "certuri" dogmatice şi îndreptări sinodale de practică morală şi disciplină bisericească, pune în tilul unei cărţi de poeme de dragoste - *Purgatoriu pentru sfinţi*, Ed. Scriitorilor, 2016 - doi termeni ecleziastici complet incongruenţi; o imposibilitate conceptuală şi o blasfemie, în ordinea tradiţiei bisericii creştin-ortodoxe, oricâtă îngăduinţă s-ar putea manifesta, până la urmă, pentru un nivel presupus precar al vieţii duhovniceşti în modernitate şi postmodernitate ... Personal, nu cred că Dragoş Niculescu (creştin ortodox şi absolvent al unei facultăţi de filosofie) nu ştie că Purgatoriul, ca loc de curăţire prin foc a sufletelor, după "moarte", înainte de a accede în Paradis (la catolici), nu este şi n-a fost niciodată acceptat de către coreligionarii săi. Pe de altă parte, sfinţii, ca să o spunem extrem de tranşant, nu au nevoie de nici un "purgatoriu", fiind ei, după aceeaşi concepţie creştină, în afara oricărui păcat, ca atleţi, cum se crede, ai iubirii divine: entităţi prin care Dumnezeu însuşi lucrează şi îşi impune vrerea sa. Ce ar căuta sfinţii în Purgatoriu, aşadar, dacă nu va fi fiind vorba de o ironie amară sau o subliniere piezişă tocmai a sacralităţii implicite a unor asemenea entităţi? Un mare poet, precum neasemuitul Dante, a fost însoţit în Infern şi Purgatoriu (vezi *Divina Comedia*) doar de umbra lui Virgiliu, un simbol al raţiunii şi nicidecum al credinţei... Să fie forma plurală "sfinţi", la Dragoş Niculescu, un atribut, de fapt, al unei alte ficţiuni, a unui nou Adam şi al unei noi Eve? Expresia, aici pe pământ, desigur, nu a evlaviei spirituale a unui "cuplu" (în sensul curent al termenului), ci doar a curăţeniei şi imaculării unei idile imaginate/trăite de eul auctorial emitent ("rămas ca sfânt pe lume"), sub asaltul *valurilor de borhot* ale "morţilor vii" din realitatea imediată?

Am stat şi am cumpănit mult dacă este sau nu cazul să scriu despre un op care ridică de la bun început asemenea probleme. Sigur, cartea d-lui Niculescu nu este o carte de dogmatică şi nici de filosofie, ci un oximoron ideatic şi un text literar, creat, mai mult sau mai puţin conştient, din nevoia de a mărturisi magnetismul unei *iubiri eronate*, eşuată, cum ar spune, prin gura lui Dante, acelaşi raţional Virgiliu, în *manie*. Asta de pe o parte. Pe de alta, adept nemărturisit al lui René Girard, Dragoş Niculescu crede, probabil, ca şi acesta, că nimic nu este mai puternic şi mai divin decât o iubire care nu ţi se dăruieşte... Mă voi strădui să urmăresc, deopotrivă, în cele ce urmează, ambele linii.

Voi începe cu cea de a doua însă, fiindcă ea corespunde cel mai bine sensibilităţii unui romantic desuet, precum amicul Dragoş Niculescu, poet capabil să clădească, asemeni unui Dumnezeu al creaţiei din nimic, palate de vise pure şi temple ale bucuriei, care se vor spulbera dramatic, din neatingere, *din refuz şi mândrie, din durere şi jertfă*. "ei vieţuiau, iubindu-se,/în două castele ale singurătăţii. *(scrie cu o simplitate dezarmantă Dragoş Niculescu)*/ De sus, dintre creneluri,/vedeau în fiecare zi castelul celuilalt/şi îşi închipuiau iubirea trăind acolo,/pulsând într-un ritm al cetăţii.// Ei se iubeau/dar ceva neştiut le oprea atingerea.../Dragostea lui ar fi putut îmbrăţişa castelul ei întreg,/l-ar fi putut desprinde din temeliile lui seculare -/însă dragostea ei îl oprea,/aşa cum o candelă aprinsă, în zăpadă,/îi opreşte unui fulg ningerea (...)". Suportul textual, din acest prim eşantion citat, nu excelează aproape deloc prin ornamenaţia rangului literar (lăsăm la o parte, deocamdată, fulguranţa metaforică foarte specială şi sobră, în sens clasic) cât mai ales prin naivitatea unei idile ţesută de propria-i metacertitudine. Nu o femeie, de altminteri (Beatrice, Cezara sau Rosebund, de pildă), este invocată în versurile lui Dragoş Niculescu, ci *cauza necesară* (în altă dimensiune, uneori!) a exitenţei ei. "Tu trebuie totuşi să exişti...// Pentru că probabil vieţuim între aceleaşi frontiere, pentru/că respirăm acelaşi aer/şi deschidem ochii asupra aceluiaşi univers,/ tu trebuie totuşi să exişti...// Pentru că încercăm să ne visăm uneori unul pe altul,/pentru că mările nostre interioare/comunică undeva între cer şi pământ,/pentru că îmbătrânim în aceeaşi zi,/în acelaşi anotimp,/tu trebuie totuşi să exişti...// Dar mai ales/pentru că avem fiecare un înger/şi ne rugăm aceluiaşi zeu,/pentru că probabil locuim foarte aproape/în împărăţia hâdă a neatingerii,/iar copiii noştri ţipă să se nască,/tu trebuie totuşi să exişti.../ eu trebuie totuşi să te–ajung...". Eul liric din *Purgatoriu...* s-ar putea spune că nu trăieşte o experienţă erotică propriu-zisă (din acest punct de vedere, obiectul iubirii e mai curând o dureroasă absenţă), rolul ei fiind suplinit, ca preţ al nemuririi (!), de o teribilă angajare sentimentală, ca o nouă formă de viaţă. "Nu te-am văzut de mult, dar te iubesc fără noroc şi/obsesiv, coborâtor dement în beciul amintirii cu o/lumânare în mână, ca un scafandru la masa de nuntă, plină/cu corali şi nautili, dintr-o epavă, o tainică-a mării stăpână.// Tinereţea şi viaţa ne mor, tu taci, aşteptarea-i umilitoare,/devine ea însăşi o formă normală, cumplită de viaţă". Chemată în "atoluri ce nu sunt trecute pe hărţi", invocată perpetuu, inventată şi reconstituită din ce-a fost mai curând visare decât *roman de dragoste*, cum ar fi spus Girard, femeia iubită refuză, după binecunoscutul model romantic, "purgatorial unei iubiri solemne" şi zborul din omenesc către nemurire, spre care o atrage eul auctorial, rămând cu atât mai mult ancorată în timpul steril. Coborât el însuşi aici, ca într-un vast deşert, spre a o căuta şi salva, într-un târziu, aflând-o, eul poetic emitent îi va descoperi şi cătuşa verighetei... Este palpitul clipei după care întregul eşafodaj de idealitate, grav afectat de prezenţa "omului fantomatic" (*un al treilea* !), este pus în cumpănă şi chiar se răstoarnă, pe moment ("Nu mai visez decât un hoit suav,/tu nu-mi mai eşti pe mintea mea stăpână – "), iar poetul hotărăşte lucid *ieşirea din mit*: "Mi-ai fost prăpăd, te-am vrut o lecuire,/mi-ai fost amar, eu te visam preaplin,/ din fulg uşor mi-ai devenit strivire,/din semn înalt, o rană pe destin". Cu greu se mai poate admite şi imagina astăzi (însă experienţa marilor romantici rămâne) sfâşierea şi marasmul sufletesc pe care trebuie să le fi suportat marii damnaţi ai dragostei eşuate pentru a transforma meandrele unei iubiri neîmplinite în filosofia unei datorii de curtenie, cavalerism şi fidelitate... "simţeam suferinţa ca pe o datorie, şi asta îmi dădea/putere, ca pe un dar care va trebui restituit prin înmulţire." Dar iată cum sună şi *in abstracto* (însă provenind de la aceeaşi instanţă) această filosofie. "Dragostea lor trebuia întâi murită/pentru a putea fi trăită./Incendiu în minte şi suflet, mistuire continuuă.../Viaţa, iubirea nu poate fi decât una./Poate că aceasta e adevărata iubire: *un cumplit neînţeles ritual* (s.n.)".

Cele mai frumoase poeme de dragoste ale acestui *veşnic amant al iluziei* sunt probabil acelea în care irepresibila ardoare de împlinire, în "uriaşa ficţiune" care e femeia absentă şi intangibilă, devine revelaţie halucinatorie a unor tărâmuri stranii, de un bizar imaginativ, în care trebuie să-ţi ţii respiraţia pentru a nu le destrăma. "Nu vorbeau./ea se ridică de lângă el, păşi pe apă/şi se-ntinse, ca într-un somn, pe luciul bălţii./Plutea, fără greutate, cu ochii închişi./Împrejurul ei apa deveni electrică;/se luminase în verde şi părea că fierbe mocnit./Îmbrăcată în rochia subţire şi albă, ea plutea/fără sine pe apă, înconjurată de-o aură/verde şi luminoasă. (...)/Tăceau. Unul lângă altul, pe iarba caldă./Deodată, în jurul lor, - două racle de lumină albăstruie./Trupurile lor intrară, verzi ca aura luminoasă a apei.../Sub ei pământul se topea/şi raclele coborâră încet, transparente,/în adâncimea malului lacustru. Pământul se închise./De peste linişti - /fâlfâit de aripi şi zgomot surd de copite... "

Trădată ca aspiraţie spre desăvârşire spirituală şi o sfinţenie - vai! - cu totul imposibilă, într-un *oraş fără noimă*, în care, dacă o uşă se mai deschide, ea aduce mai curând *o briză de catran*, marea şi imposibila iubire din *Purgatoriu pentru sfinţi* are nu numai toate datele unei evidente distimii sentimentale, dar şi zestrea unei moşteniri de sânge, ca blestem al ursitei, de care eul poetic emitent este perfect conştient ("între judecători stau condamnaţii iubirii/cu zestrea de sânge în ladă.// din peşteri se urlă,/ necunoscutul etern va trebui evacuat". În vers liber sau lejer închingată de ritm şi rimă, cea mai preţioasă materie lirică a următoarei etape de creaţie a Domnului Niculescu se naşte într-un tainic şi sublim regim subjonctiv care, departe de a ecrana sau slăbi fervoarea nevoii de confesiune amoroasă, în fond, nu face decât să o rafineze şi idealizeaze ca posibilitate si jind pur.. "Să mă cutremur la vederea ta/precum un prinţ într-o armură,/sunând a fier în carnea mea,/cu scâncet ascuţit, de-arsură.// Să te aud curgând ca frunza grea/pe acel pârâu ce tot mai sânt,/din care caii mei ar bea/jăraticul dintr-un cuvânt.// Să te gândesc de piatră şi de fum,/eu, un colos de bronz în prăbuşire,/cutremurat de-atuncea spre acum,/pe-o mare zvârcolită în neştire". Din câte se poate observa, în loc de a diminua, a stinge sau a împinge şi transforma în mânie (există pe alocuri şi un asemenea vector în versurile lui D.N.) combustia unei *iubiri eronate* (pentru a folosi etichetarea lui Virgiliu, care, să nu uităm, considera Iubirea ca singura valoare fundamentală după care omul ar trebui să se orienteze în viaţă), domnul Niculescu o face principalul material a unei nesfârşite ratrapări sentimental-analitice, ceea ce, după aceeaşi judecă a lui Virgiliu şi Dante din binecunoscuta capodoperă a dulcelui stil nou italian, nu poate fi considerat decât manie*, id est* obsesie sau supraexcitaţie psiho-motorie, cu termeni mai din zilele noastre. "Fără tine nu mai am umbră./Am o lumină pustie şi arzătoare/în care, dacă-ar cădea o frunză,/s-ar veşteji pe dată şi s-ar sparge/de pământ în cioburi sunătoare.//O, cum ar fi crescut în umbra mea/iarba grasă ca untul, ce fericit ar/fi fost, măcar pentru o clipă, melcul/şi delicatul fir al florii de câmp,/cum însuşi soarele ar fi avut/prin mine dovada exitenţei lui!/Aş fi rămas în continuare o parte / a conştiinţei de milenii a soarelui.// Dar aşa îmi lipseşte umbra, căci tu/îmi lipseşti. Şi fără umbră m-ar/putea strivi din greşeală un zeu cu/talpa lui mare (...)". Înşelată sau doar supralicitată; cu alte cuvinte, eronată - după cei vechi - şi cumva exagerată, sfârşind într-un soi de mânie *per se* sau doar fanatism pasional, covârşitoarea şi tot atât de strania senzaţie de iubire dezmărginită din poezia domnului Niculescu nu atestă, ca să parafrazez pe cineva, decât plăcerea unei febre, ceea ce poate fi un semn de elecţiune. E mult, e puţin? Mai curând puţin, pentru că că şansa marii poezii, dacă luăm bine seama atât la marii maeştri cât şi la acoliţii lor, stă nu nepărat în miracolul intensivităţii sentimentului născut din experienţa de viaţă (fie şi *cauza necesară*, cum zice Dragoş Niculescu), ci în poietica trefilării şi sublimării lui, problemă pe care la ora de faţă poetul nostru pare a o ignora. Dar asta nu ar fi, pentru moment, o prea mare nenorocire; tânărul Dragoş Niculescu are încă posibilitatea să înveţe, căci, aşa cum scria Nietzsche, ceea *ce devine nu este de la început*...! Să vedem!

N.B. Dragoş Niculescu, *Purgatoriu pentru sfinţi*, Editura Scriitorilor, 2016

Cele mai frumoase poeme de dragoste ale acestui veşnic amant al iluziei sunt probabil acelea în care irepresibila ardoare de împlinire, în "uriaşa ficţiune" care e femeia absentă şi intangibilă, devine revelaţie halucinatorie a unor tărâmuri stranii, de un bizar imaginativ, în care trebuie să-ţi ţii respiraţia pentru a nu le destrăma.

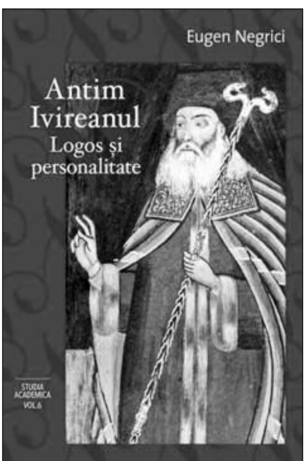
cronici

Ion Şt. Lazăr

Antim Ivireanul şi tânărul Eugen Negrici

...definirea mitropolitului Antim ca „iniţiator al elocvenţei sacre" se justifică prin re-instituirea relaţiei, de sorginte hrisostomică, între predicator şi auditor (public), relaţie care conferă discursului său, dincolo de o structură subiacentă, „chibzuită lucid", „naturaleţea şi vigoarea" instanţei dialogice speciale, în care locutorul îşi asumă şi răspunsurile celuilalt.

Literatura veche, pentru a fi înţeleasă, trebuie, mai întâi, iubită. – Paradoxul acestei afirmaţii (din prefaţa lui Eugen Negrici la volumul său *Antim. Logos şi personalitate*, 1971) îşi are temeiul în orientarea stilisticii moderne (Bally, Marouzeau, Cressot, Vianu) către acel *primum movens* producător de stil: deviaţia (sau antica figură). În acest sens, prin efectul depărtării în timp, literatura veche, cu ceea ce are mai relevant ca expresivitate, este ea însăşi ca o deviaţie (figură) în raport cu devenirea limbii literare, putând stârni interesul şi chiar satisface, în limitele ei, gustul lectorului modern.

La o asemenea perspectivă holistică nu se poate ajunge, însă, decât prin cercetarea succesivă a operelor în sine, nu atât în contextualizarea lor istorică, inerentă, cât în resorturile interne ale limbii vechi, oferind, developate, tot atâtea prilejuri de detectare a unor „lumi de miracole adormite" – după cum a demonstrat acelaşi reputat critic şi istoric literar Eugen Negrici, încă de la prima sa carte, cea dedicată lui Antim Ivireanul. De altfel, pe un întreg palier al operei sale, stilisticianul atât de pertinent şi original a continuat să reliefeze, într-o varietate de texte vechi, aspecte de „imanenţa literaturii" şi „expresivitate involuntară", iar, în cazul câtorva autori, să contureze „figura spiritului creator" al lor, mai mult sau mai puţin consistentă artistic.

Volumul *Antim – logos şi personalitate* (aflat, în anul 2016, la a treia ediţie, de data aceasta, spre onoarea ei, la editura „Praxis" a Arhiepiscopiei Râmnicului şi cu prefaţa I.P.S. Varsanufie, arhiepiscopul Râmnicului) marchează încă din titlu faptul că aplică şi tălmăceşte încă un alt principiu stilistic esenţial: „Stilul este omul" (Buffon), reuşind, cu o instrumentalizare modernă, să ne readucă în viaţă, prin intermediul operei analizate, umanitatea unui autor de excepţie în vremea lui ca şi mai apoi.

Încă din „Cuvântul" său „introductiv", autorul fixează *Didahiile* mitropolitului brâncovenesc între puţinele lucrări din literatura română veche care au putut rămâne în antologia pe care fiecare secol ulterior şi-ar fi făcând-o. Aceasta, întâi de toate, pentru ceea ce caracterizează mereu un creator autentic: acel „efect susţinut şi (acea) conştiinţă a creaţiei", pe care doar contemporanii săi, Dosoftei şi Cantemir, le-au dovedit, la parametrii valorii, în cultura noastră medievală şi premodernă. Într-un al doilea rând, corelativ cu mutaţia produsă de Antim în omiletica românească – prin adecvarea învăţăturii evanghelice la situaţia concret-istorică în care se afla predicatorul –, Eugen Negrici relevă şi marea noutate a limbii literare folosite de Antim, o limbă vie, adevărată „demonstraţie a capacităţii plastice a limbii române făcută păturii boiereşti de un străin". Totodată, definirea mitropolitului Antim ca „iniţiator al elocvenţei sacre" se justifică prin re-instituirea relaţiei, de sorginte hrisostomică, între predicator şi auditor (public), relaţie care conferă discursului său, dincolo de o structură subiacentă, „chibzuită lucid", „naturaleţea şi vigoarea" instanţei dialogice speciale, în care locutorul îşi asumă şi răspunsurile celuilalt. Şi încă un accent ar trebui marcat „din start": atent la contextualizarea istoric-literară, criticul plimbă printre cuvintele şi frazele oratorului o lanternă magică, ce sesizează cu subtilitate aspecte semnificative pentru procesul creativ intern al textului predicii, interesând şi satisfăcând receptivitatea lectorului modern.

Joncţiunea viziunii teologice cu aceea a esteticii, mai ales, a stilisticii moderne constituie esenţa acestei cărţi, care a surprins dintru început şi plăcut pe cunoscători, cu atât mai mult în contextul ideologic al anului apariţiei, 1971, anul nefericitelor teze din iulie, şi cu atât mai mult cu cât era întocmită de către un autor tânăr (de 30 de ani), deosebit de competent şi profund, însă. Mai recent, în volumul *Sesiune de toamnă* (un fel de „Însemnări zilnice" intermitente şi selective, înregistrând *schimbările de perspectivă şi de ton pe care mi le-a înlesnit scurgerea timpului*), Eugen Negrici evoca acel timp al tinereţii, când, întors de la studii de stilistică în străinătate şi încadrat ca asistent al lui Al. Piru (fost, la rândul lui, asistent al lui G. Călinescu), a descoperit, în casa unui unchi-preot din Râmnicu-Vâlcea, *Didahiile* lui Antim, în ediţia din 1906 a lui Melchisedec. Atunci, deşi mai citise fragmente în studenţie, a fost „năucit de vigoarea şi nobleţea frazelor, de strania lor actualitate", de „senzaţia de miracol": *Asociam frazele uimitoare, stilul acela mirobolant, cu destinul tragic al autorului, şi deodată am simţit o dorinţă irepresibilă de a mă ocupa de scrisul acestui prelat care, străin fiind, făcuse limbii române un astfel de incomparabil dar* (p. 156). Afla în acele pagini „un argument inebranlabil orientării mele estetice" şi, într-adevăr, dacă această orientare prevalează în carte, tocmai această factură (în aparenţă, laică) i-a permis tânărului autor să se refere, în interior, nestingherit, la texte şi personalităţi ale teologiei creştine (îndeosebi, evanghelişti, apostoli şi sfinţii Părinţii Bisericii), dovedind, în acest domeniu, o cunoaştere pe cât de discretă, pe atât de complexă, precisă şi aprofundată. Ceea ce curajosul său editor, şi el tânăr, Mircea Ciobanu, a apreciat „din start", susţinând şi asigurând publicarea.

Cu excepţia faptului că i-a schimbat, nefericit, titlul în *Antim Ivireanul*, ca într-o formulă monografică (absentă din intenţia autorului!), editura „Du Style", care a tipărit a doua ediţie în 1997, nu a adăugat sau redus nimic textului, pentru că nici autorul nu avea de ce să facă acest lucru. Şi la ediţia a treia, după trecerea a 45 de ani, timp în care s-a referit adesea, din diferite perspective, la literatura română veche şi, implicit, la Antim Ivireanul, criticul şi istoricul literar Eugen Negrici (ne mărturisea oral, înaintea tipăririi) nu a găsit cu cale că ar avea ceva de schimbat, cartea rămânând, astfel, în acest răstimp, de o consistenţă şi omogenitate structurală şi stilistică asemenea capodoperelor.

Structural, volumul începe cu un amplu capitol despre *Compoziţia predicilor*, urmat de o serie de secvenţe analitice dedicate unor „linii de forţă" ale *Didahiilor* antimiene sub raportul conţinutului (*Didactica religioasă*, *Exegeza religioasă*, *Pareneza*, *Omiletica*), precum şi sub raportul formei (*Economie şi redundanţă în expresivitate*, *Semnificaţiile sintaxei...*, *Imaginarul* ş.a.) – fiecare dintre acestea având, în subsidiar, detalii semnificative, puţin reliefate şi, de regulă, izolat (excerpte) în exegeza anterioară.

Astfel, în ce priveşte *Compoziţia predicilor*, deopotrivă cu tradiţionala disociere a celor trei părţi de bază ale unei omilii (Exordiu, Tratare, Încheiere), se evidenţiază „variaţii stilistice" precum „Poliritmia", dar şi „Polimorfismul" frazei, „Psalmodieri", „Elemente narative", „Tehnicile persuadării" oratorice, „Encomionul sau lirismul laudelor" şi, în sfârşit, pentru „variaţii de ton", „Tonul energic, imperativ" dimpreună cu „Stilul familiar şi stilul solemn". Subsecvente la *Didactica religioasă* sunt profilate „Spiritul speculativ", „Arborescenţa didactică" şi „Clasificări, definiţii" dintre care cele din urmă limpezesc ideatica, întrerupând, însă, fluxul discursiv. *Exegezei religioase* îi sunt analizate, în latura stilistică, trăsături precum „Tehnica pildei în pasajele interpretative", „Falsa exegeză" (când mitropolitul este tentat de interpretări personale legate de realităţi concrete), „Forma scenică a exegezei", „Argumentaţia, polemica", „Simbolica mistică", „Asociativitatea, mecanismele mentale ale exegezei", „Direcţiile interpretării", „Lirismul în exegeză". Mai departe, în resortul *Parenezei*, sunt evidenţiate „Schiţa moravurilor", „Pamfletul religios" şi „Tipologia" atitudinilor parenetice, iar în registrul *Omileticii*: „Elementele locomoţiei compoziţionale şi ale dialogului cu publicul", „Figurile armoniei compoziţionale", „Figurile elocinţei sacre", „Figuri ale cuvintelor".

Oprim aici exemplificarea detalierilor analitice ca să observăm, încă o dată, că, până la exegeza lui Eugen Negrici, valenţele stilistice ale *Didahiilor* antimiene erau, în genere, decupate din (con)text şi calificate cu un atribut sau altul, corespunzător unor criterii estetice anume, dar aproape niciodată (cu excepţia, inerentă, a lui G. Călinescu) nu erau şi integrate unei viziuni tematico-stilistice de ansamblu. Or, de data aceasta, tânărul critic din 1971, deplin validat de cel vârstnic de acum, pare că a „deşţelenit" un pământ puţin cultivat, „l-a arat şi semănat", iar el a dat „rod bogat", de excepţie în orizontul de azi relaţionat cu literatura noastră veche. Şi nu doar atât, pentru că, deopotrivă cu „spectacolul" acestor delimitări în textul antimian, se desfăşoară „spectacolul" textului propriu-zis al criticului, care, deşi îşi iubeşte subiectul, reuşeşte să aibă de fiecare dată distanţa care să-i asigure obiectivitatea şi un stil propriu, percutant, tehnic, sobru, concis, totodată inspirat şi memorabil (ca, de pildă, în demonstraţia că Antim Ivireanul este, la noi, „iniţiator al elocinţei sacre"). În acest sens, ne vine în minte o substanţială frază a lui Jean Starobinski: *Orice critică completă, după ce a reuşit să recunoască alteritatea fiinţei sau a obiectului către care se orientează, ştie să dezvolte în legătură cu ele o reflecţie autonomă şi găseşte pentru a o exprima un limbaj ce-şi marchează cu vigoare diferenţa.*

Aceleaşi observaţii se pot face şi în relaţie cu aspectele abordate de Eugen Negrici din registrul *Expresivităţii* antimiene („Amplificarea ca dominantă stilistică", „Sistemul calificării", „Perioada sintactică", „Contradicţiile sistemului sintactic", „Victoria spiritului raţional") sau cu cele din registrul *Imaginarului* („Localizarea temporală şi spaţială", „Antropomorfism cosmic", „Motivul mării") ori în relaţie cu „Tehnica imaginii. Interpretarea figurală", „Plasticitatea involuntară" sau „Creaţiile lingvistice". Aici, ca şi pe întregul traseu al demersului stilistic, se poate observa, ca o constantă esenţială a scriiturii exegetului în această carte, faptul că, în genere, fiecare frază a sa, când nu este strict tehnică, îngemănează ambii termeni (*logos* şi *personalitate*) ai binomului din subtitlu; aceştia sunt aşezaţi constant în acea ordine din subtitlu (ca, de pildă, *Arhitectura scrierilor sale este peste tot supusă unei inflexibile voinţe* – p. 13 sau: *Organizarea retorică a predicii ne duce la concluzia captivantă că autorul nu are doar intuiţia ritmurilor, ci şi conştiinţa artistică a valorii acestora* – p. 33). Alteori, ceea ce se referă la cei doi termeni este aşezat în ordine inversă (ca de pildă, în fragmentul: *Lirismul lui Ivireanul are, însă, vechi duşmani: spiritul didactic, pilda, explicitarea,* ⟶

cronici

Maria Pilchin

zahara sacul cu oase

zahara femeia de şaizeci de ani merge încet pe drum
o rod oasele o rod picioarele o roade viaţa ei toată
femeia păşeşte înaintează gândurile îi fug departe
la zilele când era tânără când era frumoasă când
lucrurile toate erau tinere frumoase şi fragede

oamenii o salută zahara salută şi ea pe toată lumea
sunt cei pe care i-a tămăduit i-a încălzit i-a luminat
acum a îmbătrânit a obosit a uitat graba şi iuţeala
zahara ridică dealul se gândeşte la ale ei râde soarelui
iernatic şi norilor şi lumii ah viaţa da viaţa

femeia ajunge acasă intră deschide uşile să intre gerul
cântă îngână ceva al ei departe de oameni departe
de grabă sună telefonul sună tare urlă ca un apucat
zahara scapă ceva din mâini tresare toată firea ei
întreaga ei viaţă i-a fost frică de oameni de lume de lucruri

groaza i-a intrat în oase i le-a măcinat cum e măcinată
făina la moară cum sunt sparte pietrele în munţi cum e
zdrobit grâul aşa a mâncat-o frica a înţepenit-o e
toată mâncată de ea ca de cari ca de viermii care
rod mărul zahara statuia umblătoare şi speriată

răspunde să vadă cine o caută şi ce vrea vocea lui da
vocea lui se aude de dincolo dintr-o altă viaţă dintr-o
altă lume ah vocea lui uitată şi niciodată până la capăt
glasul acela al bărbatului care are doi copii şi tu le eşti
mamă da tu eşti mama copiilor lui doar tu şi nimeni alta

vorbe de toate zilele cu bine şi mai bine cu întrebările
acelea de prisos cu răspunsuri inutile şi ele căci el zice
râde vrea să pară fericit o provoacă ea aproape tace
mereu îi răspunde ca şi cum nu mâncase de dimineaţă şi
îşi aminteşte că ar fi putut să facă cândva un avort

zahara închide stă aşa pe scaun nu mai cântă mijeşte ochii
vede o fată care merge iute pe drum aproape saltă zboară
merge spre un tânăr soldat înalt şi chipeş fata fuge buclele
ei negre zboară în toate părţile ochii ei vii înghit tot ce văd
sorb lumea şi viaţa şi aerul şi drumul ah un avort da un avort

soldatul tânărul pacient întors mai ieri acasă din armată a
intrat în spital a tras de uşa ei cum ai trage de viaţă cum ai
deschide ochii cum ai trage aer cum ai trage aţa în ac s-au
privit mult s-au privit tăcut avea privirea lungă şi apăsată
au vorbit fără grabă pe zahara o dor oasele măduva viaţa

în sobă ard lemnele pălălaie în sobă trosneşte vuieşte
urlă viscolul ca o fiară flămândă urlă viaţa bătrâna cântă
îngână ceva al ei despre soare zahara buna şi calda zahara
fata de ieri şi de azi putea fi un avort vai putea fi dar nu a fost
iubirile se usucă şi dor ca şi oasele ca şi viaţa zahara stinge lumina

adoarme visează plânge în somn tresare ca o vargă în primăvară
bărbaţii vin şi se duc copiii vin şi rămân da copiii rămân
copiii noştri aceste pietre de hotar nani nani

---

stringenţa sintactică – p. 49 sau: *... energia lui teribilă se zvârcoleşte neputincioasă între zidirile geometrice ale clasificărilor şi definiţiilor* – p. 57). În sfârşit, în alte situaţii, poziţiile termenilor în cauză sunt permutabile, dând naştere unor mixturi (ca în exemplul: *Paradoxal, ca om al Bisericii, nu s-a lăsat târât de stilul simplificat al textului biblic, şi-a dominat cartea de căpătâi, extrăgând din ea doar procedeele artistice neapărat necesare şi congruente artei sale fundamental ortodoxe" – p. 194* sau: *„Antropomorfismul didahiilor relevă imaginaţia sentimentală a autorului şi, fapt notabil, provoacă trăirea vie a abstracţiunilor. Din acelaşi motiv, sunt de tot interesul câteva construcţii de epocă...* – p. 207).

Prin asemenea exemple, relaţia între operă (*logos*) şi autorul ei (*personalitatea)* este pusă în evidenţă la tot pasul, subtitlul fiind confirmat curent *in actu*. Tocmai de aceea, cartea lui Eugen Negrici, cu preponderenţa ei analitică, dar şi cu subtilele sinteze „la obiect", nu se încheie cu anume concluzii, nici pentru „logosul", nici pentru personalitatea Ivireanului orator, lăsând la latitudinea cititorului dornic, ca să-şi constituie propriile concluzii. Pe acesta l-am putea ajuta, extrăgând aleatoriu câteva pasaje semnificative şi într-un orizont comparatist:

* *Alături de polimorfismul predicii (demonstrat de numărul de specii literare însumate în perimetru), va trebui să se admită politonalitatea ei. Prin ambele, Antim ia un gigantic avans faţă de oamenii generaţiei sale şi întredeschide porţile literaturii române în sens modern. Pe acest defileu, contemporanii şi înaintaşii nu puteau să-i fie de vreun folos. În schimb, mitropolitul avea la îndemână un ghid excelent, Biblia, care echivalează cu o întreagă literatură. Din Cartea Cărţilor putea să desprindă ritmurile patetice, pe cele narative, pe cele delirante ori vehemente.*

Dar toate aceste elemente erau, în fond, simple sugestii, sinteza şi prelucrarea lor într-o limbă nouă, de două ori nouă, e opera Ivireanului. (p. 53-54)

* *...deşi ridicate pe un fond didactic-convenţional, predicile* (lui Antim – n. n.) *nu sunt integral clasice, pentru că, pe o tradiţie culturală cum era cea românească, într-un domeniu care plătea tributul firesc mentalităţii iudeo-creştine şi structurii stilistice a Bibliei şi cu un temperament de oriental fastuos ca al autorului nici nu se puteau naşte decât mixturi.*

Spiritul retoricii clasice şi mentalitatea iudeo-creştină se opun stilistic. Antim le-a făcut compatibile, în cadrul aceleeaşi scrieri, prin sintaxă. (p. 195)

* *În Europa este veacul raţionalismului. Pe căi proprii, dictate de legile genului şi de condiţiile de întârziere culturală ale Orientului, Ţara Românească răspunde tendinţei europene prin opera mitropolitului. De altfel, majoritatea dicotomiilor cuprinse între laturile unghiului estetic exprimă o direcţie raţională. Între s**ensibilitate** şi **intelect**, covârşeşte intelectul, **emoţia** e dominată de **concept**...*(p. 198)

Asemenea exemple denotă nu numai anvergura intelectuală şi spirituală a tânărului critic, ci şi o deschidere comparatistă în exegeza antimiană, pentru care aceasta a rămas datoare de 45 de ani. Resimţim azi nevoia de a întregi, astfel, personalitatea cărturărească a ierarhului-tipograf cu rădăcini în Orientul Bizantin şi cu propensiuni spre valenţele civilizatorii ale Occidentului şi, totodată, de a potenţa, cu accente inedite, „figura spiritului creator" a omului şi artistului Antim, teofil şi teofor, care s-a străduit să ofere neamului adoptiv şi celorlalte neamuri creştine din Turcocraţie, cu „rarele" lui „talente", într-o lume în schimbare, privirea lucidă şi critică asupra moravurilor nefaste, dar şi, bucuria înseninătoare a artei ca împreună-cântare mântuitoare.

Cartea tânărului Eugen Negrici despre *Didahiile* mitropolitului Antim Ivireanul a pus, încă din 1971, o bornă în stilistica românească, despărţind modul tradiţional, al tratării operei prin prisma autorului, de modul modern, al reliefării autorului din analiza operei lui şi din receptarea acesteia în timp. Nu altfel este „tălmăcirea" subtitlului *Logos şi personalitate*, „acoperit" printr-o impresionantă demonstraţie de tehnicitate estetică modernă, la tot pasul, şi vădind, deopotrivă, capacitatea de analiză şi de sinteză, într-un limbaj pe cât de sobru şi concis, pe atât de exact şi profund. Ceea ce îl va caracteriza totdeauna pe Eugen Negrici atât în demersurile privind literatura veche, cât şi în cele privind literatura contemporană în acelaşi spaţiu cultural românesc. În sfârşit, despre prima sa carte credem că ar mai trebui, încă o dată, de subliniat că aici îşi fac începutul acele idei estetice şi cercetări aplicative, devenite apoi volume, referitoare la *imanenţa literaturii, expresivitatea involuntară* şi *figura spiritului creator* – primul triptic prin care, azi, seniorul Eugen Negrici şi-a asigurat o indiscutabilă originalitate şi a cucerit un loc prestigios în stilistica actuală, la noi şi nu numai la noi.

...cartea lui Eugen Negrici, cu preponderenţa ei analitică, dar şi cu subtilele sinteze „la obiect", nu se încheie cu anume concluzii, nici pentru „logosul", nici pentru personalitatea Ivireanului orator, lăsând la latitudinea cititorului dornic, ca să-şi constituie propriile concluzii.

Petru Ioan Walter

MIHAIL DIACONESCU ÎN *MUZICIENI DIN ROMÂNIA, LEXICON BIOBIBLIOGRAFIC*

Prezentarea lui Mihail Diaconescu în vol. XI al sintezei pe care savantul Viorel Cosma a publicat-o sub titlul *Muzicieni din România, Lexicon biobibliografic* (la pag. 213-215) demonstrează, pe de o parte – caracterul polivalent al operei create de autorul romanului *Marele cântec* și al sintezei *Istoria literaturii dacoromane,* pe de alta – impactul puternic al acestor scrieri în conștiința muzicienilor și muzicologilor contemporani.

Volumul XI (C-D) din seria amplei lucrări științifice de sinteză pe care savantul muzicolog și lexicograf Viorel Cosma a intitulat-o *Muzicieni din România, Lexicon biobibliografic* a apărut recent la Editura Magic Print în condiții grafice excepționale.

Un loc aparte în acest splendid volum îl au scriitorii noștri clasici care s-au manifestat și ca muzicologi. Scriitorii Ion Luca Caragiale, G. Călinescu, Emil Cioran și Mihail Diaconescu beneficiază de întinse și erudite prezentări realizate din perspectivele muzicologiei (știință ce are ca obiect explicarea multiplelor laturi ale artei sunetelor, respectiv a principiilor teoretice și practice, cognitive, educative și interpretative pe care ea le-a impus), ale sociologiei muzicii (ca subdomeniu al sociologiei culturii), psihologiei muzicii, fenomenologiei muzicii (înțeleasă ca studiu al semnificațiilor), cronologiei muzicale și criticii muzicale.

Faptul că romancierului, nuvelistului, istoricului literar, esteticianului, teologului ortodox, criticului de artă și muzicologului Mihail Diaconescu îi este dedicată una dintre cele mai ample prezentări în noul volum al monumentalei sinteze *Muzicieni din România, Lexicon biobibliografic* demonstrează modul cum opera celui ce ne-a dăruit *Marele cântec* s-a impus în conștiința publicului pasionat de arta sunetelor.

În mod special Viorel Cosma discută semnificațiile romanului *Marele cântec* în care Mihail Diaconescu evocă într-o manieră epică și simbolică viața și opera lui Ioan Căianu-Valachus, personalitate ilustră a muzicii românești și europene afirmată în cuprinsul culturii baroce din Transilvania secolului al XVII-lea. Este prezentat, de asemenea studiul de muzicologie pe care Mihail Diaconescu l-a intitulat *Ioan Căianu-Valachus* și l-a publicat în volumul *Istorie și valori* (1994).

Reamintim faptul că ediția a III-a (o ediție de lux) a romanului *Marele cântec* a fost publicată la recomandarea Comisiei Naționale UNESCO – România, cu ocazia proclamării orașelor Sibiu și Luxemburg capitale ale culturii europene – 2007. O ediție a romanului în traducere în limba franceză a apărut sub titlul *Magnus Cantus* în franceză în 1985.

O mențiune specială găsim în volumul XI al sintezei *Muzicieni din România, Lexicon biobibliografic* despre tratatul pe care Mihail Diaconescu l-a intitulat *Istoria literaturii dacoromane* (1999, Ediția a II-a, 2013). În acest tratat Mihail Diaconescu discută calitatea de muzicolog a Sfântului Niceta de Remesiana, autorul scrierii teoretice *De psalmodiae bono* și al capodoperei lirice *Te Deum laudamus*, devenită model sublim (prototip) pentru numeroase tedeumuri în secolele care au urmat, în culturile creștine ale continentului european (tedeumuri capodopere au creat compozitori de imens prestigiu precum Georg Friedrich Handel, Joesph Haydn, Franz Liszt, Hector Berlioz, Antonín Leopold Dvořák, Anton Bruckner, Zoltán Kodály, Marțian Negrea și mulți alții).

În cuprinsul culturii dacoromane Sfântul Niceta de Remesiana ilustrează Școala Literară de la Dunărea de Jos.

Noul *Lexicon* ne îndeamnă să ne amintim și de faptul că în perioada 2001-2003, în calitate de redactor șef al revistei *Argeș*, Mihail Diaconescu a colaborat număr de număr cu personalități de înalt prestigiu precum Nicolae Alexandru Gheorghiță, dr. Tanța Diaconescu, dr. Mihaela Marinescu, Raluca Ioan, Constantin Secară, Gheorghe Stroe, Constantin V. Drăgoi și alții care au tipărit în publicația de la Pitești, studii, articole, analize și eseuri cu conținut muzicologic.

În mod deosebit Mihail Diaconescu a pledat în editorialele și eseurile pe care le-a semnat pentru valorificarea imensei noastre moșteniri psaltice în ediții științifice, studii, concerte și festivaluri tematice. Și acest fapt a contribuit la impunerea reputației de muzicolog a lui Mihail Diaconescu.

Opera literară, științifică și teoretică a lui Mihail Diaconescu a fost prezentată până acum într-un număr important de dicționare de literatură apărute în țară și în străinătate. A fost prezentată și în dicționare ale unor istorici. La loc de cinste este prezentată și în *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, sinteză științifică apărută din inițiativa și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel Patriarhul Bisericii noastre (articolul *Diaconescu Mihail* a fost redactat de marele savant istoric acad. Mircea Păcurariu și se află la pag. 245). A mai fost prezentată și în *Dicționar biobliografic. Teologi ortodocși români și străini* (2011) elaborat de părintele prof. univ. dr. Gheorghe I. Drăgulin. În diverse dicționare ale presei literare românești, scriitorul și gazetarul Mihail Diaconescu este prezentat, de asemenea, în mod adecvat.

Prezentarea lui Mihail Diaconescu în vol. XI al sintezei pe care savantul Viorel Cosma a publicat-o sub titlul *Muzicieni din România, Lexicon biobibliografic* (la pag. 213-215) demonstrează, pe de o parte – caracterul polivalent al operei create de autorul romanului *Marele cântec* și al sintezei *Istoria literaturii dacoromane*, pe de alta – impactul puternic al acestor scrieri în conștiința muzicienilor și muzicologilor contemporani.

Nu întâmplător în masiva sinteză *Fundamentele teologice ale fenomenologiei narative* (2005) pe care părintele prof. univ. dr. Dumitru Radu a dedicat-o lui Mihail Diaconescu găsim următoarea caracterizare: *„El ilustrează acel tip de creator cu o puternică vocație spirituală, specific culturii noastre, zămislit în condițiile aparte ale spațiului și timpului în care durează neamul românesc. E vorba de îmbinarea dintre erudiție și artă, dintre preocupările pentru rigoare ale cercetătorului și forța plăsmuitoare a romancierului, dintre situarea științifică fermă și trăirea sentimentală aptă să susțină descoperirea lumii sub laturile ei estetice. De aceea a fost comparat cu Cantemir, Eminescu, Hasdeu, Iorga, Blaga, Crainic, Enescu, Noica și Mircea Eliade. De aceea creația lui romanescă nu poate fi evaluată fără apelul consecvent la opera istorică și teoretico-estetică pe care a realizat-o. Și tot de aceea nu numai vasta operă pe care a realizat-o atrage abundența și varietatea de interpretări critice, simbolice, arhetipale sau cu conținut teologic, ci și personalitatea scriitorului percepută ca unul dintre reperele cele mai importante ale culturii noastre de azi și de mâine."*

La rândul său, părintele acad. prof. univ. dr. Irineu Popa, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei adăuga: *„Mihai Diaconescu este un titan al culturii"* (2011).

Paul Aretzu

Scara iubirii

Știm că unele dintre condițiile poeziei sunt: să nu aibă reguli (să facă exercițiul libertății), să nu-și epuizeze oferta de receptare (operă deschisă), să dea frâu liber vocației ludice și imaginației. **Maria Calciu** întrunește acest protocol al nonconformității și al spontaneității.

Cartea sa recentă, **Muguri cu răni deschise** (Editura Tracus Arte, București, 2016), ne oferă, încă de la început, un indiciu: este încadrată de reproduceri ale cunoscutului tablou, *Scara lui Iacov*, al lui William Blake. Aceasta reprezintă viziunea patriarhului: o teofanie, o scară legând cerul și pământul, pe care urcă și coboară îngeri, Dumnezeu binecuvântându-l astfel pe părintele lui Israel. Poarta cerului, care înlesnește revelația personajului biblic, pentru poetă, se realizează prin scris: „Așteptam/ ca cineva să-mi aducă aproape un cer/ de hârtie/ un copac roșu și câteva boabe de strugure/ pentru a putea departe să las cenușa de gheață// Și doar atunci când/ printre castani te-am văzut încălzind/ între câteva boabe de strugure/ un cocor de hârtie/ Am trecut prin ecoul de gheață/ spre ce îmi părea să fi fost un alt gând/ transparent/ Întrebându-te totuși încet/ în trecere doar/ ce zboruri mimate văd trecându-ți prin umeri" (*Zboruri mimate*).

Această întâlnire a omului plăpând cu harul lui Dumnezeu (sinergie) este adusă de scriitoare în plan terestru, ca așteptare erotică sau ca reverie: „Străinule/ doar adâncite/ în norii ce creșteau din mine către tine/ îți păreau visele/ Iar aceasta numai ca de acolo/ de unde/ acele pietre moi ce nu dormeau nicicând/ ți-ar fi simțit mirosul de gânduri și de cais/ să vrea curând să-ți fie și umbre pe nisip// Apoi să mă lovească/ prin tine/ din adâncul ce doar păreai a fi" (*Miros cu umbră de cais*). Avem o poezie de viziune, mistică, dând imaginea unor scări de lumină, ascendente și descendente, prin care se transmite duh (ca la Dionisie Pseudo-Areopagitul). Neîmplinită, însă, poeta resimte singurătatea și deșertăciunea lumii. Lirica sa devine confesivă, dar nu ca o destăinuire, ci ca o mărturisire intimă, făcută sieși, riscând uneori să fie prea enigmatică, să emită semne ale unui cod nedescifrabil. Se produc iluminări tainice: „Știu doar că am văzut/ ieri/ Ziua/ ce cobora din ea în ea/ trecând prin păsările gri/ săpând din sine către ploi/ în urma ta/ un fel de foc/ ce nu ardea/ doar mirosea a pâine coaptă și a vin" (*Ziua Focului de Ziuă*). Adesea, poeta se lasă sedusă de simple jocuri de cuvinte, de sonorități, de o colecție de imagini, în detrimentul unei coerențe semantice. Modalitatea ține de o expresivitate a imprevizibilului, de impresia puternică a absurdului, ori de aleatorismul unei explorări abisale: „O singură dată și numai într-un singur/ anotimp/ ziua și noaptea creșteau împreună/ până unde când și acolo/ ar fi putut/ luând formă de opt să se îmbrățieze// Doar atunci/ aș fi putut să văd dintr-o altă tăcere/ încolțind/ floarea de colț// Dar aceasta numai dacă tu reîntors/ ca de obicei/ dintre ochii din spumă de ghimpi/ n-ai fi șters cu alte oftaturi/ altă piatră udată cu lac pentru unghii// Însă cum mai demult știai când anume/ ziua și noaptea/ începeau să reintre în formă de opt/ iar eu astfel aș fi putut să aud/ încolțind din tăcere o floare de colț// Ai trimis către mine un alt fel de cântec/ murmur jilav/ chemat/ lăcuit/ repetat și de tine îndată" (*Ochii din spumă de ghimpi).* De cele mai multe ori, volumul se bazează pe procedee ale desemantizării sau ale destructurării, formalizând discursul, transformând textele într-o frondă, ori, dimpotrivă, constituindu-se un nou canon. Oricum, este vorba de tribulațiile unei sentimentale, preocupate să-și camufleze, în spatele unui aflux lexical, adevăratele trăiri: „Uneori/ atunci când nu mai auzeam curgând niciun râu/ Așezam lângă cheia părut doar închisă/ câte un semn/ pentru ca astfel oricine privea ori ar fi privit/ spre ușă/ să creadă/ că vei reveni/ curând/ așteptat// Uneori/ ca nu cumva să-mi fie urât/ așezam peste semnul din ușă/ câte un râu/ până când și atunci/ n-am mai găsit nici măcar unul/ care să îți semene atât de mult încât/ dinspre seară să pară că ești tu/ revenit// Iar aceasta pentru că ele/ cheile/ se goleau rând pe rând/ asemenea unor oameni de zăpadă/ în urme/ spre oriunde credeau că sigur aștepți/ să te chem/ către ușa de râuri" (*Semnul din cheie...*).

Poezie a unei iubiri (închipuite, ca la Mariana Alcoforado?) sau a unei idealizări, aluzivă, impetuoasă, nostalgică, aspiră totuși spre castitate, nedorind să treacă pragul reveriei. Lipsită de inhibiția limbajului, Maria Calciu găsește un mod insolit de a-și exprima gândurile și sentimentele, recurgând la joc, la trăirea tensionată, la disimulare, la un patetism moderat.

cronici

Delia Muntean

Culegătorul de pietre

Motto: *„Toate versurile mele pierdute se vor întoarce și mă vor salva.”*
Nicolae Scheianu, ***Călătoria în Carte***)

Apărută după două decenii de la publicarea primului volum (***Haine groase și cărți de citit***, Editura Cybela, 1996), noua carte a lui Nicolae Scheianu, intitulată ***Pietre din Potop*** (Editura Vinea, București, 2016), este aceea a unui creator matur, stăpân pe uneltele sale. Ea adună laolaltă peste optzeci de piese – pietre prețioase decantate din aluviunile atelierului de creație. Universul astfel construit, cu cele două emisfere ale sale: ***Pietre din Potop***, respectiv ***Sub tot felul de flamuri***, constituie templul pe care-l înalță poetul întru reconcilierea cu sine și cu divinul. Cât despre durata îndelungată a întreprinderii, ea trădează o conștiință artistică aparte: cărțile mari nu se nasc în fiecare clipă, iar poezia autentică ascunde sedimentări și limpeziri continue. Din această perspectivă, observăm, îndeosebi în primele pagini ale cărții, o oarecare teamă de așezare sau, mai degrabă, dificultatea de a alege, întru zidire și venerare, *„malul cel bun al Potopului”*. Întâlnim spaime și obsesii care mână eul biografic înapoi, către dimineața existenței, când, prunc fiind, aduna pietre (imperfecte, nedăltuite, adică nepângărite încă de mână de om) din albia Văii Potopului. Pârâul în marginea căruia neamul Scheienilor și-a înălțat *„corturi din piele de bivol/colibe pentru bătrâni”* (***Stăpâna turmelor***), pârâul pe care-l pândeau cu rugi și teamă când își umfla apele, *„căci plătim un tribut/pentru că ne-am clădit cetate/și am lăsat pe pământ generații/ de prunci să aibă cine duce/nefericirea mai departe/să fie cine să se rostogolească de bucurie/în nisipul potopului/să dea de veste”* (***De pe mal, de la ferestre***). Aici le punea *„la crescut”*, înălțând templu Domnului și tânjind după răspunsuri: *„Le puneam ca pe ouă în cuiburi/să se facă mari, să crească/și din fiecare să se ridice stânci/și din stânci munți și prăpăstii/să crească până la cer/și să mă urc pe spinările lor/mari și lucioase/poate așa voi afla de ce/sub piatra mare doarme cuminte/ puiul de piatră/poate așa voi înțelege văzutul și nevăzutul/uriașul care mișcă totul”* (***Pietre la crescut***). Potopul copilăriei și, deopotrivă, cel biblic vuiesc necontenit în sufletul poetului, scrisul convertindu-se câteodată în *„porunci și cazne”*, în *„scrâșnet”* văduvit de adevărul și magia Cuvântului întemeietor (***Potopul de lângă leagăn***). Lăcașul spiritual de acum, construit din mesaje scrijelite pe alt fel de pietre, i se pare vulnerabil, nedătător de viață nouă, neînstare să creeze istorie. O atare atitudine bulversează mai toți marii scriitori, tentați să-și compare, smerit-orgolios, produsul fragil plămădit de ei cu universul etern întemeiat de Creator. *„De ce se muiaseră, Doamne/Pietrele tale tari/De mi le-ai făcut mie cuvinte moi?/De ce se muiase, Doamne,/ În tine eternitatea,/De mi-ai dat mie viață?”*[1] - se întreba însuși Nichita Stănescu. Iată că harul și truda artistului mărturisesc în egală măsură și despre binecuvântarea-blestemul condiției umane (*„din vina mea/prin crusta lor se vede nisipul/ toată măreția lumilor de demult/pulberea lor și nimicul”* – ***Pietre la crescut***).

Avem de-a face, în acest volum, cu o pendulare atent meșteșugită (și îndatorată, parțial, expresionismului interbelic) de la o albie la alta, de la mit la istorie, de la o treaptă lirică la alta, asezonată cu un joc verbal care stârnește imaginația, implicit competențele de lectură ale cititorului: *„În ceața începutului/pe malul Potopului acolo am stat/un bătrân nemântuit și alungat din cetate/[...]/căutând ceva în adâncuri/ceva din înalturi chemând”* (***Pietre din Potop II***). Întoarcerea în timp trece de străfundurile sinelui, adulmecă în nisip urmele predecesorilor întru-ale scrisului, împlinindu-se abia în nemărginirea începutului: când ființa umană, *„fir de praf din pustie”*, *„fir de praf din pulberea stelelor”*, e mai aproape de zei și încă nu cunoaște vina ori căința (***Malul cel bun al Potopului***). Alteori, sondarea arheologică în lăuntrul eului, al literaturii și al universului se dovedește neînstare să îmblânzească angoasa. Căci curgerea e ireversibilă, iar *„vremurile atârnă gata sortite”*: *„nu e/ cărare-napoi, ci doar înainte, o cărăruie/care se pierde/ca vântul în ierburi,/ca apa printre pietre/și nu e”* (***În voia Potopului***).

Ca să întâmpine noua epocă, și poezia are nevoie de primenire, de spălare ritualică în apele Potopului, spre a se elibera de tot ce-o învechește, de „păcatele” inerente, pângăritoare de artă autentică. Se pregătește în felul acesta și a doua secțiune a volumului, mai îmbibată de recuzita vremurilor actuale, dar fără să părăsească definitiv unda nostalgică: *„În toată ființa mea/se întorceau dintr-o îndepărtată călătorie/lumini de la zidirea lumii/și o emoție catifelată/mi-a destupat izvoarele”* – ***Ce teritorii, ce personaje***). Motivul *vanitas vanitatum* se scaldă și acum în apele poemului, însă conotațiile sunt altele, artistul conștientizând că mesajele (gândurile, zvârcolirile, visele) nu-i mai sunt adăpostite/ păzite în cuiburile vechilor pietre: *„Și scriem pe aer și rostim/cuvinte elevate și înțelepciuni/și-odată rostite cad în iarbă și/pleavă și neghină se fac”*... – ***Șansa, lui Ion Mureșan***). Ajuns la vârsta maturității, implicit creatoare, hămesit de atâtea cărări străbătute – sau doar imaginate (*„tu ești cel care s-a întors de pe drumuri/pe care n-a umblat niciodată?”* – ***Sosirea acasă***) -, poetul, la fel de singur și acum, se resemnează cu „funcționarea” (nu viețuirea!) monotonă și repetitivă în târgul de provincie, lăsându-se mistuit de pactul cu marginea. Și de astă dată, malul ales nu e cel bun și nici nu promite repere autentice, care să-i aducă împlinirea (*„un sens încearcă zadarnic să se nască”*). Osânda limitei, regretul neașezării în spații mai prielnice creației artistice, cum sunt (poate) acelea unde și-au construit destinul și câțiva colegi din studenția băimăreană, precum Ioan (Es.) Pop ori Ciprian Chirvasiu (*„Am locuit toată viața aici, departe de insulele/la care am visat departe de/metropolele luminoase în care/mi-ar fi plăcut și în care aș fi dorit/să trăiesc în tinerețe”* – ***Un om și el, undeva***), traversează o bună parte din poeziile acestei secțiuni: ***Margini, Peisaj într-un oraș din Est, Din milă și din plictis, Provincie cu lăutari, Gară la scară*** etc. Odată iluziile risipite, existența devine mai vizibil încorsetată de hotare. „Hotărâtă”. *„Iar noi de aici* – scrie Nicolae Scheianu - *cetim/împrejurările și lumea/la marginea de unde începe/o altă margine/care sfârșește în cealaltă margine/ [...]/prea bine, cititorule, să fii mereu în marginea ta fericit”* (***Margini***). În teatrul adesea absurd al existenței, poetul, *„biet personaj”*, se simte respins de cetate (***O altă iluminare***), dar mai ales strivit de faptele din culisele discursului: *„Țara mea mă iubește-ntr-atât/că mă-nghite de tot”* (***Poem de țară***). Prezentul *„imbecil”*, viitorul *„cretin și steril”* îi refuză mântuirea, zborul, obligându-l să asiste, între neputință și revoltă, la îmbătrânirea/ alterarea a tot ceea ce îl înconjoară (***Un rege cretan***). Frumusețea însăși *„abia de ajunge până-n zori”* (***Unde erai***). Dimensiunea elegiacă a versurilor e estompată pe alocuri de elemente aparținând arsenalului postmodern. Împrumutând dezinvolt personaje, sintagme, nume de autori, titluri, teme și motive din varii literaturi [*„șeherazada”*, Ramses, ***Cântarea Cântărilor***, Yorick, *„mânia ce-aprinse călcâiul lui Ahile”*, *„pe sub salcâmi/(când buciumul sună cu jale)*], apelând la cuvinte și expresii din alte limbi (*„milaia maia”*, *„ni le mal, ni le bien”*, *„unum este necessarum”*), dialogând, ludic-serios, cu autori din alte epoci (*„domnul apollinaire”*, Creangă) sau exploatând ironia (*„pe-atunci eram cu toții foarte patriotici”*) și autoironia (*„Au trecut deja patru luni/de când nu/mi-a mai venit inspirația/să vezi tu/ce monstrișor o să iasă”*), Nicolae Scheianu relativizează griul existențial, aduce în contemporaneitate fapte de cultură, împrospătându-le și, deopotrivă, se autosituează, cu pecetea personală, în devenirea literaturii lumii. De fapt, altoiește coordonatele dintotdeauna ale acesteia.

Toate încap în casa scriitorului, îi influențează aventura de a fi (*„am lăsat totul pentru niște vrafuri de cărți”*) și modul de a crea. Îl fac să fie ceea ce este. Sunt „pietre” care depun mărturie, care duc mai departe povestea culegătorului și a condiției umane, căutând alte rosturi, alte întemeieri.

Ca să întâmpine noua epocă, și poezia are nevoie de primenire, de spălare ritualică în apele Potopului, spre a se elibera de tot ce-o învechește, de „păcatele” inerente, pângăritoare de artă autentică. Se pregătește în felul acesta și a doua secțiune a volumului, mai îmbibată de recuzita vremurilor actuale, dar fără să părăsească definitiv unda nostalgică: „În toată ființa mea/se întorceau dintr-o îndepărtată călătorie/lumi ni de la zidirea lumii/și o emoție catifelată/mi-a destupat izvoarele”.

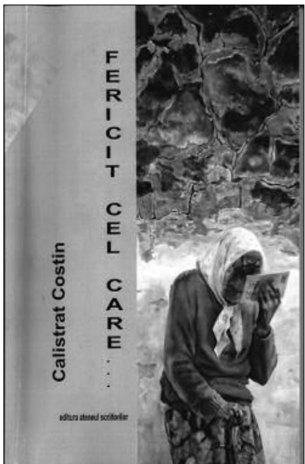
litere

Valeria Manta Tăicuțu

Fericirea sau nefericirea de a fi poet

Ar fi greu de crezut că poetul din Bacău a devenit, de la volumul de acum doi ani și până la cel de față, un nihilist plictisit de „viața lumii". El a rămas, de fapt, așa cum îl știm, blajin și sarcastic în egală măsură, scriind versuri ca să nu moară, cugetând la câte-n lună și în soare nu pentru a afla răspunsuri, ci pentru a nu lăsa odihnă spiritului.

Calistrat Costin își subintitulează recentul volum („Fericit cel care..."), „înțelepciuni în re... versuri", atenționându-și, astfel, cititorii, asupra viziunii ironice asupra lumii și asupra importanței – discutabile, după cum se va vedea – a actului de creație. Maestru în jocuri de cuvinte bazate pe echivoc, poetul băcăuan surâde în continuare cu tristețe, cu resemnare, într-o lume nebună, în care, de fapt, nu se întâmplă nimic: „Pe pământul acesta/ al oamenilor/ (al cui?!)/ nu se întâmplă nimic,/ dar nimic esențial/ (nașterile, viețile, morțile/ nu se pun la socoteală,/ poate cu vreo lume de/ dincolo/ să fie cine știe ce/ sfârâială" („Amăgiri"). Cine-i fericit pe pământul acesta? Probabil, cel care închide ochii și caută înlăuntrul ființei sale, cel care înțelege că nu-i o tragedie că mori, ci că te-ai născut, cel care, cu luciditate, se uită dincolo de prezent: „Din tot sublimul care-a fost/ a mai rămas un rest de amintire,/ lumina s-a născut din întuneric,/ se-așterne noaptea lent/ între neființele noastre,/ se va vedea mâine-poimâine/ ce va fi rămas din visele de mai ieri,/ alte resturi de amintiri..." („Amăgiri").

Primul ciclu al volumului cuprinde mai multe catrene cu conținut aforistic, dar și câteva poeme mai lungi, care surprind prin tonalitatea meditativă și prin marea concentrație de lirism („Mere putrede,/ aer îmbâcsit, greoi - / parfum de toamnă./ Mereu ziua de mâine,/ ziua de azi se târâie/ în coada unei raze de soare/ care mai n-ar lumina.../ Ziua de ieri zace/ în întuneric/ îngropându-se adânc/ tot mai adânc/ în alaltăieri;/ n-am de ales, aștept,/ trebuie să aștept/ ziua de mâine,/ poate, poate...". (pag. 25).

Mai mult decât în celelalte volume publicate, în „Fericit cel care...", obsesia morții este cea care organizează universul poetic și perspectiva – mereu subiectivă – asupra existenței umane. O „Scrisoare..." izbucnită din dragoste, „nedumerind nesfârșirea și cărțile sfinte", sintetizează, antitetic/oximoronic, amarul de viață, dulcele de moarte: „am început să mor, mi-e amar de dulce/ și foarte bine,/ de mine, de tine îți mai aduci aminte?!/ De drag și de dor de cheagul tău,/ de mierea ta,/ resimt cum timpul moare/ lăsându-mi mie partea pribegiei" (pag.42). Omul „adoarme la comandă, se cheamă/ că trăiește,/ încă visează cu ochii întredeschiși,/ de aripi descălțat", dar somnul lui este tot un fel de moarte, iar viața – o amăgire, așa cum o vor fi înțeles-o și filosofii din vechime, și poeții-gânditori: „Din nou zori de zi,/ dau năvală visele,/ amăgindu-ne/ că viețile-s mai multe/ și moartea numai una" („Insomnii"). Moartea nu vine dintr-odată, întâi ne lasă pradă chinului, ne îngăduie „recuperarea, repararea, cârpeala,/ altă distracție de-a mai fi/ și-a mai trăi" („Era să mor dar..."); adevărul este că „ne-am născut zadarnici/ din părinți, credeau ei, nezadarnici" („Zadarnic, nezadarnic"), așa cum a fost osteneala și capriciul acelui „Părinte Mare Arhitect". În relația sa cu divinitatea, poetul experimentează stări confuze, nedumerirea și neîncrederea situându-se pe primul loc: „Răscruce de cer,/ ne-ndreptăm spre nicăieri;/ ne duce valul...// Când totu-i neant,/ ce vrea să mai însemne/ DUMNEZEU?!/ Și noi, trecătorii,/ muritorii,/ cine, ce, de ce suntem/ întru nefirea eternă?!" („Fire, nefire..."). De aceea, fericit se cheamă că ești când nu te bazezi pe mila tatălui ceresc, când îți păstrezi o brumă de ironie lucidă și te detașezi de toate cele ale lumii și ale cerului: „Lumea înnebunește cu pași repezi/ (prea normală n-a fost niciodată),/ se prăbușește văzând cu ochii/ în râpa mondială/ (se poate lesne trăi de azi/ pe ziua de mâine/ și-n râpă că tot de pământ dai/ și pe pământ avem de toate" („Lumea lume...").

Al doilea (și ultimul) capitol al volumului cuprinde „o seamă de replici", de parcă poetul băcăuan ar dialoga, peste veacuri, cu izvoditorul a „o samă de cuvinte", în aceeași manieră sfătos-ironică și la fel de interesat de soarta unui popor pe care mulți se nevoiesc a-l „cotloni la periferia istoriei" (pag.58). Replicile sunt date și unor gânditori europeni („Sfinte Lamberte", „dragă nemțilă", „dragă străine" ș.a), convinși că „popoarele există pentru a fi înșelate", că „iluziile și lumina/ fac ele ce fac și înstrăinează ființa/ omenească în leagănul ei, sfânt,/ scump și plin de farmece!" (pag. 59), că mediocritatea este încurajată cu asupra de măsură, că frumusețea este inferioară puterii, iar arta ar fi o expresie a „pornirilor orgiastice" ascunse în animalul biped care se crede trestie gânditoare. Sunt replici poetice-filosofice, date și domnului Blaise Pascal, și domnului Einstein, și lui Giovanni Papini, și multor altor constructori de viziuni pesimiste privind locul și rostul omului în lume, dar și de sisteme care, de fapt, distrug chiar criteriile morale, estetice și axiologice pe care le propun: „Nu-nțeleg de ce e bine ca oamenii/ să aibă idei/ și să moară pentru ele!/ De unde atâta dezgust,/ pentru viață,/ cugetătorule?!" (pag. 70). Concluzia trasă de Calistrat Costin? „Dom`le,/ cu gânditorii ăștia ajungi în cele mai albe/ pânze, vrea să zică nicăieri!" (pag. 75). De fapt, toate-s praf, totu-i zădărnicie, de aceea efortul uman de a înnobila trecerea din viață spre moarte cu mari creații și vorbe și mai mari este inutil și comic: „(...) monumentele, vecine/ cu praful și pulberea,/ oricât le-am lustrui n-au/ a răzbi întru cele sfinte/ la scărmănatul timpilor/ oricâtă *onestitate* ar zace/ la *baza alegerii* - / (că alegi-alegi până culegi,/ la nimereală...)" (pag.77).

Ar fi greu de crezut că poetul din Bacău a devenit, de la volumul de acum doi ani și până la cel de față, un nihilist plictisit de „viața lumii". El a rămas, de fapt, așa cum îl știm, blajin și sarcastic în egală măsură, scriind versuri ca să nu moară, cugetând la câte-n lună și în soare nu pentru a afla răspunsuri, ci pentru a nu lăsa odihnă spiritului. Nu întâmplător, „Fericit cel care..." se încheie, cu o trimitere la Erasmus: „Elogii nebuniei înțelepte": „Din nefericire (sau din fericire!) eu unul/ sunt un biet/ înțelept căruia nu i-ar prisosi, nici displăcea,/ ca din când în când/ s-o ia razna, adică să înnebunească,/ zău, mi-ar/ plăcea la nebunie să înnebunesc cât de cât..." (pag. 93).

*Calistrat Costin: *Fericit cel care...*, Ed. Ateneul Scriitorilor, Bacău, 2017

Carolina Dodu-Savca

Invitaţie lirică – La marginea absolutului

Poezia este, după cum se ştie, invitaţia spirit-cuget-suflet spre culmile estetice ale slovei ce le încape graţios pe toate trei. Este o delectare spiritual-intelectuală, îndreptată spre lume ca o oglindă a trăirilor Firii: proprii mie ca eu-omul sau proprii nouă ca noi-omul, unde toţi-cei-diferiţi simţim (cvasi)-identic. Şi acel *unde*-undeva este Absolutul.

Victoria Fonari ne invită „la marginea absolutului". Prin titlu, autoarea evocă o aspiraţie, un ideal de creaţie şi chiar o stare. Starea „la margine" se conturează în motivul absolutului omniprezent şi omnipotent la nivel de simţire, or, evaziv şi defensiv la nivel de întrupare. De altfel, acest absolut e poeticul care cucereşte, e frumosul care domină prin cuvânt, fascinează prin ritm, hipnotizează prin corespondenţele pe care poate să le valorifice firesc şi subtil.

Arhitectonic, ajungem la lirismul acestui volum prin poarta eseistică, veghează de un imaginar feminin dedublat între Euridice şi Gorgona. Metaforic, placheta de versuri se întredeschide printr-o antiteză a „tăcerii" şi împietririi", poziţionând în primă ipostază figura Euridicăi, frumoasa nimfă iubită-iubitoare, şi în cea de-a doua ipostază, pe Gorgona, monstruoasa sirenă nefericită-blasfematoare. Eseul-prefaţă *Tăcerea Euridicăi şi împietrirea Gorgonei* defineşte antagonismul celor două voci arhetipale ale mitologiei antice ca lumina şi întunericul imaginarului feminin. Situate de eseista noastră la cele două margini ale absolutului poetic, vocile coexistă în lupta dinte sublimul şi grotescul mitizat sau poetizat. Eternitatea poetică a acestor două forţe feminine câştigă în dramatism când sunt tălmăcite faţă-n faţă, precum o face autoarea atunci când le cheamă-n ring şi le descoperă-n emoţii selenare sau stihiale, în manifestări voalate sau expuse, în „ambuscada ontologică" unde zborul şi suferinţa sunt inerente şi fatale.

Starea *la marginea absolutului* proiectează vibraţii eseistice şi lirice complementare. În primul caz, pe dimensiunea eseistică, autoarea îşi asumă rolul ghidului prin galeriile imaginare ale mitologiei antice, revizitate prin descriptivul unor noi trăiri, „atât din optica senzaţiilor, cât şi din optica noţională" (p.3), „în dubla faţetă a oglinzii, unde pe de o parte [...] se dezvăluie elementele artistice", iar pe de altă parte „se conturează interpretarea ştiinţifică" (p.3). Cert e că acest mobil al absolutului „la margine" devine un pilon existenţial în universul artistic al imaginarului feminin, poziţionat între feminitatea făuritoare a Euridicăi şi cea distrugătoare a Gorgonei.

În cel dea-l doilea caz, pe dimensiunea liricului, poeta creionează limita absolutului „printre valuri" (p.22) de spaţii, sunete şi veacuri; o atinge în „săruturi" (p.28); o zămisleşte în „vidul tăcerii" (p.38); o simte în „cugetul [care] devine simţire" (p.34).

Alegoric, culegerea discerne laitmotivul *marginea absolutului* pe post de cronotop, dar şi de inconturnabilă busolă magică a ochiului-artistic ţintit spre-o destinaţie râvnită sau spre o visare profundă, spre un orizont de cunoaştere sau de uitare. De fapt, nu răspunsurile sunt cele pe care le căutăm în lectura poeziei, ci tocmai periplul către ecourile ne-răspunse, către absolutul acestor încăierări de emoţii-slove-stări, acolo unde visările pe care le mărturiseşte autoarea prind glas, prind aripi, prind culoare şi se desprind de efemer, banal, futil. La marginea absolutului căutăm hotarul dintre stare şi visare, real şi imaginar; căutăm ruptura, rebeliunea, evaziunea, evadarea şi, în definitiv, libertatea. Poeziile acestei culegeri evocă „sarea pasiunii" după care tânjeşte sufletul-„ciob de stea", copleşit de dorinţe şi, prins în „jocul umbrelor" care şoptesc „mă grăbesc să trăiesc", deşi aceste umbre vii, tot ele, şoptesc „să opresc timpul nu am timp", şi atunci se perindă o frumoasă himeră – să recâştige timpul „la marginea absolutului".

cronici

Lumea, așa cum este, uzată de stereotipuri

Chris Samy, *Drapajele uzurii*, poezie, Editura *Exigent,* 2017

Poezia experimentală este domeniul de predilecţie al autoarei Chris Samy. Toate cărţile sale poartă această amprentă. *Drapajele uzurii*, volumul de versuri publicat de Editura Exigent în 2017, ar putea fi expresia cea mai completă a acestui tip de scriitură, pentru că poezia experimentală se desfăşoară aici la toate nivelurile. Nu într-o manieră năvalnică, una care să presupună diferite pierderi şi mult zgomot, aşa cum se întâmplă deseori atunci când e anvizajată această sferă a creaţiei. Miza constă acum în ductilitate şi eleganţă.

Dacă luăm lucrurile în ordine, primul nivel pe care putem să-l abordăm este, desigur, cel al suprastructurii. Fiecare dintre cele treizeci şi cinci de poeme care compun cartea e precedat, pe pagina din stânga, de o transcripţie în alfabetul Braille. Întrucât scrierea aceasta din urmă nu se dovedeşte a fi anaglipticǎ, pe hârtie rămâne doar efectul optic – fiecare punct Braille fiind marcat cu negru –, ceea ce devine mai important decât însăşi funcţionalitatea unei imprimări în relief. Dar nu vedem nici o deficienţă într-un asemenea mod de prezentare a poeziei. Dimpotrivă, de aici se deschide cu siguranţă domeniul experimentării, care transformă grafia clasică a versurilor în obiect vizual. Nu la întâmplare însă, ci într-o lucrare poantilistă dublată de o anumită intenţionalitate, lucrare capabilă să devină astfel în orice clipă un text în Braille şi, prin urmare, un poem de sine stătător. Obiectul vizual, ca mediu de tranziţie dintr-un alfabet în altul şi, extrapolând, dintr-un limbaj – în sensul cel mai larg al termenului –, într-altul, iată cheia de boltă a cărţii şi, în acelaşi timp, o primă marcă de originalitate indubitabilă în volumul *Drapajele uzurii*.

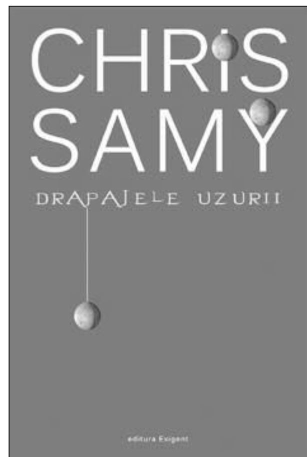
Obiectul textual nu rămâne, nici el, mai prejos. Toate poemele sunt formate dintr-un titlu şi unsprezece versuri despărţite de un rând alb. Invariabil, fiecare vers include o cifră şi un cuvânt. Şi, tot invariabil, cifrele se derulează de la 1 la 10, fiind urmate de un 0. (Să precizăm că, în acest volum, cifra 1 se citeşte „un/o“, în funcţie de acordul cu substantivul care compune versul; cifra 2 – „doi/două“ etc.) Factura experimentală a acestei arhitecturi este întru totul evidentă nu numai datorită combinaţiei permanente dintre semnele tipografice reprezentând numerele şi semnele tipografice reprezentând literele, ci şi prin exemplara ei exactitate iterativă. Totodată, am spune că aproape şi mai important este caracterul inovator al construcţiei, care-ţi trezeşte imediat uimirea şi interesul prin natura sa atipică. Volumul îşi asigură astfel un efect de *captatio benevolentiae* chiar înainte de-a începe lectura propriu-zisă a poeziilor.

În al doilea rând, avem în vedere infrastructura stilistică. Pe lângă titlurile poemelor – metaforice, toate – ne dăm seama dintr-o singură privire că suntem în prezenţa unei scriituri albe împinse la extrem. Spre deosebire de titluri, versurile par să rejeteze orice urmă de subiectivitate, fiind de un minimalism radical. În fiecare vers, un adjectiv numeral care determină un substantiv comun încearcă să reflecte împreună o înregistrare obiectivă a câtorva elemente care fac parte din ordinea lucrurilor. Poemul liminar, „Instrucţiuni de existenţă“ dă tonul: „1 naştere/ 2 moşteniri/ 3 ritualuri/ 4 anotimpuri/ 5 abordări/ 6 lăutari/ 7 împerecheri/ 8 pereţi/ 9 canoane/ 10 chitanţe/ 0 derogări“. Aceasta este toată poezia. Cu alte cuvinte, avem în faţă un poem de o simplitate dezarmantă, am fi tentaţi să spunem.

Şi totuşi, această simplitate este numai aparentă. Să reluăm analiza punând în perspectivă infrastructura stilistică şi infrastructura anecdotico-simbolică sau, altfel zis, al doilea şi al treilea nivel care, aici, sunt indisociabile. Termenul „instrucţiuni“ sugerează, într-o lectură care privilegiază metafora, că poemul de mai sus este un manual concis al vieţii, el schematizând aspectele fundamentale ale acesteia. Dar o asemenea cartografiere nu vizează simplificarea viziunii pe care o avem despre existenţa noastră pe lumea aceasta, ci, dimpotrivă, ea este sinonimă cu căutarea esenţei. Pentru a putea să pătrundem complexitatea intrinsecă a vieţii, trebuie să-i înţelegem, mai presus de orice, liniile de forţă. Or, tocmai acesta este rolul experimentului minimalist tranşant: să le scoată în relief, pentru ca noi să le distingem substanţa neturburată de vreun amestec. Şi, odată finalizată această recucerire a esenţei pe plan anecdotic, să le scoată iar în relief, pentru ca să le distingem portanţa simbolică de mare amplitudine. Deoarece fiecare cuvânt poartă un adevărat arsenal de concepte, secvenţe de viaţă şi de trăiri. Eliminarea subiectivităţii scriiturii nu echivalează – în ciuda tuturor eforturilor pe care mişcarea minimalistă le-a furnizat în această direcţie – cu disiparea ei în plan simbolic. Atunci când autoarea spune, de exemplu, „8 pereţi“, întreaga dimensiune claustrală, dramatică, a vieţii se revarsă asupra noastră. Chris Samy a înţeles perfect că, dintr-o exprimare explicită, chiar şi atunci când aceasta e redusă la extrem, poate să transpară încă implicitul de o bogăţie inepuizabilă. Mai ales că acesta se află doar în zona de recepţie a poemului, care defineşte, având în vedere contextul, veritabila încărcătură a implicitului şi care, prin urmare, adoptă tot atât de multe forme câţi cititori sunt. Experimentarea ia, în ceea ce o priveşte, o turnură subtilă: poeta explorează spaţiul scriiturii albe şi îi aplică principiile, profitând, în acelaşi timp, de defectele sale evidente.

În tot acest du-te-vino dintre titlul metaforic şi forma minimalistă însoţită de fondul ei subteran, există un întreg univers tragic care se construieşte insidios. Chintesenţa experimentului se află chiar acolo iar abordarea este remarcabilă: să ştii să alegi şi să asamblezi unsprezece cifre şi unsprezece cuvinte lumea astfel încât să fie suficiente pentru a exprima lumea aşa cum arată ea într-adevăr, în toată goliciunea ei, uzată de stereotipuri, sumbră, şi, totuşi, de o complexitate nesfârşită...

GABRIEL RUSU

Carol al XII-lea, prin Pitești

Meleag sortit să devină loc de referinţă în Istoria României, Piteştiul a rămas în analele ei, datorită, printre altele, unei prezenţe regeşti de mărime europeană, la apusul Evului Mediu. Întâmplarea ne-o relevă Ion Mihai Cantacuzino în impresionanta lucrare, O MIE DE ANI ÎN BALCANI, apărută, în anul 1996, la editura Albatros, în traducerea Mariei Şerbănescu şi a Sabinei Drăgoi. Povestea se deschide, în „Capitolul IX, 1679 – Familia la putere – 1716", la pagina 182, astfel: „Palatul Mogoşoaia a fost început de Brâncoveanu prin construirea unei modeste capele, pe 20 septembrie 1688 (...) şi a fost inaugurat şi dăruit celui de-al doilea fiu al său, Ştefan Brâncoveanu, la 20 septembrie 1702. Între timp voievodul tăiase Podul Mogoşoaiei, care lega palatul domnesc de la Bucureşti în linie dreaptă, de Mogoşoaia (...) Palatul Mogoşoaia va rămâne una din capodoperele arhitecturii valahe în stil brâncovenesc. Dl. de la Motraye a vizitat palatul la 14 octombrie 1714, pe când îl însoţea pe regele Carol al XII-lea al Suediei, care se reîntorcea „incognito" în ţara sa, trecând prin Valahia". Cine era acest De la Motraye? „Călătorul Aubry de la Motraye, poate la cererea vreunui rege, a plecat la 2 iunie 1696, cu diligenţa, de la Paris la Lyon şi a călătorit timp de 30 de zile prin tot Imperiul turc şi Europa de nord; astfel a avut ocazia să intre în suita regelui Suediei, rămânând în aceste regiuni, cu începere din 1709: „La 1 octombrie 1714 fiind stabilită plecarea regelui Suediei... ne-am dus pe 14 la Bucureşti. Ne-am oprit câteva ore, timp în care am vizitat oraşul. (...) Am trecut pe lângă o clădire mare şi impunătoare... era un palat care se numea Mogoşon (...) am aşteptat veşti de la Stralsund (pe ţărmul Balticii) care ne-au adus la cunoştinţă cu primul curier sosirea Majestăţii Sale în următoarele împrejurări, să ştim că principele se deghizase punându-şi o perucă neagră şi o pălărie bordisită cu ceapraz aurit, o pelerină cafenie şi o mantie albastră; că părăsise pe data 7 (noiembrie) Peddesty (Piteşti) în Valahia, că trecuse prin Brunswick pe 21, că ajunsese pe 22 seara la porţile Stralsundului (...)". Un episod din „Istoriile domniilor Ţării Româneşti" a lui Radu Popescu, pârcălabul Târgoviştei: „... au fost poruncă de la Ştefan Vodă să-i gătească conace, până ce trece în Ardeal şi au rânduit Domnul boiari (...) până ce l-au dus de la Giurgiu prin conacele ce se rânduise, şi mergând până la Piteşti, şezând câteva zile, au perit dintre oşti (...)" . Cronicarul turc Mihail Guboglu: „Înainte de a părăsi Dimotica, regele (care era chel şi spân) şi 14 dintre căpitanii lui se împopoţonaseră cu bărbi mari (...) trecând prin Transilvania şi Ungaria (...)". O altă menţiune: „Cât despre Voltaire, el scria în „Istoria lui Carol al XII-lea", în stilul său caracteristic: „Când (Carol) a fost la Targovitz (sic!) pe graniţa Transilvaniei (...) el şi-a adunat suita într-un hambar (...)" şi „Şi-a pus o perucă neagră(...)". „Turnul Colţei (după numele lui Sandu Colţea, unul dintre cei mai credincioşi ofiţeri ai lui Carol al XII-lea) construit de Mihai Cantacuzino în 1715 (...) a fost lucrarea militarilor suedezi din suita lui Carol al XII-lea". Ce anume îl pusese pe drumuri, pe regele Suediei? „Ţarul Petru avea o prioritate acută: să obţină ieşirea la Marea Baltică şi, în vederea acestui lucru, el pregătea Războiul nordic contra suedezului Carol al XII-lea"!

Enciclopedia Universală Britanică, vol 3 B-C, schiţează, la p. 230, portretul acestui rege: „Carol XII, în suedeză Karl (17 07 1682 Stockholm, Suedia – 30 11 1718, Friedrikshald, Norvegia) Rege al Suediei (1697-1718). Fiu al lui Carol XI (24 11 1655 – 05 04 1697), devenit monarh absolut la 15 ani. Şi-a apărat ţara timp de 18 ani, în cel de-al doilea Război Nordic. A lansat o invazie dezastruoasă asupra Rusiei (1707-1709) care a dus la distugerea armatelor suedeze şi la pierderea de către Suedia a statutului de mare putere. Conducător din perioada de început a Epocii Luminilor, a promovat importante reforme interne. A fost ucis în timpul invaziei din Norvegia".

SERGHIE BUCUR

Ceea ce i s-a părut lui semnificativ, nu cititorului

O neaşteptată apariţie editorială, *144 TABLETE PENTRU INIMA TA - terapie prin cuvânt* (Tiparg, 2016) a lui **Adrian Tase** vine să tulbure dulcea lentoare balcanică de care suntem stăpâniţi de-o vreme, chiar şi prin faptul că autorul, doctor cardiolog, şi-a făcut „temele", citindu-şi atent înaintaşii şi reţinând din spusele lor numai esenţializări, comprimări, explozii ideatice unice; această notă personală l-a făcut să aleagă ceea ce i s-a părut lui semnificativ, nu cititorului, care n-are decât să-şi tipărească propria carte, dacă crede că alte citate or fi mai expresive. **Adrian Tase** chiar spune în „Preambul": *„ O parte din sintagme s-au dovedit utile ca motto-uri la conferinţe sau articole medicale. În sens şi mai pragmatic, locuţiunile de spirit reprezintă adevărate chei de rezolvare pentru situaţiile dificile cu care ne confruntăm în viaţa reală.",* lucru care îmi sprijină opinia.

Intervenţiile proprii vin sigur dintr-o prea mare încărcătură fiinţială, aşa bănuiesc: *„Pentru mulţi, viciile sunt mai atractive decât virtuţile, apropiind degringolada finală."* – spune **Adrian Tase**. Şi-aici simţim nevoia să dublăm cu ceea ce a reţinut ca interesant din Mark Twain: *„Cel mai simplu lucru este să te laşi de fumat: chiar eu am făcut-o de mii de ori."*. **Adrian Tase** găseşte ceva demn de remarcat şi la controversatul Donald Trump: *„Atât timp cât oricum trebuie să gândeşti, fă-o cu stil!"*. Dar cât de departe faţă de aceasta merge Constantin Noica! – iată ce zice: *„Se moare de milioane de ani şi totuşi lumea încă nu s-a obişnuit cu asta".*

Ceva menit să ne atragă atenţia putem afla în:*„ Geniile utilizează circa 1/7 din potenţialul creierului. Şcoala dezvoltă circa 1/7 din aptitudinile intelectuale. Deci, eficientizarea la maximum a proceselor neurofiziologice şi didactice ne-ar putea face de 49 de ori mai inteligenţi!"* – însă această observaţie tehnică ar fi incompletă dacă n-am vedea că unele din ideile autorului sunt adevărate versuri (sau pot fi privite ca excelente hai-ku-uri): *„Fiecare picătură de ploaie este un sărut al cerului."*

Altceva peste care nu putem sări vine de la Constantin Brâncuşi: *„Dacă vrei să vezi mai departe, încearcă necontenit să urci mai sus".*

Într-un „Postludiu" cu aer reformator, **Adrian Tase** spune: *„Deci, sugestiile şi criticile Dumneavoastră sunt, nu numai binevenite, dar şi utile pentru îmbunătăţirea calităţii conţinutului volumului."*

Ne rezumăm la a-i spune ceea ce el însuşi a băgat de seamă: *„Ai grijă ce ceri, căci s-ar putea să primeşti!"*

ŞTEFAN DORU DĂNCUȘ

cronici

Aurel Sibiceanu

T A T A (III)

SCURTĂ CRONICĂ DE FAMILIE

Cum spuneam, mergeam la pas cu Tata, întunericul se înstăpânea şi trecusem de Havuzul de Apă, locul unde acum a fost amplasată statuia răsculatului din 1907. „Tată, zic, de ce ai pomenit de Moş Carp?" „Păi, zice, am fost chemat la Bucureşti toamna trecută, la Securitatea centrală. Pesemne că cineva a povestit cum a fost în Bărăgan şi cred că vor fi ajuns pe la posturile de radio străine. Ne-au pus să dăm declaraţii şi să ne angajăm iar, în scris, că nu vom sufla nimănuia, nimic. Am pierdut vreo două zile, până mi-a venit rândul... Acolo l-am reîntâlnit pe Carp ăla, răznitul. E tot cu mintea în dodii şi m-a întrebat de tine, dacă ai ajuns scriitor! Moşu' e încă ţapăn, era îmbrăcat cu gust, ca un boier, cu barba aranjată, ciugulită, cum zice maică-ta mare! Deşi e trecut bine de 70 de ani şi pentru că nu are vechimea necesară pentru pensionare lucrează undeva, la cooperaţie, e contabil, sau ceva cam aşa ceva. Stă cu văduva unui ofiţer din Armata Regală, mort la Canal. Mi-a arătat o poză de-a ei, e încă o femeie bine, deh, are doar 60 de ani şi, pesemne, şi ceva argintărie, cocoşei, ce o fi putut şi biata femeie să salveze..." Mai că era să-l întreb pe Tata cum dau de Moş Carp, poate-i lăsase vreo adresă, un număr de telefon. Am renunţat, evident, abia mă cicălise pentru anturajul meu „dubios", asta mai lipsea, să afle că mi-i dor de Carp! Am continuat să mergem în tăcere. În dreptul Gării de Nord, în

vecinătatea căreia se află acum Universitatea Brâncoveanu, tata mi-a zis: „M-am gândit, merg la birou şi mân acolo peste noapte, e dincolo, peste şinele gării." Ştiam bine locul de muncă al tatălui meu, în perioada de elev mergeam săptămânal pe la el, prin el simţeam că văd casa natală, pădurile, dealurile, câmpiile, Tata era locul prin care Anteu-l din mine făcea legătura cu pământul.

Aici se cade să fac o paranteză. Viaţa în căminul şcolii profesionale, al cărei elev am fost, mi se părea un infern, disciplina aproape militară mă făcea să-mi aflu refugiu în amintirile de acasă, mintea îmi zburda pe dealurile, câmpiile şi pădurile prin care hălăduisem cu caprele, atunci realizam ce înseamnă „acasă" – mai târziu, aveam să aflu, când am intrat în contact cu filosofia şi gândirea hindusă, că „akasha" înseamnă spaţiu eteric, memoria cosmică, altfel spus, spaţiul natal imemorial. Mai toţi elevii eram de la ţară şi asta ar fi trebuit să ne apropie. Dar nu era aşa, umblam aproape mereu singuri, năuciţi de acelaşi sentiment al dezrădăcinării, eram un fel de singuratici ambulanţi. După nici o lună de internat, i-am spus tatei că nu voi rezista. Ţin minte că i-am spus cu o voce pierită, cu o disperare aproape mută. Puţinele mele cuvinte, l-au convins, că nu mi-a cerut detalii. „Bine, a zis, voi rezolva problema." A mers la conducerea şcolii şi peste o oră m-a căutat în laboratorul de chimie. „Mister, adică „domnule", zice, s-a aranjat, vei fi extern. Te aştept să termini orele." După ore am luat geamantanul şi am plecat din şcoală. Eram, de-acum, elev extern şi pentru asta primeam o bursă de 375 lei pe lună, pentru întreţinere. Abia după ce am terminat şcoala aveam să aflu de la dirigintele meu, Mihai Ciobăcel, că discuţia pe tema externării a fost scurtă. „Când l-am văzut pe taică-tu venind la mine, i-am zis, înainte de a-mi spune el ceva: Nene Sibicene, fă bine şi ia copilul, să facă naveta, ori du-l la o gazdă, internatul nu e de el, îl complexează şi e păcat de el. Nici şcoala asta nu e prea nimerită, industria petrochimică nu va fi ceva uşor pentru el. Dar, cu timpul, poate se înamorează de vreo fată şi altele vor fi datele problemei, se cere singur intern, mai ales că o dată cu trecerea în anul doi va începe marea golăneală! Ehei, la început, copiii ăştia sunt răzniţi ca nişte curci speriate de vulpe, nu le prieşte viaţa în curmei, dar după ce dau cu nasul de haimanalâc nu te mai înţelegi cu ei!"

Tata m-a dus la o verişoară de-a lui, din partea bunicii mele, în Goleşti, la Tanti Tanţi. Atunci, Tanţi avea aproape 50 de ani, un gheb în spate, ca sechelă a unui TBC osos, pricină din care nici nu a fost căsătorită. Mai avusese şi ceva probleme politice, motiv pentru care fusese exclusă din învăţământ. Întreruperea carierei didactice o marcase, iubea învăţământul, era făcută pentru a lucra cu copiii – mai în glumă, mai în serios, Bunica o poreclise Gheorghe Lazăr! O vreme a lucrat la C.A.P., apoi,comuniştii se milostiviseră de ea şi o angajaseră femeie de serviciu la Vila Florica, a Brătienilor, loc de care Tanţi nu era străină – fusese botezată de Dinu Brătianu iar Vintilă, fratele acestuia, o botezase pe Bunica. Cum de-au ajuns părinţii bunicii să fie cumetrii Brătienilor, aflasem la finele lui august 1968, după ce ruşii invadaseră Cehoslovacia. Lumea din sat încă mai era temătoare, umblau zvonuri că ruşii vor intra şi peste noi. Unii erau optimişti, încă sub impresia discursului înflăcărat al lui Ceauşescu, spuneau că savantul Henry Coandă i-a dat acestuia o armă nouă, un fel de laser care topeşte tot, ziceau că au auzit ei că au fost topite sute de tancuri sovietice, care ar fi trecut Prutul cu pontoanele. Tata, care se trezise repede din demagogia lui Ceauşescu, îi spunea mamei, care îi povestea de tancuri: „Vezi-ţi de treabă, femeie, zicea Tata, astea sunt invenţii ale Securităţii, pentru întreţinerea moralului proştilor! Dându-şi seama ce a spus, cred că Pingelică se scapă pe el de frică, din sculare până-n culcare şi de şapte ori peste noapte!" Bunica, nitam-nisam, a început să-mi vorbească despre patriotism, spunea că nouă, la şcoală, ni se predă o istorie falsă. „Mă, zice, tu eşti în stare să desenezi harta ţării?" Cum eram bun şi la istorie, şi la geografie, am spus că da. Bunica a luat blocul de desen, mi-a dat o coală şi un creion, a luat şi ea o coală şi un creion şi ne-am pus amândoi pe desenat hărţi. După ce am terminat, am comparat hărţile. Am privit harta făcută de Bunica şi am amuţit. Ea desenase harta României Mari, eu harta unei Românii aşa cum ne învăţase la şcoală... „Deci, am început să vorbesc, ce îmi spun mie oamenii bătrâni, care au făcut războiul, este adevărat?" „Da, a zis bunica, este adevărat, bătrânii ăia, monarhia şi familia Brătienilor au întregit ţara şi au modernizat-o; comuniştii au micşorat-o şi au distrus industriaşii, mica burghezie şi pătura mijlocie. Ehei, maică, lumea s-a schimbat şi s-a prostit, puţini mai au curajul şi să-şi amintească ce a fost cândva, frica s-a cuibărit în sufletele oamenilor şi nu ştiu de va mai ieşi vreodată... Cam pe la 1900, unul dintre Brătieni, Vintilă, îşi făcuse obiceiul să cumpere mezeluri de la prăvălia tatii şi îl preţuia pentru calitatea lor şi promptitudinea servirii, l-a întrebat dacă nu-i cumpără un capăt de moşie, din Goleşti, pe care are în gând să-l vândă. Fără să stea pe gânduri, tata a cumpărat 10 hectare de pământ. Când am venit pe lume, Boierul Vintilă a poftit să mă boteze. M-a băgat în cristelniţă, da' m-a cadorisit şi cu două hectare de vie plus o căsuţă, în via lui din Coasta Vrăneştilor. Dinu, fratele lui Vintilă, a botezat-o pe tuşi-ta Tanţi, învăţătoarea, de-i zic io Gheorghe Lazăr, de mai vine pe la noi cu Ţăţica, o ştii bine."

În 1970, când Tata m-a dus la Tanţila Tanţi, trăia şi mama ei, Ţăţica - avea 78 de ani, te privea cu ochii ei mici, catifelaţi, şi povestea cu voce moale, caldă, era în stare să fac asta ore în şir. Ştia pe deasupra mai bine de un secol de istorie a familiei sale, atât din ramura ei armenească, cât şi din cea muntenească. De la Ţăţica am aflat de Nicu Gane şi celebra lui carte, „Trecute vieţi de doamne şi domniţe" – era în stare să o repovestească, în rezumat, din scoarţă în scoarţă, reproducând cu precizie citate savuroase ori mai picante. Nici azi nu-i ştiu numele real, cu toţii o strigam Ţăţica, nume care, îndeobşte, pe timpuri îl purta fata cea mare a unei familii. Ambele femei m-au primit cu bucurie şi m-au îngrijit ca pe un prinţ – îmi erau iertate toate boroboaţele, amândouă îmi dădeau bani de buzunar, ferindu-se una de alta, îmi cumpărau haine frumoase, cămăşi, pantofi şi ghete de piele. Cu banii primiţi mi-am cumpărat o sumedenie de cărţi, vedeam toate filmele de la căminul cultural din Goleşti, din Ştefăneşti şi din Piteşti. În căminul cultural, la film, l-am cunoscut pe Tită, prietenul nostru care semnează Titus Maxus, cred că avea opt ani... Duminica mergeam cu Tanti Tanţi la Vila Florica, veneau nişte domni de la Bucureşti, erau istorici şi cercetau nişte cărţi din vasta bibliotecă, mai bine zis din ceea ce rămăsese din vasta bibliotecă. Tanţi le făcea cafele, ceai, îi servea cu dulceaţă de vişine, cireşe amare, cu compot de struguri şi apă rece, adusă de mine de la izvorul de sub coastă. Uneori, domnii veneau însoţiţi de soţii, nişte femei încă frumoase, deşi le crescuseră nişte vagi guşuliţe. Le făceam diverse servicii şi erau foarte amabile. Una mi-a arătat fotografia fiicei sale, spunea că e de-o vârstă cu mine şi învaţă la cel mai bun liceu din Bucureşti. Era o fată cu zulufi şi nasul în vânt, în pantaloni scurţi, cu pulpele împlinite şi cambrate. Adesea mergeam cu ea în gând şi cu pulpele sub pleoape, uitând de mine cu totul. Într-o duminică, spre finele anului şcolar, şedeam pe terasa vilei, într-un fotoliu mare, de răchită, pe care erau puse perne moi. Răsfoiam încet un atlas cu multe hărţi, nişte hărţi ciudate, cu semne şi cifre, cum nu mai văzusem vreodată. Deodată, am auzit o voce, din spatele meu: „Tinere, pe aceste hărţi sunt lucrurile eterne: vânturile, mersul lunii, pătrarele ei, casele planetelor, fluxul şi refluxul, mareele, steaua polară şi constelaţiile, toate plutesc peste pământ, din veac şi pe vecie." Ne-am împrietenit şi ne-am mai văzut de câteva ori. Era istoricul Anastasie Iordache, venea la Florica să respire aerul Brătienilor, despre care a scris şi publicat cărţi chiar înainte de 1989. Peste ani, prin 1985, aveam să-l cunosc pe fiul său Ovidiu, graţie poetului Marius Lăzărescu, cu care m-am împrietenit, prilej cu care l-am revăzut pe istoric. Am reîntâlnit acelaşi om bun şi melancolic – mie aidoma, ducea dorul originilor sale doljene.

Făceam naveta cu Maşina Nr.4. Era un autobuz Skoda, vechi, fabricat imediat după ultimul război. Nea Tică, şoferul, era un om blajin, mai adormeam dimineaţa în maşină şi el mă trezea cu blândeţe, când ajungeam la staţia unde trebuia să cobor, la Piaţa Veche, azi Staţia Vasile Lupu. Urcam puţin pe Vasile Lupu, apoi făceam stânga, pe strada Mircea Vodă, urcam până în capătul străzii, unde se afla şcoala mea. Atunci treceam, fără să ştiu, pe lângă locuinţa poetului Octav Pârvulescu şi pe lângă unul dintre capetele străzii „Fântânii", stradă pe care a locuit, în copilărie şi adolescenţă, poetul Daniel Ilie Turcea. La întoarcere, luam autobuzul din staţia aflată pe strada Târgul din Vale, la vreo 50 m de casa în care a locuit, o vreme, poetul Călin Vlasie.

PS: Graţie unui vechi prieten, fost angajat la transportul local, putem publica o fotografie a celebrei maşini nr. 4 – lângă ea, în cămaşă albă şi şapcă e chiar Nea Tică, vestitul şofer, taxatoarea, impiegatul de mişcare din Goleşti şi un localnic.

litere

Mihai GODOROJA

Câte ceva despre blues

Cine-ar fi crezut atunci, în zorii veacului trecut, când Sister Rosetta Tharpe sau Big Mama Thornton cu al ei „Hound dog", devenit ulterior un hit mondial în mâinile lui Elvis, că acest gen muzical numit *blues* o să devină o artă universală, îmbrăţişată cu entuziasm de întreaga planetă? Cine şi-ar fi închipuit că, de la „Saint Louis Blues", cântat de irepetabilul Louis Armstrong, se va ajunge la Miles Davis, Pink Floyd, Stevie Wonder sau Joe Bonamassa?

Nimic nu anunţa explozia artelor muzicale ce aveau să inunde lumea prin radio, discuri şi, evident, concerte zgomotoase. Mult mai zgomotoase decât seratele şi spectacolele din saloanele princiare ale unor vremi trecute. Poate doar apetitul lui Mozart pentru opera populară şi harul său incredibil de a inventa melodii frumoase, pe gustul tuturor. Anunţând chiar de pe atunci că muzica bună nu va fi doar la îndemâna celor privilegiaţi şi dând parcă „bun de tipar" pentru viitorii Armstrong, B. B. King, Beatles şi alţii de el nebănuiţi...

Frumuseţea destinului bluesului radiază universal generos, astfel explicându-se astăzi existenţa a câtorva sute de mii de festivaluri pe glob. Din Argentina până-n Guadelupa, din Spania până-n Rusia ori din Australia până-n... România. Bluesul nemaifiind de mult timp apanajul negrilor din America de Nord. Azi, urcând pe aceeaşi scenă să-l cânte venerabilul Buddy Guy, Eric Clapton, Keb' Mo', interpreţi francezi, jamaicani, japonezi...

Povestea bluesului e una interesantă, cu multe capitole captivante. Omenirea primindu-l în dar, de la Dumnezeu, cu sufletul deschis. Ca să-ţi placă această muzică minunată netrebuind să urmezi vreo şcoală anume ori să te instruieşti academic. Nu e nevoie decât de o inimă plină de romantism, erotism poetic şi bucurie de viaţă. O artă ca bluesul se prezintă simplu şi firesc, aşa atrăgând, astfel cucerind fără drept de apel...

Spre ţara noastră, armoniile bluesului şi-au croit drum mai timid la început. Prin orchestrele de swing interbelice. Sau de dixieland, după al doilea război mondial. Odată pătrunse însă, graţie jazzului, au rămas statornic. Formaţiile pop sau rock de mai târziu, precum "Cometele", "Sideral", "Sincron", "Sfinx", "Basorelief", "Semnal M" au îmbrăţişat direct genul ori l-au transfigurat în interpretări proprii, pregătind terenul pentru publicul şi muzicienii zilelor noastre. Pionierii de facto ai bluesului de la noi sunt Harry Tavitian şi A. G. Weinberger. Urmându-le exemplul, în timp, Florin Ochescu, Sorin Chifiriuc, Hanno Höfer, Marcian Petrescu, Rareş Totu, Vali Răcilă sau trupa timişoreană "Survolaj".

România are în momentul de faţă peste cincizeci de festivaluri, desigur binevenite. Personal, promovez de trei decenii şi jumătate atât jazzul, cât şi bluesul, fie pe scenă, fie în emisiuni şi publicaţii. Iară ceilalţi colegi de breaslă ţin şi ei alături de publicul iubitor, motivaţi cu toţii de bucuria "live-ului" mereu creator. Aşa că putem spune concluzionând: există, benefic, blues şi-n România. Şi nu e rău deloc...

Amalia Elena Constantinescu

„UN BĂRBAT ŞI MAI MULTE FEMEI" SAU „VIAŢA... NU TRECE FĂRĂ SĂ LASE URME"

Anul acesta primăvara a adus în oraşul nostru – pe lângă mărţişoare, flori, zâmbete – oameni frumoşi, o seară de poveste, mari actori într-o comedie inedită: ***Un bărbat şi mai multe femei*** de **Leonid Zorin**, în traducerea regretatului **Tudor Steriade**. Sala mare a Casei de Cultură a Sindicatelor, a fost şi de această dată, neîncăpătoare pentru cei veniţi să-şi revadă actorii favoriţi: **Claudiu Bleonţ** şi **Magda Catone** (alături de organizatorul spectacolului, domnul **George Ivaşcu – Padeş**). De-ar fi ştiut ce îi aşteaptă!...

Prieteni de-o viaţă, în afara scenei, **Claudiu Bleonţ** şi **Magda Catone** au devenit „complici" pe scenă pentru publicul piteştean. Făcând o paranteză, vă mărturisesc că îmi place să menţionez ideea unei prietenii adevărate. Atât de rar mai trăim astăzi acest sentiment, încât mă tem să nu-i uităm, mult prea curând, numele şi sensul... Revenind la spectacol, ar fi bine să precizez – înainte de toate – coordonatele în care se încadrează**:** o piesă clasică universală, un dramaturg rus, doi actori de elită, care coordonează totul într-o regie proprie, jucând împreună acest spectacol de mai bine de treizeci de ani. Se poate spune că ***Un bărbat şi mai multe femei*** este piesa care i-a cosacrat pe cei doi îndrăgiţi actori, **Claudiu Bleonţ** şi **Magda Catone**. Mai mult decât atât, rămâne o piesă care i-a adus maestrului **Bleonţ** „***Premiul pentru cel mai bun actor***". Ulterior, au existat alte interpretări, reinterpretări şi viziuni ale piesei, dar trebuie reţinută ideea că numai lui **Claudiu Bleonţ** şi **Magdei Catone** li se cuvine meritul deschizătorilor de drum. Pornind de la aceste lucruri, putem urmări cu atenţie firul naraţiunii. Vă gândiţi instantaneu la o dramă conjugală. Teoretic, aveţi dreptate: de aici începe totul şi odată cu acest tot, începe povestea lui Arcadii Semionovici Garunskii (interpretat de maestrul **Claudiu Bleonţ**). Un gând ca lumina unui fulger vă poartă spre Pavel Smerdiakov, personaj al capodoperei dostoievskiene ***Fraţii Karamazov***, născut „*dintr-un fecior al satanei şi o sfântă*", aflat deseori la graniţa dintre sinucidere şi nebunie. Semionovici – Smerdiakov. Oare această apropiere a numelor proprii sugerează ceva? O înrudire etimologică? Aceeaşi sursă onomastică? Vom vedea...

Departe de a fi sinucigaş, Arcadii Semionovici Garunskii va cunoaşte formele nebuniei, fiind asociat pe rând cu fiecare dintre ele. Începând de la nebunia birocratică şi culminând la delirul artistic, personajul nostru se lasă prins în mrejele fiecărei poveşti. Se lasă prins pentru că răzvrătirea iniţială, va fi înfrântă atât de sistemul birocratic, cât şi de intransigenţa soţiei, care îl etichetează cu atâta uşurinţă, fără a-l înţelege, fără a-l asculta, fără a-i comunica măcar propriile trăiri, propriile temeri. Între prima şi ultima etichetă are loc jocul psihologic al cuplului: „*Arcadii, fii bărbat!*" şi „*Tu nu eşti om. Eşti ca o rană deschisă, Arcadii!*"... Iar această rană deschisă poate provoca oricând o alta... „*Sunt om nu elefant* – mărturiseşte Garunskii –. *Contactul cu viaţa cotidiană nu trece fără să lase urme*"...

Arcadii Semionovici va întâlni, în călătoria sa iniţiatică, diferite tipologii ale femeii (interpretate, în rol multiplu de **Magda Catone**): femeia mai mult superficială decât „*resemnată (soţia), femeia isterică şi acuzatoare (medicul psihiatru), femeia ipohondră*" (funcţionara de la registratură), „*femeia–bărbat (călătoarea din tren), femeia poet (colega de sanatoriu)*", femeia timidă sau femeia–copil (colega de serviciu), femeia autoritară (directoarea), femeia intrigantă (vecina). Există aici, aspecte aproape insesizabile, ca nişte subterfugii, la care apelează dramaturgul în construcţia personajelor sale: din cele opt tipologii, doar trei, reuşesc să prindă o formă concretă, prin alăturarea unui nume propriu (Anna Iulievna – soţia, Marina Istomina – poeta, Vera Andreevna – vecina). Directoarea însă, primeşte şi ea ceva: o poreclă – *Ţestoasa*. Două dintre ele reuşesc să îl marcheze sufleteşte pe Arcadii Semionovici: poeta şi colega de serviciu. Dacă prima recurge la trucul cuvintelor, bine ticluite şi aşezate strategic în versuri, susţinând prin excelenţă propria-i replică: „*Între o femeie şi un bărbat există o singură cale de comunicare: lupta, duelul. / ... / O femeie şi-un bărbat se distrug unul pe altul*"; cea de-a doua cucereşte prin naivitate, prin inocenţă – acel gen de inocenţă, înţeleasă de Arcadii Semionovici ca o „*feminitate prădată*". Reactivarea acestei feminităţi, suprapusă inocenţei, alungă frustrarea colegei de serviciu şi îi redă lui Arcadii Semionovici – tandreţea, dulceaţa copilăriei, puterea visului. Şi totuşi... cuplul trebuie să meargă mai departe, în formula aceleaşi diade: „*Mi-am învăţat lecţia: nici o femeie nu seamănă cu tine Anna.* (n.a. – resemnarea soţului, după preipeţiile călătoriei iniţiatice) / *În schimb tu, Arcadii, semeni cu toţi bărbaţii şi toţi bărbaţii seamănă cu tine*" (n.a. – generalizarea superficială şi continuă a soţiei).

Departe de a fi sinucigaş, Arcadii Semionovici Garunskii va cunoaşte formele nebuniei, fiind asociat pe rând cu fiecare dintre ele. Începând de la nebunia birocratică şi culminând la delirul artistic, personajul nostru se lasă prins în mrejele fiecărei poveşti.

Ceea ce aduce nou, acest spectacol este faptul că actorii noştri dragi, **Claudiu Bleonţ** şi **Magda Catone**, coboară la un moment dat în mijlocul nostru, al publicului, iar noi urcăm – ca o metaforă – pe scenă. Cred, că ajungem să percepem un actor, abia atunci când actul creativ se extinde, pentru că prin flesh-ul acelei secunde îl simţim cu adevărat, preluându-i o parte din intensitatea trăirii scenice: trăire care ni se adresează. Devenim parte integrantă a vibraţiei spirituale, iar **Claudiu Bleonţ** şi **Magda Catone**, prin acest gen de spectacol, au oferit publicului piteştean o seară regală dintr-un anotimp, care trezeşte natura la viaţă.

Adrian SIMEANU

Teatrul zilelor noastre

"Incendii"

O tragedie contemporană. Incendiară de-a dreptu'. Cumplită, tulburătoare. Despre Libanu-n război, mutilat. Orori peste orori, în loc să fie flori. Vieţi nefericite, inuman zdrobite. De acea-nfruntare în ins existentă. Între bunătate şi răutate, omenie şi ticăloşie. Drama lui de fond cât o fi pământu'...

Wajdi Mouawad, azi prin Occident, a scris textul ăsta în ultimii ani. Zguduitor, convingător, impresionant. O echipă tânără şi cu elan îl puse în scenă la Bucureşti. Pe măsura lui, fără doar şi poate. Alexandra Banea fuse regizor. Maria Vârlan, Antonia Din, Adrian Piciorea, Cristina Constantinescu, Constantin Dogioiu îi sunt jucători. Idem Răzvan Enciu, Flavia Hojde şi Denis Hanganu. Începători toţi, da' promiţători. Actori care, mâine, vor ajunge-n top. Entuziaşti foc, dăruiţi nespus. Uniţi monolit, ţais coordonaţi. Străduindu-se clar să redea tragismu' poveştii. Să-i evidenţieze la maxim amploarea. Să-i reliefeze subtilitatea. Să-i facă mesaju', credibil. S-arate ce e omu' când nu mai e om şi răutatea-i mai tare decât bunătatea. Iară fanatismu', semn de neputinţă. Iraţional şi tulburător fiindcă omoară, distruge şi doare...

Pe scurt, montarea de la "Bulandra" trebuie musai văzută. E rodul unei trupe bune. Aptă să pună-n valoare un scenariu grozav. Să dea la iveală semnificaţii ce ţin de natura umană. Şi de destin, de asemeni. Să lege punţi de suflet peste timp şi spaţiu. Să confere teatrului rolu' cuvenit în acest proces. Şi autorul cert inspirat, şi colectivul român talentat, de apreciat. Total meritat pentru ce-au creat!

Mariana Şenilă-Vasiliu

O istorie subiectivă a artei în imagini (VI)

Georges Rouault unicul

„Scopul lui (Rouault-n.n.) *este mai puţin frumuseţea exprimării decât puterea expresivă”*

criticul de artă James J. Sweenaey

Viziune neobişnuită. Forţă şi expresivitate împinse la maximum. Îndemânare de artizan şi creativitate artistică ieşite din comun. Picturalitate în aparenţele decorativului pe care îl domină energic. Cromatică explozivă; incandescenţa roşurilor, galbenurilor şi intensitatea albastrurilor sau verzurilor suprapuse în straturi. Negre şi îngroşate, şerpuind printre culori, liniile închid-deschid formele. Prinse în magma bituminoasă, culorile capătă strălucirea gemelor. Materia moartă tresare şi învie sub reverberaţiile soarelui în apus în sclipet de reflexe pe undele marine. De sub pieliţa ultimului strat de pastă uleioasă, alte şi alte culori îşi trimit bogatele vibraţii spre suprafaţă. De la distanţă, ai zice că tablourile lui sunt ba nişte cloazoneuri, ba nişte vitralii sau relicvarii medievale împodobite cu pietre semipreţioase. Nicio grijă pentru perfecţiunea sterilă şi nici pentru finisaj. Desenul e voit deformat, formele par uneori brute, dar ce uluitoare forţă degajă ele! Şi totuşi nu-i decât pictură. Dar ce pictură! Cât de stranie şi cât de vie! O atmosferă mistică învăluie imaginile. Par dintr-o altă lume. Frământată, amestecată, vibrată, culoarea are un aer nepământean. Şi realitatea e alta decât cea comună. Priveşti, dar deşi recunoşti unele chipuri, obiect sau peisaje, în context au cu totul alte semnificaţii şi reprezintă alte simboluri. Nici culoarea nu-i cea ştiută. Ochiul pipăie şovăielnic suprafaţa încercând să ghicească chimismul prin care banala vopsea s-a metamorfozat într-un miracol grav şi scânteietor în acelaşi timp. Alături de tablou, o etichetă modestă indică numele şi durata de viaţă a pictorului: Georges Rouault (1871-1958).

...tablourile cu subiect religios pictate de Rouault sunt mai aproape de sufletul privitorului, inducând dincolo de veneraţie, compasiune şi mai cu seamă remuşcare pentru cele petrecute acum două mii de ani.

După ce dominase arta timp de două milenii, tema religioasă creştină a început, odată cu secolul XIX, să bată în retragere. Era firesc ca lumii laicizate să-i corespundă o artă laicizată. Locul răstignirilor, al coborârilor de pe cruce, al nativităţilor a fost înlocuit cu flashurile impresioniste. Credinţei în eternitate i s-a opus cultul clipei. Chipurile tahitienelor tuciurii ale lui Gauguin au luat locul madonelor; scenele religioase cu sfinţi au fost înlocuite de Toulouse-Lautrec cu secvenţe de cabaret, iar imaginile cu Christos, de torturantele autoportrete ale lui Van Gogh, martirul artei moderne. Arta cu adevărat sacră nu mai există, domeniul încăpând pe mâinile unor pictori mediocri, făcuţi iar nu născuţi, dresaţi în constrângerile conservatoare ale reţetarelor şcolilor de pictură bisericească. Ce-i drept, a dispărut şi mecenatul inteligent care favorizase creaţia sacră în secolele precedente, dar şi credinţa dă semne că începe să se clatine. Drumul larg care ducea altădată la Biserică a început să se îngusteze şi să fie străbătut tot mai rar şi de tot mai puţini. Între celest şi pământesc, oamenii au ales lumea. Cât despre artişti, scăpaţi din frâiele etice şi estetice impuse de Biserică, în marea lor majoritate au ales libertatea. Care libertate i-a împins pe unii spre extrema ultimă a artei, negaţia. Aşa se face că în secolul XX doar trei pictori au repus în drepturi arta sacră: H. Matisse (1869-1954), G. Rouault (1871-1958) şi A. Mannesier (1911-1993).

Christ biciuit

Pentru ca Matisse să abordeze acest gen de artă, providenţială a fost comanda de decorare a capelei de la Vence. Însă modul în care a fost pictată nu mai are aproape nicio legătură cu manierele învechite. Soluţiile găsite de Matisse sunt de o modernitate de neconceput până la el. Abstractizarea formelor, jocul cu lumina şi culoarea, esenţializarea, cu toatele încadrează decorarea capelei de la Vence în arta modernă. Pe de altă parte, nici Biserica nu are ce-i reproşa, simbolurile folosite de Matisse sunt cele creştine, uşor de recunoscut de către oricine. Alfred Manessier, într-un moment de revelaţie, s-a convertit la creştinism în anii celui de-Al Doilea Război Mondial. Printr-un ciudat joc al sorţii, numele său, Manasse, în ebraică înseamnă „consolator”; era exact ce căuta acest pictor în haosul lumii dement dezlănţuite în vreme de război, consolarea şi pacea pe care le-a descoperit în credinţa creştină. Din 1943, anul trecerii sale la catolicism s-a schimbat radical şi arta sa, pictorul preferând calea spirituală. Autor al mai multor vitralii (cele din bisericile de la Breseux, Arles şi Hem), Manessier a înţeles să abordeze decoraţia într-o manieră abstractă, punând accentul pe lumină. Dar oare, nu acelaşi lucru îl urmăriseră meşterii vitralieri de odinioară, să creeze în interiorul catedralelor o lumină celestă?

Cel mai grav, cel mai radical şi cel mai expresiv dintre cei trei a fost însă incontestabil Rouault. Sacrul s-a insinuat în pictura sa printr-o atmosferă mistică ce învăluie fiecare tablou, indiferent dacă este vorba despre o pictură cu temă religioasă, un peisaj ori o banală natură statică. Fac excepţie lucrările de tinereţe marcate de o tentă vehement acuzatoare la adresa societăţii în care trăia, pe care o privea cu un ochi critic şi o judeca cu cea mai mare asprime. Viciul, sub toate formele, a fost subiectul şi calul de bătaie al pictorului în prima perioadă, cea de până în momentul când a citit şi a făcut cunoştinţă cu scriitorul şi filosoful francez Leon Bloy. Lectura romanului „Femeia pierdută”, ca şi opiniile religioase ale scriitorului catolic răzvrătit, au fost determinante pentru orientarea lui sufletească şi artistică în mod special.

Întâiul maestru al lui Rouault a fost pictorul Gustave Moreau (1826-1898). Excelent pedagog, el a format în atelierul său personalităţi de primă mână ale artei moderne din secolul XX: Matisse, Th. Pallady, A. Marquet, H. Manguin şi G. Rouault, elevul său favorit. Printre pictori, au existat mulţi artişti mari, dar foarte puţini pedagogi. Pentru că, în pedagogia artistică e nevoie să te detaşezi de propriul eu, să descoperi adevărata personalitate a ucenicului şi să-l îndrumi în sensul calităţilor sale. Or, în marea majoritate a cazurilor, lipsiţi de acest dar, cei mai mulţi îşi impun propria viziune şi metodă, lucru sufocant pentru elev, fapt care a compromis definitiv multe destine promiţătoare. Asta dacă ucenicul nu se revoltă şi nu îşi ia soarta artistică în propriile-i mâini. Vezi cazurile emblemă ale lui Toulouse-Lautrec şi Van Gogh. Gustave Moreau şi-a învăţat elevii lecţia de bază, desenul academist, dar a cultivat în ei libertatea, începând cu viaţa şi terminând cu creaţia. Pe lângă propria-i operă, lui Moreau trebuie să i se atribuie şi calitatea de formator al unor artişti care fac fala picturii secolului XX, ceea ce nu-i puţin lucru.

A fost Rouault influenţat de pictura lui Gustave Moreau? Răspunsul e parţial afirmativ. Lui Moreau i se reproşează caracterul literaturzant al tablourilor sale, o anume eleganţă căutată a liniei, a desenului în general, precum şi excesiva încărcare a tablourilor cu fel de fel de elemente decorative. Risipa de podoabe, folosită mai cu seamă în tablouri cu subiect oriental; a fel de fel de lucruri intens colorate pentru obţinerea efectului cărora folosea amestecuri inedite, suprapuneri şi glasiuri, tehnici numai de el ştiute; minuţia pe care o acorda detaliilor, toate fac ca în final pânzele sale să arate ele însele precum imense bijuterii cizelate în emailuri şi bătute cu pietre semipreţioase. Cusururile reproşabile artei lui Gustave Moreau au fost transformate în tot atâtea calităţi în pictura lui Rouault. El a păstrat ceva din apetitul pentru bogăţia cromatică a maestrului său, dar a concentrat-o, de unde şi aerul de vitraliu al tablourilor sale.

Bârfitor cum îi era felul, negustorul de artă Ambroise Vollard, cel care avea să-l susţină financiar pe Rouault într-o perioadă când comerţul artistic era dezinteresat de pictura lui, povesteşte în amintirile sale cum l-a cunoscut: „Era, cum aveam să aflu mai târziu, Georges Rouault, discipolul favorit al lui Gustave Moreau, despre acesta îmi spuse: „Se vede că era elevul meu; poartă bijuterii”. Îmi este greu să asociez figura de dandy a pictorului, aşa cum a descris-o Vollard, *îmbrăcat cu o pelerină cu glugă împodobită cu două catarame de metal argintat în chip de agrafă*, împodobit probabil şi cu alte bijuterii, cu violentele imagini cu prostituate, clovni tragici, cu judecători venali, cupluri de burghezi mărginiţi şi fel de fel de *monsieurs* grobieni, din prima perioadă a creaţiei sale. Discordanţa dintre aparenţă şi fondul sufletesc încărcat de revoltă pe care-l degajă

lucrările sale acide, violente, necruțătoare, e prea mare. Chipurile boccii, cu expresii tâmpe, de un primitivism adesea grotesc și dezgustător izvorăsc dintr-un suflet răscolit de furie și greață la adresa semenilor. „Cruciadă împotriva viciului", exclamă Lionello Venturi la vederea acelor tablouri.

După unele mărturii, Rouault pare să fi fost un tip retras, dificil de abordat, încăpățânat în opiniile sale, care nu ceda părerilor altora, răspunzând monosilabic doar cu *da* sau *nu*. Însă, specifică Vollard, la el *da* era *da* și *nu* nu era *nu*. Din „Solilocvii", dar și din alte scrieri lăsate de Rouault iese la iveală caracterul său sever. „Cei care te lingușesc sunt niște ticăloși - îi scria el unui prieten -, iar dușmanii sunt foarte folositori prin critica lor excesivă". De dușmani, la pachet cu „critica excesivă", a avut parte din plin. Chiar și criticul Louis Vauxcelles, care mai târziu și-a revizuit părerea despre pictura lui, la început l-a atacat. Referitor la tablourile expuse la Salon în 1904, Vauxcelles are cuvinte ucigătoare: „Nu se vede nimic, nimic, doar pastă de caviar, ceară și bitum... Care este, deci, lumina din atelierul lui Rouault? Niște ochelari supraafumați ascund natura și viața acestui visător misogin care se aruncă în adâncimea cea mai mare a Erebosului*?" Ulterior, criticul avea să scrie elogios despre pictura lui, găsind că *este o artă revoluționară*, că tonurile erau *magnifice*, și că *secretul acestei armonii este libertatea integrală, urmărirea absolutului, disprețul suveran pentru influențe exterioare, tensiunea înverșunată spre mai bine."* Dar apropo de „influențe exterioare" în pictura lui, s-au vânturat destule opinii, unele îndreptățite, altele nu. S-au făcut apropieri între arta lui și caricaturile lui H. Daumier, însă exceptând sentimentul de revoltă și atitudinea constatară comună, viziunile celor doi sunt diferite. Daumier a caricaturizat societatea din timpul său, ridiculizând-o, pe când la Rouault ea capătă un aer hidos, monstruos chiar. Daumier prin caricaturile sale doar zgârie pojghița viciului, pe când Rouault taie în carne vie. De caricaturile celui dintâi îți vine de multe ori să râzi, la vederea picturilor celui de-al doilea te îngrozești. „Judecătorii", o temă comună, apar mărginiți și plini de sine, în caricaturile lui Daumier, dar în viziunea lui Rouault sunt niște monștri impasibili și fără suflet care au hotărât apriori condamnarea. Asemeni acelui judecător dintr-o glumă din Franța secolului XVIII care obișnuia să moțăie în timpul procesului. Când era trezit să dea sentința, avea una singură: „Spânzurați-l!" La obiecția avocatului cum că inculpatul era nevinovat, replica era aceeași: „Spânzurați-l! Dacă n-a comis până acum nicio crimă, în mod sigur va comite una în viitor. Spânzurați-l!"

Au fost forțate asemuiri între Toulouse-Lautrec și Rouault pe tema prostituatelor pictate de ambii. Motivul este însă unul exterior artei. Despre Picasso, cel din prima fază, se poate spune pe drept cuvânt că a fost puternic influențat de Lautrec, picturile și desenele realizate în stilul acestuia mergând până la confundare. La Rouault, în afara subiectului nimic nu îndreptățește vreo asemănare cu el. Cu forme planturoase, greoaie și placide în expresie, redate într-o manieră aproape sculpturală, prostituatele sale n-au nimic în comun cu acel *filles de joie* surprinse de Lautrec printr-o linie nervoasă, bine articulată și foarte expresivă. A fost pomenit și numele lui Goya cu trimitere la ciclurile de gravuri „Miserere" și „Gueerre", comandate de Vollard care amintesc tematic de „Dezastrele războiului" ale artistului spaniol, însă cred că este absurd să i se impute vreo asemuire cu picturile grotești ale acestuia din perioada ultimă. Acelea sunt materializări ale coșmarurilor pe care Goya le trăia într-o singurătate carcerală, complet izolat de lume, închis în surzenia și nălucirile minții sale tulburate de boală. Izolat voit de societate, închis în atelier de sila pe care i-o provoca lumea, Rouault a văzut mai bine și a atacat mai violent spectacolul mundan sterp, marcat de vicii.

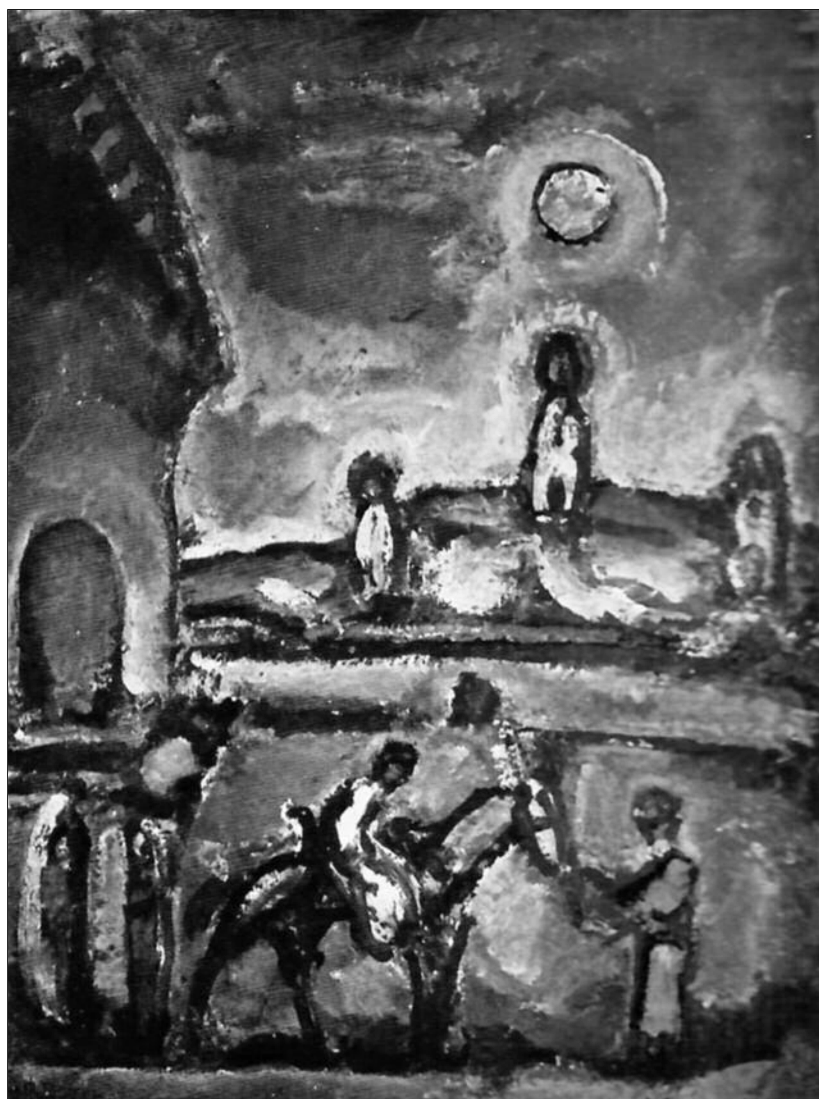
Ucenicul - autoportret

Impresionat de pictura lui Cezanne, la un moment dat a dorit să refacă experiența acestuia. Oprit de Gustave Moreau, care își înțelegea mai bine ucenicul decât el însuși, Rouault s-a încăpățânat să-și urmeze intenția, însă în cele din urmă a recunoscut că maestrul său avea dreptate. Didacticismul metodic al lui Cezanne nu se potrivea în niciun fel cu temperamentul, cu forța lui imaginativă, cu simțul dramatic și trăirile sale interioare. Criticii de artă, specialiști în scorneli la care artistul nici cu gândul nu gândește, vor mai fi găsit și alte asemănări. Mai mult a contat pentru pictor experiența avută la 14 ani într-un atelier de restaurare a vitraliilor medievale. Trudind acolo, a învățat două lucruri care s-au dovedit esențiale în pictura de maturitate. În primul rând a învățat ce înseamnă probitatea și respectul pentru munca artizanală. „Începi prin a fi artizan - artist devii dacă poți. Dar nu-i mai bine să fii un bun artizan decât un artist mediocru? Aceasta e una din fațetele problemei (artei - n.n.) moderne", scria el în "Solilocvii". Opinia sa se întâlnea cu cea a lui Brâncuși care afirma, la rândul său, că „n-au existat mari sculptori care să nu fi fost și admirabili meșteșugari". Al doilea lucru descoperit în *tete-a-tete*-ul cu vechile vitralii a fost ineditul spectacol creat prin contrapunerea culorii cu negrul șinelor de plumb ce legau fragmentele de sticlă. Negrul, care caligrafiază adesea formele și pune în evidență strălucirea cromatică din pictura lui, din acea experiență concretă se trage. Exceptând învățătura deprinsă de la Gustave Moreau, această descoperire avea să joace rolul cel mai important în creația sa.

A doua parte a creației artistice a lui Rouault a stat, din punct de vedere spiritual, sub semnul întâlnirii cu scrierile și filosofia lui Leon Bloy, personal cu scriitorul catolic rebel. Literalmente întors pe dos de opiniile acestuia, pictorul și-a schimbat radical viziunea, trecând de la pictura telurică la cea înalt spirituală, religioasă. De la „cruciada împotriva viciului" a făcut saltul cel mare în arta sacră. Violența a fost înlocuită de durerea de a exista, dezgustului i-a opus compasiunea și vehemența din arta sa a fost înlocuită de milă. O tristețe profundă învăluie atmosfera din picturile sale. Cumpănă între cele două perioade de creație, „Christ biciuit" (1905), e un haos de linii și pete de sub care se ivește chinuit și dureros întrebător chipul torturat al Mântuitorului. Fiecărei lovituri de pensulă, fiecărei linii ce-I brăzdează chipul îi corespunde un plesnet de bici dat de om peste Fața sfântă. Ochii imenși și triști ai lui Iisus exprimă concomitent dureroasa întrebare *de ce?*, dar și milă și îndurare pentru călăii Săi. În loc să-I brăzdeze obrazul biciuit cu roșu, de culoarea sângelui, liniile sunt trasate cu albastru, ceea ce derutează. A făcut-o neintenționat sau cu un gând anume? Cum un artist adevărat nu lasă nimic la voia întâmplării, e de presupus că prin folosirea albastrului a dorit să sugereze originea celestă, divină a Mântuitorului. Cel puțin așa cred.

Creația din a doua perioadă este marcată de trăirea profund religioasă. Sau mai corect de credință, care la el ia chipul culorii, iar culoarea capătă ceva din sfințenia credinței. La contactul cu un tablou de Rouault, ea e cea care îl confiscă vizual și emotiv pe privitor, și abia apoi vine subiectul. Ocolind realismul vulgar ce abundă în rutinata pictură bisericească, artistul s-a oprit asupra esențialului; el nu redă, ci sugerează. În crucificări nu încearcă să obțină efect prin grimasele dureroase, prin contorsionări ale trupului răstignit, prin gesturi teatrale, nu face din eveniment un spectacol teatral, la el totul este esențializat și auster. Cu excepția culorii care îi este suficientă pentru a exprima tragicul momentului. Cu toată simplitatea lor sau poate tocmai de aceea, tablourile cu subiect religios pictate de Rouault sunt mai aproape de sufletul privitorului, inducând dincolo de venerație, compasiune și mai cu seamă remușcare pentru cele petrecute acum două mii de ani.

...Rouault pare să fi fost un tip retras, dificil de abordat, încăpățânat în opiniile sale, care nu ceda părerilor altora, răspunzând monosilabic doar cu *da* sau *nu*.

Fuga în Egipt

Capetele de Chriști sunt la fel de expresive și profund emoționante precum răstignirile. Indiferent dacă place sau nu, pictura sa îl țintuiește locului, îl zgâlțâie și-l pune pe gânduri pe privitor. Între virtuozitatea coloristică și tragism, el nu alege, le impune pe amândouă, creând o viziune unitară cu puternic impact asupra sufletului. E o viziune proprie și unică. Așa cum unică a fost și personalitatea sa.

* Erebos (în mitologia greacă) - personificare a întunericului și haosului din adâncul Infernului.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești și Uniunea Scriitorilor din România Filiala Pitești au organizat lansarea volumului de critică literară cu titlul „Revanșa postumă”, de scriitorul, criticul literar, profesor univ. dr. Nicolae Oprea. Originar din comuna Sârbii Măgura, din județul Olt, Nicolae Oprea a absolvit Facultatea de Filologie din cadrul Universității Babeș Bolyai din Cluj Napoca, în anul 1973. A fost redactor șef la revista „Calende”, este profesor universitar doctor și conducător de doctorat la Facultatea de Litere din cadrul Universității Pitești și președintele Filialei Pitești a USR.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat colocviul cu tema „Cum ți-o fi norocu: Povestiri istorice”, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma”. La dezbatere a participat un public format din elevi, cadre didactice de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre Basarab I și alți consumatori de cultură. Istoricul Marin Toma, secretar general de redacție al revistei-document Restituiri Pitești a definit norocul prin abordări diferite, bazate pe modul în care ne raportăm la o situație, întâmplare, eveniment. „Sunt și explicații ce pot ajunge pe tărâmul psihologiei, unii dau vina pe noroc, sau pe ghinion, ne urăm noroc, anumite persoane cred în superstiții legate de noroc, există și zeități ale norocului, sunt momente ale istoriei care pot fi puse sub semnul norocului”, a precizat Marin Toma.

■ Centrul Cultural Pitești și Inspectoratul Școlar Județean Argeș au organizat ediția din luna martie 2017, a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Printre Cărțile Oamenilor de Cultură Argeșeni”, având-o invitată pe profesoara-scriitoare Steluța Istrătescu. Evenimentul a cuprins o lectură din volumele de proză scurtă „Tatăl meu, actorul” și „Sirenele și alte povestiri”, semnate de distinsa profesoară, lectură susținută de eleve de la la Colegiul Național I.C.Brătianu, Colegiul Național Zinca Golescu și de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu. Originară din Pitești, Steluța Istrătescu este absolventă a Facultății de Limbi Germanice din București și a desfășurat activități didactice timp de peste 30 de ani, la Colegiul Național I.C.Brătianu. Pasionată de arta condeiului, Steluța Istrătescu a publicat peste 40 de cărți de specialitate, 20 de cărți pentru copii, piese de teatru, 10 volume de proză și este membru al Ligii Scriitorilor din România și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeș.

■ Centrul Cultural Pitești și Liga Scriitorilor Români și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeș au organizat ediția din luna martie a Cenaclului „Armonii Carpatine”. Evenimentul a cuprins o lectură din propriile creații, oferită de membri ai ligii, precum și lansarea numărului 21 al revistei Carpatica, publicație trimestrială a LSR Argeș, care apare sub egida Centrului Cultural Pitești. Publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima și alți consumatori de cultură s-a delectat cu prozele semnate și citite de scriitorii Ion Dincă, Nicolae Berbec, versurile poetului inginer Nicolae E.Braniște, pledoaria literară a publicistului Gheorghe Mohor, poemele scrise și interpretate cu măiestrie de medicii poeți Constantin Teodor Craifaleanu și Adrian Mitroi. Moderatorul acțiunii, redactorul șef al revistei Carpatica, inginerul scriitor Nicolae Cosmescu a prezentat conținutul noului număr al publicației, invitându-i pe cei prezenți la o lectură de calitate.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat lansarea volumului de versuri cu titlul „Echinox”, precum și vernisajul unei expoziții de grafică, avându-l autor pe preotul misionar Nicolae Ionescu. Originar din Pitești, Nicolae Ionescu a absolvit Școala Militară de Ofițeri, Tancuri și Auto Mihai Viteazul din Pitești și Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu. Pasionat de cultură, a absolvit cursurile Școlii Populare de Arte și Meserii din Pitești, Secția Pictură și a debutat editorial în revista Școlii Militare. Dublul eveniment cultural a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu și alți iubitori de frumos, care au apreciat talentul și demersurile culturale ale inimosului preot.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „America și lumea în era Trump”, în cadrul dezbaterii publice lunare, sub genericul „Lumea Azi”. Dezbaterea a fost susținută de istoricul Marin Toma, secretar general de redacție al revistei-document Restituiri Pitești, col.(r) Niculae Jianu, ing. dr. col.(rtr.) Teodor Ghițescu, col.(r) Ion Stan și istoricul Aurelian Roman. „În ultima vreme am asistat la o creștere a conflictelor între diverse grupuri sociale ale lumii, cum ar fi schimbarea regimului din Egipt, războiul civil din Siria, care a escaladat și a condus la un vid de putere, generat de ISIS, evenimentele din Iraq și Afganistan, un fel de război civil în Ucraina, presupusul complot militar din Turcia. O serie de analiști se declară îngrijorați de ascensiunea unor partide extremiste după alegerile din unele țări, și de împărțirea societății în mai multe tabere, apariția unor tensiuni între Statele Unite ale Americii și Germania, după venirea la putere a lui Donald Trump, care propune și ridicarea unui zid la granița dintre Statele Unite ale Americii și Mexic. Să nu cădem în capcana de a crede că un singur personaj are puterea de a decide orice, și oricum”, a subliniat istoricul Marin Toma. La dezbatere au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu, istorici și pasionați de istorie.

■ Centrul Cultural Pitești și Liceul de Arte Dinu Lipatti au organizat în Complexul Casa Cărții, Expoziția de artă plastică sub genericul „Interferențe Artistice Clasice”. Lucrările de pictură și grafică expuse pe șevalete au fost realizate de elevi de la Liceul de Arte Dinu Lipatti, coordonați de profesorii Marius Ivanovici, Emanuel Fleancu și Daniel Preduț. La vernisaj au fost prezenți elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, Școala Gimnazială Nicolae Simonide, și alți iubitori de frumos. Despre noile creații plastice au vorbit poetele Allora Albulescu, Denisa Popescu, profesorul de arte plastice Marius Ivanovici, artistul plastic Constantin Samoilă.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna martie a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Povești de viață - povești de suflet cu Denisa Popescu”, având-o invitată pe poeta Lucreția Picui. În fața unui public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Tehnic Armand Călinescu și alți iubitori de cultură, poeta Denisa Popescu a depănat povestea vieții și carierei Luminiței Picui, șefa Secției de Colecții Speciale, din cadrul Bibliotecii Județene Dinicu Golescu Argeș, coordonatoare a cursului de caligrafie și a unui curs de cusături tradiționale din cadrul aceleiași instituții. Născută în Câmpulung Muscel, Lucreția Picui este de meserie profesor de limba și literatura română, expertă în carte veche românească și bibliofilie, fiind coautor al Dicționarului Muzicologilor din Argeș și al Enciclopediei Argeșului și Muscelului. Pasionată de poezie, membră a Ligii Scriitorilor Români și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Arad, Lucreția Picui a publicat în anul 2011 volumul de versuri „Fără anestezie”, poezia fiind pentru distinsa autoare „o patimă și o lacrimă, dorință, credință, chiot de copil mare, nebunie și reverie, pace divină și un pumn de lumină”. Întâlnirea literară cu Lucreția Picui, organizată de Centrul Cultural Pitești a stat sub semnul Zilei Mondiale a Poeziei.

■ Centrul Cultural Pitești și Uniunea Scriitorilor din România Filiala Pitești au organizat lansarea volumului de critică literară cu titlul „Revanșa postumă”, de scriitorul, criticul literar, profesor univ. dr. Nicolae Oprea. Originar din comuna Sârbii Măgura, din județul Olt, Nicolae Oprea a absolvit Facultatea de Filologie din cadrul Universității Babeș Bolyai din Cluj Napoca, în anul 1973. A fost redactor șef la revista „Calende”, este profesor universitar doctor și conducător de doctorat la Facultatea de Litere din cadrul Universității Pitești și președintele Filialei Pitești a USR. A publicat volumele de critică literară: „Provinciile imaginare” în anul 1993, „Alexandru Macedonski între romantism și simbolism” în 1999, „Ion D. Sîrbu și timpul romanului” în anul 2000, „Magicul în proza lui Vasile Voiculescu” în 2002, „Literatura Echinoxului” în 2003, „Nopțile de insomnie. Opțiuni livrești” în 2005. Despre noua apariție editorială, „Revanșa postumă” au vorbit scriitoarea Magda Grigore, poetul Mircea Bârsilă și autorul. “Este o carte de critică și de istorie literară deopotrivă; structurată pe mai multe planuri care se întrepătrund; un plan ține de istoria literaturii, altul de critică literară, altul de hermeneutică, un alt plan ține de dimensiunea romanescă, în care autorul își manifestă pasiunea pentru literatura scriitorului și criticului literar Ion D. Sîrbu”, au subliniat distinșii literați. “Mereu am căutat scriitori fundamentali, dar oarecum marginalizați în literatura română, precum Alexandru Macedonski, Vasile Voiculescu, și, așa, am ajuns la Ion D. Sîrbu”, a spus Nicolae Oprea.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna martie a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”, având-o invitată pe poeta Denisa Popescu. În fața unui public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți iubitori de cultură, profesoara-scriitoare Mona Vâlceanu a provocat-o pe poeta Denisa Popescu la confesiuni privind activitatea literară, legăturile de suflet cu instituții de cultură argeșene, Centrul Cultural Pitești având o semnificație aparte pentru distinsa literată. Originară din Pitești, licențiată în Științe juridice, la Facultatea de Drept din cadrul Universității București, Denisa Popescu a debutat editorial, la îndemnul mamei sale, în anul 1999 cu volumul de versuri „Dincolo de ochii mei”. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România Filiala Pitești și a mai publicat volumele de versuri: „Adamantin” în anul 2004, „Laminaria. Catrinel” în 2005, „Scheletul meu de muselină” în 2005, „Cele mai frumoase depresii” în 2007 și „Roaba lui Dumnezeu, Denisa” în anul 2016. De asemenea, a participat ca redactor de carte la realizarea volumului omagial „Silvestru Voinescu - un destin asumat”. „Cred și simt că volumul de versuri „Roaba lui Dumnezeu, Denisa” încheie un capitol important din viața mea; simt că nu voi mai scrie niciodată poezie voi continua cu proză”, le-a mărturisit Denisa Popescu celor prezenți. Invitat la Clubul literar-artistic „Mona Vâlceanu”, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, care a susținut o lectură din cărțile Densei a adăugat: „Cred că prozele Denisei Popescu vor fi pline de poezie”.

■ Ora Pământului a fost sărbătorită la Pitești, printr-un spectacol muzical, organizat de municipalitate în Piața Primăriei. Evenimentul a cuprins recitaluri de muzică tânără, susținute de Grupul Folk P620 din cadrul Centrului Cultural Pitești și de micuți talentați de la Palatul Copiilor din Pitești. Manifestarea s-a desfășurat sâmbătă, 25 martie, între orele 20,30 – 21,30, cu luminile stinse în tot orașul, timp de un ceas, în semn de respect pentru sănătatea planetei. Primarul Municipiului Pitești, Constantin Cornel Ionică le-a vorbit celor prezenți despre semnificația Orei Pământului, o sărbătoare internațională, marcată în numeroase țări și a transmis un mesaj privind protecția mediului.

■ Ziua Basarabiei a fost marcată la Pitești, printr-o suită de manifestări, organizate de autoritățile județene, locale și de Fundația Culturală „Doina și Ion Aldea Teodorovici”. La Primăria Municipiului Pitești au avut loc evocări sub genericul „România Mare – Reînviată”, susținute de istoricul Cornel Carp, primarul Municipiului Pitești, Constantin Cornel Ionică, istoricul Florin Șandru, prof.univ. dr. Radu Ștefan Vergatti, solista de muzică ușoară Anastasia Lazariuc, consilierul ambasadorului Republicii Moldova, Valeriu Turea. A urmat Marșul Unirii, la care au participat gazde și invitați, care s-au deplasat la monumentele artiștilor Doina și Ion Aldea Teodorovici și Grigore Vieru, în compania unor tineri români și basarabeni, care au defilat cu un drapel imens al României. La monumentele ridicate în cinstea celor care au militat pentru reîntregirea țării s-au desfășurat o slujbă de pomenire, depuneri de coroane, jerbe și flori și un recital de cântece patriotice, susținut de Corul Veteranilor Mihai Viteazul din Pitești. Festivitățile dedicate împlinirii a 99 de ani de la Unirea Basarabiei cu patria mamă s-au încheiat la Centrul Cultural Pitești, cu un spectacol tematic, susținut de Veta Biriș, Tiberiu Hărăguș, Grupul Vocal Armonia și tineri artiști, animați de vibrante sentimente patriotice.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lansarea Antologiei de Poezie Franceză cu titlul „Un cântec peste veacuri”, de Paula Romanescu. Originară din comuna Țuțulești, județul Argeș, autoarea s-a remarcat printr-o serie de traduceri din și în limba franceză, precum și prin volume de poezie, unele dedicate martirilor din închisorile comuniste, ori inspirate din patimile oamenilor de cultură, care au fost încarcerați politic pe timpul regimului de tristă amintire. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România, a primit distincția Meritul Cultural în Grad de Cavaler din România, precum și alte recunoașteri internaționale. Noua apariție editorială a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu și oameni de cultură argeșeni. Distinsa autoare a susținut un recital liric din propriile creații, fascinând auditoriul cu versuri de o profundă încărcătură spirituală. Evenimentul a mai cuprins intervenții literare oferite de poeta Denisa Popescu, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, profesorul de limba și literatura română, Vasile Ghițescu și au recitat la pian, susținut de profesoara-poetă Ilzi Sora.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat în Sala Simpozion, dezbaterea cu tema „Drepturile istoriei: Basarabia, pământ românesc”. Manifestarea, desfășurată sub semnul Zilei Basarabiei a fost susținută de istoricii Marius Chiva, Marin Toma, Aurelian Roman, lector univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești, col.(r) Ion Stan. Vorbitorii au făcut referire la contextul în care a avut loc unirea Basarabiei cu patria mamă în urmă cu 99 de ani, act premergător Marii Uniri de la 1918 și au exprimat opinii, privind perspectivele reîntregirii țării.

■ Centrul Cultural Pitești a demarat proiectul cultural-educativ, sub genericul “Încercări literare”, o acțiune care vine în întâmpinarea persoanelor cu aptitudini scriitoricești. Manifestarea, care se va desfășura periodic la Casa Cărții, constă într-o lectură publică, susținută din propriile creații, de către doritori, indiferent de vârstă. La prima ediție, au participat elevele Andreea Mehedințu și Alexandra Nilă de la Colegiul Național I.C.Brătianu, medicul Adriana

actualitate

Ciobotea, eleva Diana Zugrav de la Școala Gimnazială Nicolae Simonide, tânăra artistă Doina Panaete, elevii Bianca Dinu și Cristian Vuțescu de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, economista Ionela Minciunescu, elevul Teodor Zahiu de la Școala Gimnazială Nicolae Simonide și studenta la Facultatea de Litere a Universității Pitești, Maria Pantazi. Publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți pasionați de literatură i-a încurajat pe autori, să-și continue drumul pe fascinantul tărâm al literaturii.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, un spectacol de muzică ușoară, prilejuit de aniversarea a opt ani de la înființarea Trupei de Teatru Robertto. Evenimentul a cuprins recitaluri de muzică, poezie, fabule și scenete, susținute de copiii care urmează cursul de actorie, desfășurat de artistul Robert Chelmuș în cadrul instituției. La ceas aniversar, inimosul îndrumător le-a transmis un mesaj de suflet discipolilor săi, precum și părinților care-i încurajează să meargă pe drumul culturii și a trecut în revistă numeroasele premii obținute de Trupa de Teatru Robertto la concursurile de gen.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna aprilie a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Povești de viață-povești de suflet cu Denisa Popescu", având-o invitată pe Ania Cazan. La numai 27 de ani, tânăra piteșteancă, absolventă a Facultății de Științe Politice – Specializarea Franceză și a programului de masterat Spectacol, Multimedia, Societate, din cadrul Centrului de Excelență în Studiul Imaginii, s-a remarcat printr-o bogată activitate culturală. Este inițiatoarea Festivalului de scurtmetraje pentru Amatori 3 Fest și autoare a șase romane pentru adolescenți. Se declară promotor al ideii de artă socială, în care crede că fiecare persoană iubitoare de frumos poate crea artă. La întâlnirea cu Ania Cazan au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți consumatori de cultură.

■ Centrul Cultural Pitești și Facultatea de Teologie, Litere, Istorie și Arte, din cadrul Universității Pitești au organizat lansarea volumului istoric „Seimenii în Țările Române. Contribuții la istoria organizării militare a românilor în secolele XVII – XVIII", de conf.univ.dr. Claudiu Neagoe. Originar din Câmpulung Muscel, județul Argeș, autorul este absolvent al Facultății de Istorie, din cadrul Universității București, doctor în istorie și conferențiar la Facultatea de Teologie, Litere, Istorie și Arte, din cadrul Universității Pitești. A publicat o serie de lucrări cu tematică istorică, printre care: „Modele culturale și realități cotidiene în societatea românească, secolele XV-XIX", „Arnăuții în Țările Române. Studiu istoric", „O istorie a Europei de la Antichitatea târzie până în jurul anului 1000", „Câmpulungul medieval și premodern", „Istorie, civilizație și cultură în spațiul românesc", vol.I, „O scurtă istorie a românilor", volumul I, secolele VIII-XIV. Noua apariție editorială aduce informații interesante despre seimeni, care, potrivit izvoarelor scrise erau mercenari, de origine balcanică, în slujba unor domnitori români din perioada premodernă, până la regimurile fanariote. De-a lungul vremii, seimenii s-au revoltat pentru lefuri mai mari, pentru alegerea unui domn tânăr și pe placul lor și împotriva intenției domnitorului Constantin Șerban de a-i transforma în birnici, adică, în plătitori de biruri. Despre lucrarea semnată de Claudiu Neagoe au vorbit istoricul Marin Toma, secretar general de redacție al revistei-document Restituiri Pitești, conf.univ.dr. Constantin Bărbulescu, decanul Facultății de Teologie, Litere, Istorie și Arte din cadrul Universității Pitești și autorul. La eveniment au participat elevi, cadre didactice de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre Basarab I și alți pasionați de istorie.

■ Centrul Cultural Pitești și Asociația Solidaritatea Umană Nova au organizat la Casa Cărții, simpozionul cu tema „Femeia Migrant în Societate", precum și o expoziție culinară cu degustare, pregătită de femei migrant, cu preparate culinare din țările de origine și din România. La eveniment au fost invitate femei din Indonezia, Kazahstan, Filipine, Federația Rusă și din Republica Moldova, căsătorite cu cetățeni români, și care, prin proiectul derulat de Asociația Solidaritatea Umană Nova, sunt sprijinite să se integreze în societate, prin servicii de consiliere, informare pentru acces la serviciile comunitare, asistență psihologică și juridică. La dezbaterea coordonată de col.(r) Niculae Jianu, președintele Asociației Solidaritatea Umană Nova au mai participat studenți în anul pregătitor la Universitatea Pitești, din Iordania, Siria, Maroc, Palestina, Kazahstan, Congo, Algeria, precum și reprezentanți ai administrației publice județene și locale. „Deocamdată, România este o zonă de tranzit și nu o țară de destinație, dar facem apel la autorități să fie pregătite pentru a face față unui eventual val de migranți, în contextul în care toate culoarele spre Europa de Vest vor fi închise. Trebuie politici publice reale pentru migranți", este mesajul președintelui Asociației Solidaritatea Umană Nova, col.(r) Niculae Jianu.

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația Literară Liviu Rebreanu au organizat lansarea volumului de schițe și povestiri, cu titlul „Calul măgarului", de Zina Petrescu. Originară din Câmpulung Muscel, autoarea este absolventă a Institutului Pedagogic din Câmpulung Muscel și membră fondatoare a Fundației Literare Liviu Rebreanu. Până acum, a publicat 12 volume de poezie și proză scurtă și a obținut peste 30 de premii, la festivaluri de creație și concursuri. Despre noua apariție editorială au vorbit profesoara-poetă Allora Albulescu, președintele Fundației Literare Liviu Rebreanu, scriitoarea Magda Grigore și autoarea. "Prozele scurte ale Zinei Petrescu au încărcătură metaforică, fantezisto-comică, de un fantastic convențional, previzibil, recognoscibile în mitologie și basm, din care transpare credința autoarei într-o lume mai bună, în care binele are întotdeauna o cale de scăpare", apreciază Allora Albulescu și Magda Grigore.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat vineri, 7 aprilie, în Piața Primăriei Municipiului Pitești, un spectacol muzical, din seria manifestărilor, sub genericul Seri de muzică – LA FÂNTÂNĂ. Evenimentul, coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguș a cuprins un recital de muzică folk, susținut de Grupul Folk P620, recitaluri de muzică tânără, oferite de copii și tineri, care urmează cursul de chitară, desfășurat în cadrul Centrului Cultural Pitești: Alexia Păunescu, Gheorghe Ioan Ștefan, Andrei Bulf, Mihai Hoțescu, Ana Manole, Anemona Olteanu, Andreea Dinuț, Corina Puică, Cezar Ioan Mircea, Ioana Guțu, cu nume de scenă Addda, Georgiana Costache. O surpriză plăcută a venit din partea recent înființatei Trupe de rock RANA, formată din Bogdan Tănăsescu, Ovidiu Damian și Andrei Bulf, care a prezentat creații proprii, în fața publicului amator de distracție în aer liber. Tinerii artiști au dedicat spectacolul sărbătorii Floriilor și concitadinilor care poartă nume de floare.

CARMEN ELENA SALUB

Statul nostru se preocupă ca „Întâlnirea tinerilor cu istoria de la Costești" să fie un prilej minunat de a încinge miuțe, de-a asculta "Noi suntem români" și „Treceți batalioane române Carpații", de-a consuma mici perpeliți pe grătare și clătite uriașe cu 8 lei bucata. Toți vom bea bere și ne vom bucura că „Povestea merge mai departe". La 15 km distanță de Sarmisegetuza era, odată ca niciodată, o gară mică prin care trecea o mocăniță. Braconierii din zonă s-au dovedit a fi fost niște oameni de mare onoare și au lăsat țiganilor să se ocupe de fierul vechi provenit din șine, locomotive și vagoane.

M.B

Pe drumuri de munte, spre Inima statului dac

(urmare din p. 32)

tehinică de rezolvarea a problemei. Veceurile ecologice au fost mutate în situl arheologic și această decizie a dat naștere unui veșnic prilej de dispută a casierului cu presupușii vizitatori. Unii, care ieșeau, val-vârtej, din autocar doar pentru a-și satisface nevoile fiziologice, nu voiau să achite biletul de intrare. De aici începea scandalul iar o dramă adevărată e atunci când toată lumea are dreptate...) La Sarmisegetuza din munte dai 10 lei de căciulă și poți vizita toată inima statului dac. Jandarmii montani sunt la datorie. Noi suntem doar doi, ei sunt mulți precum legiunile romane. Îl întrebăm pe unul din ei cum s-a descoperit faimoasă matriță dacică. Simplu, ne-a spus jandarmul: "un copac a căzut peste un alt copac și la rădăcina lui era matrița". Am avut, brusc, o iluminare. Faptul că zidul de sprijin e subdimensionat are logica lui de fier. Constructorul și beneficiarul lasă, intenționat, ca un copac să cadă, mereu, peste un alt copac. Așa vom mai afla și noi ce se ascunde sub pământul dacilor. „Cei de la Muzeul civilizației dacice și romane din Deva fac săpături arheologice în acest sit?", îl întreb și eu, ca prostul, pe amabilul jandarm. „Nu, numai cei de la Cluj." „Și când au fost ultima oară?" „Habar n-am, de când sunt eu aici nu i-am văzut niciodată". Bine că braconierii de comori dacice își văd liniștiți de treabă pentru că ei știu cel mai bine că nu riscă mare lucru. Unul din cei mai faimoși braconieri, capo di tutti capi, a primit în prima instanță 12 ani închisoare cu executare, la a doua - 7 iar la Inalta Curte de Casație și Justiție a rămas cu 2. Iar când să-i facă și pe ăia, ia-l de unde nu-i. Oricum procesul a început pe vremea lui Năstase și a lui Dan Iosif și s-a terminat pe vremea lui Ponta. (Dar asta e o altă poveste pe care o vom depăna, pe îndelete, într-un alt reportaj...) Statul nostru se preocupă ca „Întâlnirea tinerilor cu istoria de la Costești" să fie un prilej minunat de a încinge miuțe, de-a asculta "Noi suntem români" și „Treceți batalioane române Carpații", de-a consuma mici perpeliți pe grătare și clătite uriașe cu 8 lei bucata. Toți vom bea bere și ne vom bucura că „Povestea merge mai departe". La 15 km distanță de Sarmisegetuza era, odată ca niciodată, o gară mică prin care trecea o mocăniță. Braconierii din zonă s-au dovedit a fi fost niște oameni de mare onoare și au lăsat țiganilor să se ocupe de fierul vechi provenit din șine, locomotive și vagoane. Așa-i echitabil: să mănânce și gura lor ceva... Noi, urmașii dacilor care ne-au lăsat o civilizație care se cere imperios descoperită și pusă în valoare, ne e lene să dăm pământul la o parte să ne luăm în posesie o mare moștenire culturală. Așa că, în lipsă de ceva măreț, am parcurs, pentru cei zece lei, traseele unu și doi. Jandamii erau cu ochii pe noi ca nu cumva să..... După ce am ieșit din sit, au părăsit și ei, cu sentimentul datoriei împlinite, locul sacru al dacilor și s-au retras la una din cabane. Urma, probabil, să execute următorul punct din program: somnul de voie.

Epilog profilactic

În Matiz-ul cu care am făcut acest periplu pe urmele strămoșilor era agățat de tavan un pliculeț pentru „air fresh" pe care scria „helge". Am uitat să-l întreb pe fratele meu ce vrea să zică. Când am ajuns acasă am intrat pe Google și am aflat, printr-un exemplu literar simplu și la obiect, ce este "helge" și ce ar putea să însemne: „Pe când șoricăria asta se înmulțise într-o proporție de speriat, a venit și s-a așezat între dânsa o altă dihanie numită *helgea* (un fel de nevăstuică) care i-au mâncat". Bine le-a făcut!

Nota redacției:
*O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că **Argeș** nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu picturi de GEORGES ROUAULT.

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Pitești**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

actualitate